CCI	2021TC16RFCB007
Cím	(Interreg VI-A) Magyarország-Horvátország *A program címe nem tükrözi a tagállamok program irányítási struktúrájáról szóló megállapodását (amely a dokumentum egészében alkalmazandó).*
Változat	1.0
Első év	2021.
Utolsó év	2027.
Elszámolhatóság kezdete	2021. január 1.
Elszámolhatóság vége	2029. december 31.
Bizottsági határozat száma	
Bizottsági határozat kelte	
A programot módosító határozat száma	[20]
A programot módosító határozat hatálybalépésének dátuma	
A program hatálya alá tartozó NUTS-régiók	HR021 - Bjelovarsko-bilogorszka županija HR022 - Virovitičko-podravska županija HR023 - Požeško-slavonska županija HR025 - Osječko-baranjska županija HR026 - Vukovarsko-srijemska županija (Vukovarsko-srijemska županija) HR061 - Međimurska županija (Međimurska županija) HR062 - Varaždinska županija (Varaždinska županija) HR063 - Koprivničko-križevačka županija HU223 - Zala HU231 - Baranya HU232 - Somogy
Ág	A

1. Közös programstratégia: fő fejlesztési kihívások és szakpolitikai válaszok

1.1. Programterület

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés a) pont, 17. cikk (9) bekezdés a) pont

A magyar-horvát határtérség területe 31 085 km^2 és mintegy 1,99 millió lakosa van (2019), ebből 47% Magyarországon és 53% Horvátországban él. Három magyar megyét, Zala, Somogy és Baranya, valamint nyolc horvát megyét, Bjelovarsko-bilogorska, Koprivničko-križevačka, Međimurska, Osječko-baranjska, Požeško-slavonska, Varaždinska, Virovitičko-podravska és Vukovarsko-srijemska megyét foglal magában.
A programterület magyarországi oldalán Somogy a legnagyobb, Baranya pedig a legnépesebb. A horvát oldalon Osječko-baranjska megye a legnagyobb és a legnépesebb is. A programterület főként vidéki jellegű, számos kis- és középvárossal. A két legnagyobb városi központ, a magyarországi Pécs és a horvátországi Eszék a terület keleti részén található.

1.2. Közös programstratégia: a legfontosabb közös kihívások összefoglalása, figyelembe véve a gazdasági, társadalmi és területi eltéréseket és egyenlőtlenségeket, a közös beruházási igényeket és a más támogatási programokkal és eszközökkel való kiegészítő jelleget és szinergiákat, a korábbi tapasztalatokból levont tanulságokat, valamint azon makroregionális stratégiákat és tengermedence-stratégiákat, amelyek esetében a programterületet részben vagy egészben egy vagy több stratégia fedi le.

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés b) pont, 17. cikk (9) bekezdés b) pont

Demográfia

A programterület népsűrűsége az uniós és a vonatkozó nemzeti átlag alatt van. Magyar oldalon Somogy a legkevésbé népes megye. Horvátországban Međimurska és Varaždinska megye az országos átlag felett lakott, ellentétben a terület középső részével, míg a keleti megyék a horvát átlaghoz közelítenek (72 lakos/km^2). A teljes programterületen az elmúlt évtizedben a népesség általában 4-15%-kal csökkent. A programterületen a népességcsökkenés 167 ezer fő volt (113 ezer fő a horvát oldalon, 54 ezer fő a magyar oldalon). A tendencia

gyorsulóban van. A legdrámaibb népességcsökkenést Vukovarsko-srijemska megyében regisztrálták (-15,1% 2011-hez képest), de Požeško-slavonska megyében is elég jelentős a népességszám csökkenése (-14,1%), szemben a horvátországi -4,9%-os átlaggal. A három magyarországi megyében a népességcsökkenés hasonlóan meghaladta az 5-7%-ot.

Az agyelszívás az elnéptelenedés egyik jelentős következménye. A fenti hatások eredményeként a térségben az idősek aránya nő, a fiataloké pedig csökken, ami tovább rontja a rendelkezésre álló munkaerő minőségét és számát. Az idős népesség eltartottsági aránya a három magyarországi megye közül Baranyában a legkedvezőbb: 30,9% (2019), amely magasabb az országos átlagnál (29,3%). Ezzel szemben Zala megye aránya (33,1%) még az Európai Uniós arányt (31,4%) is meghaladja. Horvátországban az eltartottsági arány átlagosan 31,6%, de a határ menti megyék között változik. A határ magyar oldalán a 19 éves és fiatalabbak aránya 2-3%-kal alacsonyabb az uniós átlagnál. Zala és Somogy megyében a 20-34 évesek aránya szintén 2%-kal, illetve 1%-kal alacsonyabb az uniós átlagnál.

A határvidéken a különböző nemzetiségek széles skálája van jelen. Baranya megyében a lakosság 6,6%-a német, 4,5%-a roma és 1,8%-a horvát. Somogyban 5,3% roma és Zalában 2,6% roma egyént tartanak nyilván. A roma kisebbség legnagyobb arányban a régió perifériáin, a határ közelében található. A határ menti terület horvátországi részén 9,58% nemzeti kisebbség él, ebből a legnagyobb arányt képviselik a szerbek (4,36%), őket követik a bosnyákok, olaszok és albánok, valamint a magyarok (1% alatt). A programterületbe tartozó nyolc megye közül Vukovarsko-srijemska megyében a legnagyobb a kisebbségek aránya (kb. 20,3%), ebből 15,5% szerb. Međimurska megyében jelentős roma népesség él (4,49%), Bjelovarsko-bilogorskában a 6,31%-os szerb népesség mellett jelentős cseh kisebbség (5,25%) is jelen van.

Térbeli struktúra

A határvidéket részben vízrendszerek veszik körül: északon a Balaton, keleten a Duna, délkeleten a Száva. Magyarország és Horvátország államhatára túlnyomórészt a Mura és a Dráva folyókat követi. A programterületet többnyire dombok és a folyók mentén elterülő termékeny síkságok alkotják. A horvátországi rész közepén a Szlavón-hegység (Papuk 953 m, Psunj 983 m magas) található, kiterjedt erdőkkel. A programterület legnyugatibb részén a legmagasabb hegy az Ivanščica (1059 m). A Mecsek-hegy (682 m) a magyarországi Baranya megyében, Pécs városától északra található. Megemlítendő továbbá a horvátországi oldal nyugati részén található Kalnik hegy (642 m). A programterület nagyrészt vidéki, mindössze négy 50 000 főnél nagyobb város található: egy horvátországi (Eszék) és három magyarországi megyeszékhely (Pécs, Kaposvár és Zalaegerszeg). A térségben négy Funkcionális Városi Régió (FVR) van, a legnagyobb Pécs 250 000 lakosú, Eszék FVK-jának lakossága 170 000, Kaposvár és Zalaegerszeg egyenként 110 000 lakosú.

A területet szétszórt kistelepülésrendszer jellemzi. A magyar oldalon Baranya és Zala rendelkezik a legszórtabb településszerkezettel. A horvát oldalon a nyugati megyék rendkívül magas településszámmal rendelkeznek, míg Osječko-baranjska és Vukovarsko-srijemska jóval alacsonyabb településsűrűség jellemzi. A településhálózat gerincét a 10 000 és 50 000 fő közötti lakosságszámú kisvárosok alkotják (Magyarországon 9, Horvátországban 10). Lényeges az is, hogy a határ menti magyar városok (Lenti, Letenye, Csurgó, Barcs, Sellye, Siklós) mind viszonylag kis városi központok, nagyon korlátozott szolgáltatásokkal. A horvát oldalon Varaždin fontos kapu Északnyugat-Horvátország felé. Bjelovar, Čakovec, Daruvar, Đakovo, Koprivnica, Križevci, Požega, Vinkovci, Virovitica és Vukovar mind több mint 10 000 lakossal rendelkeznek, és közepes méretű regionális központként működnek, de korlátozott kapacitással rendelkeznek a regionális szintű szolgáltatások és létesítmények biztosítására.

Gazdaság és innováció

Az országos és az uniós átlagokhoz képest a határ menti régió lemaradásban van. A gazdaság növekedési üteme lassú, és a határ menti régióban jelentős egyenlőtlenségek tapasztalhatók. A jobban teljesítő megyék, nevezetesen Zala, Varaždinska és Međimurska megye az elmúlt években legalább az uniós átlag növekedési ütem felét érték el. Osječko-baranjska kivétel, ahol a délkeleti oldalon magasabb a növekedés. Általánosságban elmondható, hogy a terület a gazdasági tevékenység és a kibocsátás tekintetében kelet-nyugati megosztottságot mutat. A 2007-2017 közötti időszakban megfigyelhető gazdasági tendenciákat tekintve egyik megye sem tudott kilábalni a 2008-2009-es gazdasági válságból.

A K+F-kiadások tekintetében Magyarország és Horvátország határmenti régiója az országok egészéhez nagyon hasonlóan alakul. A K+F-kiadások a kontinentális Horvátországban a GDP 1,07%-a, a két magyar NUTS 2 régióban pedig 0,5-1% között voltak. Megyei szinten Magyarországon a K+F-kiadások Baranyában

a legmagasabbak, ahol 2010-ben a GDP 0,8%-át tették ki, ami még az országos 1,16%-os érték alatt van, és kevesebb mint fele az EU27 2%-os arányának. Zalában ez az érték a baranyai érték negyede (0,2%), Somogyban pedig a fele (0,4%). Baranyában az elmúlt évtizedben negatív tendenciák érvényesültek, Baranya elvesztette jelentőségét az ország többi K+F központjához képest.

A 2019. évi regionális innovációs eredménytábla eredményeit figyelembe véve mindkét országban az innovációs teljesítmény az uniós átlag alatt van. A 2011. és 2019. közötti időszakot figyelembe véve az innovációs teljesítmény a Nyugat-Dunántúlon 5%-kal csökkent, Magyarországon a Dél-Dunántúlon 2,8%-kal nőtt, Horvátország kontinentális részén pedig enyhe, 1,7%-os növekedést mutat.

A vállalkozások K+F ráfordításai (BERD) mindkét országban, Magyarországon és Horvátországban is növekedtek, bár Horvátország e tekintetben jóval az uniós átlag alatt teljesít: a BERD 2018-ban Magyarországon a GDP százalékában kifejezve 1,16%, míg Horvátországban 0,57% volt 2018-ban. A BERD/GDP uniós átlaga 1,41%. A teljes intramurális K+F-kiadást (GERD) tekintve mindkét ország az uniós átlag alatt teljesít, ugyanakkor enyhe növekedésen is átesik. Magyarországon a GERD a GDP százalékában 1,53%, Horvátországban pedig 0,97% a legfrissebb, 2018-as adatok szerint. Az uniós átlag 2,11%, ami azt mutatja, hogy mindkét ország elmarad az uniós átlagtól.

Magyarország az uniós átlag alatt teljesít mind a digitális technológiai integrációs index, mind a digitális átalakulást lehetővé tevő index tekintetében. Horvátország a digitális technológiai integrációs index tekintetében közel áll az uniós átlaghoz, de a digitális átalakulást lehetővé tevő index tekintetében jelentősen elmarad az uniós átlagtól. Az e-kereskedelmi index tekintetében Magyarország az uniós országok közül a 8. legalacsonyabb pontszámmal rendelkezik. Horvátország valamivel az uniós átlag alatt van. A globális innovációs indexen Magyarország a 33., míg Horvátország a 44. helyezést érte el 2019-ben.

Magyar oldalon a K+F tevékenység Pécsre koncentrálódik, kisebb mértékben Zalaegerszegen, Keszthelyen, Kaposváron és Nagykanizsán van jelen. A Pécsi Tudományegyetem az ország egyik legnagyobb Budapesten kívüli egyeteme. Ennek következtében Baranyában tízszer több az egyetemi oktatók száma, mint Somogy és Zala megyében. Az egyetemi kutatócsoportok különböző tudományterületeken dolgoznak. A Magyar Agrártudományi Egyetem kaposvári és keszthelyi campusa a mezőgazdaság területén biztosít K+F+I potenciált. A Pannon Egyetemnek Nagykanizsán is van kampusza. Horvát oldalon a legerősebb kutatási potenciállal rendelkező egyetemi központ a Josip Juraj Strossmayer Egyetem több karral. A másik jelentős horvát egyetem a határ menti térségben az északi egyetem Varaždinban és Koprivnicában, főleg mérnökképzési fókusszal. A felsőoktatási intézmények jelenléte ellenére a topuniversities.com elérhető QS-rangsorai szerint a programterületen nincsenek olyan egyetemek és kutatóközpontok, amelyek nemzetközi jelentőséggel bírnának, vagy amelyeket a honlap értékelne.

A 2007-2013-as programozási időszakban a gazdaságfejlesztési és regionális operatív programok támogatták a magyarországi klaszterszervezetek kialakítását. Jelenleg 25 akkreditált klaszter működik Magyarországon, ebből több a programterületen is. A Zalaegerszeg melletti ZalaZone Próbapálya kiváló lehetőséget biztosít a járműipar gazdasági hajtóerejének. Az uniós támogatással fejlesztett üzleti infrastruktúra tekintetében Varaždin két technológiai parknak és néhány felsőoktatási intézménynek ad otthont. Međimurska megye ad otthont a Međimurje Technológiai és Innovációs Központnak, amely elsősorban az IKT-ra összpontosít, és szorosan együttműködik a Varaždinban működő karral (a Međimurje Politechnikummal való együttműködés mellett). Belišće, Bjelovar, Donji Miholjac, Đurđevac, Koprivnica, Osijek, Vinkovci, Virovitica és Vukovar mind rendelkeznek technológiai és üzleti inkubátorházzal. A közelmúltban több technológiai parkot alakítottak ki: Koprivnicán technológiai innovációs központ, Križevciben technológiai park és Viroviticán technológiai és innovációs központ létesült.

Az érintett horvátországi megyék legtöbb megyei fejlesztési stratégiája a regionális vállalkozások K+F irányultságának elégtelenségét fejlődési gyengeségként ismeri el, és olyan intézkedéseket tervez, amelyeknek a helyzet javításához kell vezetniük. Horvátországban létrehozták a versenyképességi klasztereket. Ez a határterület viszonylag alacsony hozzájárulást mutat a technológia és a tudomány részéről a regionális gazdasághoz, ami önmagában is a feltételek javítását igényli annak érdekében, hogy a nemzeti és regionális szintek is közelebb kerüljenek az uniós normákhoz. Az akadályok ezen a területen az üzleti és vállalkozói készségek hiánya, az alacsony K+F-tevékenység, a szakértők és a közösség hiánya, a technológia gyenge elérhetősége vagy a finanszírozáshoz való korlátozott hozzáférés miatt merülnek fel.

A vállalkozási sűrűség a magyar oldalon magasabb, de egyik megyében sem éri el az országos átlagot. A legtöbb működő vállalkozás Baranya, a legkevesebb Somogy megyében található. A programterület

horvátországi része a magyarországi és a horvát országos átlaghoz képest is meglehetősen gyenge képet mutat a vállalkozássűrűség tekintetében. Az aktív vállalkozások sűrűsége tekintetében Međimurska és Varaždinska megye egyértelműen kiemelkedik, az üzleti aktivitás Bjelovarsko-bilogorska és Osječko-baranjska megyében meghaladja a programterület átlagát. A határ menti térségben mindkét oldalról hiányoznak a nagyvállalatok.

A Globális Versenyképességi Index (GCI) 2019-es rangsorában Horvátország a 63. helyet foglalja el, ami ötfokozatú előrelépést mutat az előző évhez képest, míg Magyarország a 47. helyet foglalja el, ami 2018-hoz képest stagnálást jelent – az indexben továbbra is az utolsó helyen áll a többi uniós országhoz képest. A magyarországi kohéziós politika tapasztalatai azt mutatják, hogy a központosított operatív programok innovációra, kkv-fejlesztésre szánt forrásai kevésbé sikeresen érik el a programterületet.

A magyar és horvát vállalatok között a határ menti térségben alacsony az üzleti együttműködés. A két ország közötti export-import kereskedelem az üzleti lehetőségekhez képest meglehetősen alacsony, a feldolgozott termékek exportjának és importjának összértéke évi 1 milliárd euró alatt marad. Bár Magyarország a nemzetközi kereskedelem szempontjából Horvátország számára az első tíz ország között van, Horvátország csak Magyarország 17. legfontosabb exportországa. A határ menti térség nem játszik jelentős szerepet a két ország közötti nemzetközi kereskedelemben, az elsősorban a fővárosokra és az Adria partvidékére koncentrálódik.

A mezőgazdaság fontosabb szerepet játszik a térségben. A bruttó hozzáadott érték tekintetében – Međimurska kivételével – valamennyi megye az országos átlag felett van. A horvát oldalon a tendencia 2007-hez képest általában csökkenő, míg a magyar oldalon a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászat szerepe 2007 óta egyenletesen emelkedik. A fő mezőgazdasági területek a kiváló minőségű földek és talajok, amelyek a Duna és a Dráva folyók mentén találhatók. Az elsődleges ágazatban való foglalkoztatás a horvát oldalon erőteljesebben jelenik meg (16,59%, Magyarországon 7,54%), azonban 2007 óta erős negatív tendenciát mutat. Az elsődleges foglalkoztatás csökkenése különösen erős a szlavóniai megyékben, ahol hagyományosan a mezőgazdaság volt a legfontosabb ágazat. Az agrárgazdaság szerepe átlagon felüli az aktív vállalatok között, a legnagyobb arányban Somogyban, amelyet a horvát oldalon Virovitičko-podravska követ. A szántóterületek aránya a földhasználatban általában magasabb a magyar oldalon, az erdőterületek aránya azonban Horvátországban magasabb. Zala és Somogy a két leginkább erdősült megye Magyarországon, de Baranyában és a horvátországi területeken kiterjedt erdők találhatók.

A horvát programterület egyes részei még mindig aknákkal szennyezettek, főként Osječko-baranjska területén, azonban jelentős területeket megtisztítottak, többek között a határokon átnyúló együttműködés finanszírozásával.

A terület közös értéke a magas szintű szőlőtermesztés és bortermelés. A magyar oldalon két borvidék található a maga négy kistérségével, és három borút is működik a határvidéken, köztük a Villány-Siklósi Borút. A horvát oldalon öt borvidék termel kiváló minőségű borokat, és több borút is működik.

A határ menti régiók gazdaságának ágazati súlypontját és szerkezetét tekintve a strukturális vállalkozási statisztikák (SBS) adatai azt mutatják, hogy a kontinentális Horvátország viszonylag erősebben összpontosít a feldolgozóiparra, a nagykereskedelemre, a kiskereskedelemre, valamint a szálláshely-szolgáltatásra és a vendéglátásra. Nyugat-Dunántúl és Dél-Dunántúl relatíve erősebben összpontosít az építőiparra és a szakmai, tudományos és műszaki tevékenységekre. A foglalkoztatottak arányát tekintve a kontinentális Horvátország viszonylag erősebben összpontosít a nagykereskedelemre, a kiskereskedelemre, az IKT-ra és a szakmai, tudományos és műszaki tevékenységekre. A megyei szintű adatok a feldolgozóipar erős jelenlétét mutatják Varaždinszkában, amelyet Međimurska és Koprivničko-križevačka követ. Magyar oldalon Zala áll az élen a megyék között, az országos átlag 102%-ával, amelyet Somogy, majd Baranya követ.

Ami a szolgáltatási ágazat bruttó hozzáadott értékét illeti, a programterületen Osječko-baranjska a legerősebb (60,2%), míg Međimurska a leggyengébb. A magyarországi oldalon minden megye 60% fölött van, Baranya a leginkább szolgáltatásorientált a bruttó hozzáadott érték 66,3%-ával, a kormányzati szolgáltatások viszonylag magas jelenléte és az üzleti szolgáltatások alacsonyabb aránya mellett.

A magyar-horvát határ menti régió nem mutatja a valódi ágazati specializáció jeleit. A feldolgozóipar legtöbb szegmense itt működik, ezek közül érdemes megemlíteni az élelmiszeripart, a gépipart, és jelentős kapacitásokkal rendelkeznek az elektronikai összeszerelő üzemek is. A nagyvállalatok hiánya miatt indokolt az ágazaton kívüli kkv-támogatás, valamint a már kialakult mezőgazdasági ágazat fellendítése, amely potenciálisan erősítheti a helyi létesítmények kapacitásait és piaci részesedését.

A határ menti térség fő kihívása az innováció és a gazdasági szereplők közötti együttműködés alacsony szintje, amelyet a határokon átnyúló együttműködéssel lehetne ösztönözni a kkv-k közötti határokon átnyúló kereskedelem előmozdításával, valamint a határ menti térségben működő vállalkozások közötti közös innovációs projektek kezdeményezésével, esetleg a helyi egyetemek bevonásával.

Turizmus

Fontos turisztikai mágnes a Balaton és a zalai (Hévíz, Kehidakustány, Lenti, Zalakaros, Zalaszentgrót), továbbá a baranyai (Harkány, Magyarhertelend, Siklós, Sikonda, Szigetvár) és a somogyi (Barcs, Csokonyavisonta, Igal, Marcali, Nagyatád) gyógyfürdők. A horvát oldalon Bizovac, Daruvar, Sveti Martin na Muri és Varaždinske Toplice emelkedik ki a gyógy- és wellness kínálatból. Ezek a szolgáltatások elsősorban a belföldi turistákat célozzák meg, néhányuk azonban jelentős számú külföldi látogatót is vonz.

A kerékpáros forgalom és a turizmus a határ menti régióban elsősorban a magyar és horvát kerékpárutakkal összekötött EuroVelo hálózatnak köszönhetően van jelen. Bár az útvonal nagy része a meglévő infrastruktúrán halad, azok átfogó, EuroVelo szabványoknak megfelelő jelzése dominánsan hiányzik, csakúgy, mint a kísérő szolgáltatások.

A turisztikai szálláskapacitások tekintetében a horvát fél jelentősen elmarad a magyarországi megyéktől. A szálláskapacitások (ágyak, állandó és pótágyakkal együtt) több mint 92%-a a magyar oldalon található, ebből közel 70% a Balaton melletti négy járásban. Ezeken a járásokon kívül a legjelentősebb kapacitások a nagykanizsai, a pécsi és a siklósi járásban találhatók. A horvát oldalon a legnagyobb szálláskapacitások Osječko-baranjska és Varaždinska megyékben találhatók, amelyeket Vukovarsko-srijemska és Međimurska követ.

Magyarországon a vendégszámot tekintve kiemelkedő a turizmus szerepe Zalában és Somogyban. Ez leginkább a vizeknek köszönhető: a Balatonnak és a gyógy- és termálvizeknek. A térségben a belföldi vendégek száma meghaladja a külföldi vendégekét, a külföldi vendégek legmagasabb aránya Zalában mutatható ki. Nemzetközi jelentőségű gyógyfürdők Harkányban, Hévízen, Lentiben és Zalakaroson vannak, de több más termálfürdő is működik. További fontos turisztikai célpontok Baranya megye központjában találhatók: Pécs-Mecsek-Siklós-Harkány térségében, ahol a kultúra és a gasztronómia is hozzájárul a turisztikai forgalomhoz. Pécs értékes egyházi (székesegyházak, templomok, kolostorok, mecsetek) és világi (kastélyok, várak) épületeivel sok látogatót vonz. Somogyban és Zalában a vadászturizmus is szerepet játszik a belföldi és külföldi turisták bevonásában.

A horvát oldalon a vendégéjszakák számát tekintve Međimurska feltörekvő kontinentális turisztikai célpont, ahol az egy főre jutó vendégéjszakák száma magas, ezt követi Varaždinska. Abszolút számokban a leglátogatottabb megye Osječko-baranjska, ahol különösen a Baranja régió a falusi turizmus és a gasztronómia, míg Bjelovarsko-bilogorska a daruvári gyógyturizmus miatt elismert. A turisztikai éjszakákban 2011-ben kezdődött meg a 2019-ig tartó helyreállítási folyamat, azonban a COVID-19 járvány a határ menti térség turisztikai szolgáltatóit is sújtotta.

Bár a szoros határ menti térség kiváló feltételeket biztosít a zöld turizmushoz és a közös termékfejlesztéshez, a kapacitások és szolgáltatások nem egyformán fejlettek a programterület minden részén. Ezért a fejlesztéseknek a kevésbé fejlett turisztikai potenciállal rendelkező területeken kell megvalósulniuk, a gazdag természeti és kulturális örökségre összpontosítva, a transznacionális láthatósággal rendelkező, sikeres, határokon átnyúló termékfejlesztés érdekében, összhangban az EU Duna Régióra vonatkozó stratégiájával (EUSDR).

A határ menti területen több Natura 2000 terület található, ezeket a Mura-Dráva-Duna Bioszféra Rezervátumban egyesítették, amelynek egy része Ausztriába, Szlovéniába és Szerbiába nyúlik át. A magyarországi kirándulóhelyek közé tartozik a Mecsek-hegység, Siklós-Villány környéke, a somogyi (zselici) erdők, a Kis-Balaton és a zalai hegyek. A horvát oldalon a Kopački rit, a Papuk-hegység Ivanščica, Krndija, Bilogora-hegység, Kalnik, Spačva-medence, Opeka arborétum és Međimurska jelentős turisztikai potenciállal rendelkező természeti területek.

Környezetvédelem és energia

A globális éghajlatváltozás egyre inkább érezhető Európában és a programterületen is. Az éghajlatváltozás

súlyos és visszafordíthatatlan hatásainak elkerülése érdekében a globális felmelegedést az iparosodás előtti szinthez képest 2 °C alatt kell tartani. Ezért az EU elfogadta az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásról szóló stratégiát (2021), amelyet nemzeti és regionális alkalmazkodási stratégiák követnek. Magyarország a 2018-2030 közötti időszakra fogadta el nemzeti stratégiáját, 2050-ig szóló kitekintéssel. Horvátország esetében az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásról szóló stratégiát fogadtak el 2040-ig, 2070-ig tartó kitekintéssel. Magyarországon megyei stratégiákat is kidolgoztak. Az éghajlatváltozás az előrejelzések szerint hőmérsékletváltozáshoz, a csapadékminták megváltozásához vezethet, különösen a mediterrán országokban, a nyári szárazság kockázata valószínűleg mindenhol növekedni fog, míg az év más időszakaiban a csapadékvíz hirtelen áradásokhoz és folyóáradásokhoz vezethet. Ezzel párhuzamosan az éghajlatváltozás negatívan hat a biológiai sokféleségre, és az invazív fajok fokozott terjedéséhez és jelenlétéhez vezet. Mindezen jelenségek súlyos hatással lehetnek az épített környezetre és a sűrűn lakott területekre, a természetes ökoszisztémákra és a mezőgazdasági termelésre. Az EUSDR égisze alatt létrehozott együttműködés kulcsszerepet játszik az enyhítő intézkedések összehangolásában.

Magyarország és Horvátország határ menti régiója némileg kedvező környezeti feltételekkel rendelkezik. A negatív globális környezeti tendenciák és az éghajlatváltozás hatásai miatt azonban további erőfeszítésekre van szükség a programterület környezeti értékeinek védelme érdekében.

A levegő minősége általában kielégítőnek tekinthető a térségben, bár a baranyai Pécs környéke még mindig az országos átlag felett van szennyezettség tekintetében. Horvátországban a levegő minősége többnyire kielégítő, a határ menti térség nagyobb városai, mint például Osijek (Eszék), nem szenvednek nagymértékben a szennyezettségtől.

A határ menti régiót elsősorban három vízrendszer jellemzi, amelyek a keleti oldalon a Dunánál, a határvonalat követő Drávánál és Muránál, valamint Somogy és Zala megye északi területén a Balatonnál összpontosulnak. E rendszerek nagy részét manipulálták, azonban az utóbbi időben nagy erőfeszítések történtek a természetes vízgyűjtők helyreállítása és megőrzése, valamint a jelleg és a természeti környezet rehabilitációja érdekében. Mindhárom vízrendszer nagyfokú változékonyságtól szenved. A Dráva mintegy 145 km hosszan képezi a határt Magyarország és Horvátország között. Az alsó Mura és a Dráva 380 km hosszú, szabadon folyó és viszonylag természetes vízfolyást alkot. Az árvizek szintén veszélyt jelentenek, különösen a Dráva és a Mura térségében, ahol nem állnak rendelkezésre természetes visszatartó területek. A Dráva felső medencéjének magas csapadékmennyisége miatt a folyó felső szakaszán nagy az árvízveszély. Az alsó szakaszon belül különösen a Kopački Rit Natúrpark területén tapasztalhatók hosszan tartó árvizek, amelyek körülbelül akár több mint 100 napig tartanak.

A régió erdei nemcsak a turizmus, hanem a faipar és a biomassza alapú energiatermelés számára is értéket jelentenek. A határmenti régióban található megyék erősen erdősültek, különösen Zala, Somogy, Virovitičko-podravska, Koprivničko-križevačka és Vukovarsko-srijemska megye.

E folyók mentén húzódik az UNESCO határokon átnyúló Mura-Dráva-Duna Bioszféra Rezervátum. A Duna Transznacionális Program több olyan projektet finanszírozott ezen a területen, amelyek a határokon átnyúló együttműködésben tőkésítési potenciállal bírhatnak.

Amint a 2019. évi körforgásos gazdaság aktualizált jelentése megállapítja, Magyarország tervezi a körforgásos gazdaság elveinek beépítését a jelenlegi gazdaságfejlesztési stratégiába, de a körforgásos gazdaság fogalmának és fontosságának általános ismerete szinte nem létezik. Horvátországban a körforgásos gazdaság elveinek bevezetése akadályokba ütközik a hulladékgazdálkodást illetően. Ami a körforgásos gazdaság által létrehozott hozzáadott értéket illeti, a GDP 1%-át kitevő uniós átlaghoz képest Magyarországon ez csak 0,98%, míg Horvátországban 1,27%.

A határvidék magyar oldalán a közüzemi vízellátáshoz való hozzáférés csaknem 100%-os, azonban a „közműhiány” megoldatlan probléma maradt. A 3. fokozatú szennyvíztisztító rendszerrel kezelt víz jelenléte jelentősen eltér a programterületen. Horvátországban a lakosság közüzemi vízellátó rendszerekhez való csatlakozásának szintje kielégítő, a lakosság 86-94%-ának van lehetősége a csatlakozásra. A harmadik fokozatú szennyvízelvezető rendszerhez való csatlakozási szint nem kielégítő, azonban a szennyvízelvezető infrastruktúrához csatlakozottak aránya 53%, míg a szennyvízelvezető infrastruktúrához való csatlakozásra 56%-nak van lehetősége. Horvátország 2023-ig tartó átmeneti időszakról tárgyalt a víziközmű-irányelvek teljesítésére.

Az elmúlt években a szilárdhulladék-termelés enyhe, de nem folyamatos csökkenése tapasztalható, azonban

az újrahasznosított hulladék aránya alacsony (átlagosan 23% – a legalacsonyabb Zalában, Somogyban és Baranyában 40-45% körül van). Az elégetett hulladék aránya minimális. A hulladékgazdálkodási rendszerek fejlesztése a jövőben hozzájárul az újrahasznosítás és az energiatermelés nagyobb arányához. Horvátországban Koprivničko-križevačka, Međimurska és Varaždinska (valamint Krapinsko-zagorska) megyék közösen létrehoztak egy regionális hulladékgazdálkodási központot, míg a többi megye még nem hozott létre ilyen központot. Az egyes megyék közötti különbségek óriásiak: Međimurska a legfejlettebb horvát megye a szelektív hulladékgyűjtés tekintetében (25,8%), Vukovarsko-srijemska a legkevésbé fejlettek közé tartozik (mindössze 3,1% szelektíven gyűjtött hulladék). Horvátország nem teljesítette a 2020-ra kitűzött 50%-os újrahasznosítási célt, ami további erőfeszítéseket igényel az új időszakban.

A teljes energiafogyasztás 2014-ig csökkent, majd 2018-ig ismét nőtt. Az elmúlt 10 évben a háztartások energiafogyasztása hatalmas növekedést mutatott, 16%-ról 35%-ra emelkedett az összes energiafogyasztáson belül, és mindkét országban a legnagyobb arányt képviselte. Az épületek többsége nem felel meg az épületek energiahatékonyságára vonatkozó műszaki előírásoknak.

Az épületek többsége nem felel meg a műszaki előírásoknak, ezért nagyon fontos az épületek energiahatékonysága, ami azt jelenti, hogy a minimális energiafogyasztást kell biztosítani az optimális lakókomfort és az épülethasználat elérése érdekében.

A fosszilis tüzelőanyagok, különösen a kőolaj és a földgáz tekintetében hatalmas energiafüggőség mutatható ki, amelynek 80%-a mindkét országban importból származik. A teljes energiaellátás több mint 2/3-a mindkét országban fosszilis energiaforrásokon alapul. A megújuló energiaforrások aránya Horvátországban magasabb: 22%.

A megújuló energiaforrásokon belül a határ menti terület viszonylag nagymértékű erdősítése jelentős biomassza-energia-potenciált jelent. Ez hozzájárul ahhoz, hogy a megújuló energiaforrások túlnyomó többsége szilárd bioüzemanyagokból (Magyarországon 80%, Horvátországban 66%), elsősorban tűzifából származik, és ennek aránya az elmúlt 10 évben nem változott.

Horvátországban a vízenergia fontos szerepet játszik a villamosenergia-termelésben, a teljes energiatermelés 24%-át teszi ki. A határvidéken a Mura és a Dráva folyók jelentős vízenergia-potenciállal rendelkeznek. Horvátországban három vízerőmű működik a Dráva folyón, Varaždinban, Čakovecben és Donja Dubravában. További vízerőművek építése nem szerepel a horvátországi regionális stratégiai fejlesztési tervekben.
A határokon átnyúló régiót nagy lehetőségek jellemzik a napenergia hasznosítása tekintetében. A terület nagy potenciált hordoz az egész évben nagyszámú napsütéses napok miatt, amelyek leginkább Baranyában és Osječko-baranjskában jelennek meg.

A geotermikus energiában nagy lehetőségek rejlenek a természetben előforduló erőforrások miatt. Somogy és Zala megye egy része, valamint Horvátország északi területe a Felső-Pannon-medencében fekszik, ahol a földalatti víztesteket 5-7 °C/100 m közötti geotermikus gradiens jellemzi. Ez a termálvízréteg viszonylag sekély helyen található, így az ezekből a tározókból származó geotermikus energia kedvező költséggel hasznosítható. A meglévő potenciálról több tanulmány is készült különböző transznacionális (Interreg Duna) projektek keretében, amelyek megerősítették a terület kedvező adottságait. Magyarországon a geotermikus energiát több határ menti városban távfűtésre hasznosítják, míg a horvát oldalon a geotermikus energia részaránya a teljes megújuló energiatermelésben meglehetősen alacsony, azonban az elmúlt években több projekt is elindult, pl. a Velika 1 geotermikus erőmű Bjelovarsko-Bilogorska megyében. Virovitica város kutatási munkálatokat végez a Virovitica városában már meghatározott (korábban megvalósított projektek révén meghatározott) fúrásokon, amelyekhez építési engedélyek is rendelkezésre állnak, és amelyek megvalósítására e pénzügyi terv során van lehetőség.

A biomassza, a napenergia és a geotermikus energia számára kiváló adottságokkal rendelkező határ menti terület érzékeny természeti környezettel és energiaszegénységgel küzd, valamint nem energiahatékony épületállománnyal rendelkezik. Ezért a határvidék, különösen a lemaradó vidéki területek számára lehetnek előnyösek a kísérleti projektek és a tudatosságnövelő intézkedések révén megvalósuló közös fellépések. Ez valódi hozzáadott értéket teremthet.

Internet kapcsolat

Az Eurostat adatai szerint mindkét országban a háztartások internet-hozzáférése a 2007-es átlagos 45%-ról 2019-re átlagosan 83%-ra nőtt, míg a vizsgált NUTS 2 szintű területeken mindkét országban 2-4%-kal

csökkent azon egyének száma, akik még soha nem használtak számítógépet. Az Európai Bizottság digitális eredménytábláján szereplő digitális gazdasági és társadalmi index (DESI) azt mutatja, hogy mindkét ország az uniós átlag alatt teljesít, és az alsó 10-ben van. Az eGovernment Benchmark 2020 Insight Report szerint az e-kormányzat tekintetében Magyarország az átlagnak megfelelőnek tekinthető, míg Horvátország az online közszolgáltatások elterjedtsége tekintetében valamivel jobb kategóriába tartozik, de a digitalizáció (a közszolgáltatások online elérhetősége) tekintetében lemaradásban van. A 2017/2018-as adatok szerint az e-egészségügyi szolgáltatások fejlettebbek Horvátországban.

A határ menti régió lakossága csak nagyon korlátozottan fér hozzá a határokon átnyúló vasúti szolgáltatásokhoz, amelyeket nagyon alacsony járatsűrűség és kedvezőtlen menetidő jellemez; a magyar oldalon azonban valamivel jobbak a feltételek. A határ menti térség vasúti tengelye a TEN-T törzshálózat mediterrán folyosója, amely átszeli a határ menti térséget (Koprivnica-Gyékényes-Kaposvár), azonban a forgalom nagy része a Balaton mentén halad, elkerülve a határ menti térség belső részét. A Budapest-Pécs-Osijek (Eszék) vasútvonal, az átfogó hálózat (V/c folyosó) részeként transznacionális szempontból csak másodlagos jelentőséggel bír.

A közúti infrastruktúra szempontjából a határ menti terület három TEN-T hálózati elem háromszögében helyezkedik el: a mediterrán TEN-T V/b folyosó (E71, A4-M7); a X folyosó (E70, A3) és az V/c folyosó (E73, A5-M6). A határ menti terület nyugati része jól kapcsolódik a nyugat-európai közúti infrastruktúra-hálózathoz, de a terület kapacitásproblémákkal küzd. A keleti periféria megközelíthetősége az autópályák fejlesztésével jelentősen javult, azonban az Osijek (Eszék) és Mohács közötti határszakasz még mindig hiányzik. A megyeközpontok elérhetősége jelentősen javult. Kaposvár gyorsforgalmi összeköttetést kapott az M7-essel, hasonló kapcsolat épül jelenleg Zalaegerszeggel. Tervezik az M60-as autópálya meghosszabbítását Pécsről Barcs (államhatár) felé is. A horvát oldalon új D10-es állami út (A4-Vrbovec-Križevci) épül, meghosszabbítása Koprivnicáig jelenleg előkészítés alatt áll. A D12-es állami út is megépült Vrbovec és Farkaševac között, a Bjelovar felé irányuló munkálatok szintén tervben vannak. A D12-es végpontja a Terezino Polje határátkelőhely lesz, hatékony összeköttetést biztosítva Zágráb és Pécs között. Az újonnan kialakított szakaszok ellenére a jelenlegi belső úthálózat horizontális kapcsolatai szűk keresztmetszetekkel küzdenek. A Podravina főutat (D2) fejlesztették a nagyobb központok (Osijek (Eszék), Virovitica) körül épített elkerülő utakkal, de a horizontális összeköttetés továbbra sem hatékony. Hasonlóképpen, a magyar oldalon a Pécs és Zalaegerszeg közötti összeköttetés alacsony kapacitású utakon keresztül biztosított. A határ menti régió középső részének elszigetelt helyzete jelentősen befolyásolja a határ menti térség egészének belső kohézióját.

Horvátország és Magyarország határa különösen nem átjárható. A határátkelők átlagos távolsága 62 km, míg a leghosszabb távolság 72 km. Ezáltal Sellye és Szentlőrinc járások, valamint Szigetvár egy része és a horvát oldalon Slatina elszigetelt a határ túloldalától. Ez a körülmény a határon átnyúló mobilitás és foglalkoztatás általános akadálya, amit tovább nehezít, hogy a magyar-horvát határ még mindig schengeni határ, szigorú határellenőrzéssel. Az állandó határátkelők közül a Goričan-Letenye autópálya-átkelőhelyen a legintenzívebb a forgalom, ami a teljes forgalom 55,5%-át bonyolítja, növekvő tendenciával. A Dubošević-Udvar átkelő másodlagos szerepet játszik, 16%-os részesedéssel, szintén növekvő tendenciával. Mivel a Mura és a Dráva hosszú távon alkotja az államhatárt, új határátkelők megnyitása hidak építését tenné szükségessé. Egy határon átnyúló projekt („MuKoBridge", HUHR/1902/2.1.4/0002[1]) keretében készülnek jelenleg a Murakeresztúr és Kotoriba közötti új híd építési tervei.

A menetrend szerinti autóbuszjáratok tekintetében jelenleg nincsenek határokon átnyúló járatok, azonban a Flixbus több horvátországi helyről is biztosít kapcsolatot Ausztriába és Németországba.

A kerékpáros infrastruktúrát két EuroVelo útvonal jellemzi, amelyek jelentős fejlődésen mentek keresztül. Az EuroVelo 6 a Duna mentén halad, Mohácsnál keresztezi a folyót és Vukovár felé halad tovább. Az EuroVelo 13 (Iron Curtain Trail) a határral és a határfolyókkal párhuzamosan halad: a horvát oldalon Barcsról nyugatra halad a főútvonal, majd a magyar oldalon folytatódik Mohácsig. Ezek az útvonalak különböző típusú infrastruktúrán futnak, amelyet lépésről lépésre fejlesztettek ki különböző uniós és nemzeti alapokból. A transzkontinentális útvonalak mellett jelentős fejlesztések történtek a határ mindkét oldalán a kerékpáros infrastruktúrában. A nagyobb városok és azok vonzáskörzetében elterjedt kerékpáros útvonalhálózatokat alakítottak ki. Ennek ellenére sok szakasz nincs összekötve, sok útvonal még mindig nincs kijelölve, hiányzik a kerékpáros infrastruktúra, mint például kerékpáros pihenőhelyek, gyalogos-kerékpáros hidak és az útvonalak mentén található kiegészítő kísérő szolgáltatások, szállás és vendéglátás.

[1] https://muraregio.eu/mukobridge/en/

A légi közlekedés szempontjából a határ menti térség legfejlettebb repülőtere az Osijek (Eszéki) Repülőtér, amely menetrend szerinti és charterjáratokat egyaránt kiszolgál, többnyire szezonális jelleggel. A magyar oldalon a Hévíz-Balaton nemzetközi repülőtér a legjelentősebb, amely szezonális charterjáratokat szolgál ki. További nemzetközileg működő repülőtér a Pécs-Pogány, csak kisebb magánrepülőgépeknek biztosít leszállási lehetőséget.

A vízi közlekedés csak a programterület keleti részén releváns, ahol a Duna és a Dráva folyó egy része is elérhető. A Duna a TEN-T törzshálózat része (VII. folyosó). A magyar oldalon Mohács közforgalmú kikötő státusszal rendelkezik, számos állami és magán kikötőkapacitással, amelyek elsősorban ömlesztett áruk számára alkalmasak, de korszerűsítésre várnak. Mohács egyben a Duna schengeni határátkelőhelye Horvátország és Szerbia felé. A horvát oldalon Vukovár a fő hajózási kikötő, amely jelentős fejlesztés alatt áll. Kisebb kapacitású turisztikai kikötők létesültek Batinában, Aljmašban és Ilokban. A határon átnyúló folyami forgalomban folyamatos csökkenés tapasztalható, azonban a turizmussal kapcsolatos hajók forgalma 2014 óta növekszik. A Mura határfolyó nem hajózható normál személyhajók számára. A Dráva Barcs és Eszék között csak kishajók számára hajózható, Osijek (Eszék) és Aljmaš között pedig nagy folyami hajók számára is. Osijek (Eszék) nemzetközi kikötő státusszal rendelkezik a Dráván, további kisebb kikötők Barcs, Drávaszabolcs és Belišće.

A régió fizikai összeköttetése kétoldalú politikai megállapodások révén javítható kormányzati szinten, ami nem tartozik a korlátozott határokon átnyúló finanszírozási eszköz hatáskörébe.

Társadalmi befogadás

A határtérséget negatív népességváltozás, negatív nettó migráció, kedvezőtlen korösszetétel és agyelszívás jellemzi: a fiatal, képzett lakosság más európai országokba vagy az EU-n kívülre vándorol. A 20-64 éves korosztály foglalkoztatási aránya Nyugat-Dunántúlon 77,9%, Dél-Dunántúlon 69,4%, a kontinentális Horvátországban 66,4%, szemben az uniós átlaggal, ami 73,2%. Az elmúlt évek gazdasági növekedése, valamint a kivándorlás a munkanélküliség csökkenését eredményezte Horvátországban. A tartós munkanélküliség 2018-ban a kontinentális Horvátországban valamivel magasabb (3,3%), mint az uniós átlag (2,4%). Magyarországon az uniós szinthez képest alacsonyabbak a ráták, azaz Nyugat-Dunántúlon 0,6%, Dél-Dunántúlon 2,0%. A legmagasabb üres álláshelyek aránya Nyugat-Dunántúlon a „feldolgozóipar", az „adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységek" és a „művészet, szórakoztatás, szabadidő" ágazatokban, Dél-Dunántúlon pedig az „oktatás" és az „adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenységek" ágazatokban figyelhető meg. Az országos szintű horvátországi adatok szerint a legmagasabb üres álláshelyek aránya a „Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás" és a „Közigazgatás, honvédelem; kötelező társadalombiztosítás" ágazatokban található.

Baranya (6,9%) és Somogy megye (6,3%) munkanélküliségi rátája problémás, mivel jóval az országos átlag felett (2018-ban 3,7%), de az EU27 átlaga alatt van. A legkedvezőbb a helyzet Zala megyében, amit az osztrák munkaerőpiachoz való közelsége okoz. A programterület horvátországi részén magasabb munkanélküliségi rátát mértek, mint a magyarországi részen. A terület legnyugatibb és keleti része között azonban óriásiak a különbségek. Magyarországhoz hasonlóan itt is csökkenő tendencia figyelhető meg a munkanélküliségben, ami elsősorban a fiatalabb népesség nyugat-európai országokba történő elvándorlásának köszönhető. A határon átnyúló ingázás a nagy munkaadók hiánya miatt nem jelentős. A nyelvi akadályok is döntő akadályozó tényezőt jelentenek.

Megállapítható, hogy a munkatermelékenység elmarad az uniós átlagtól (EU: 100,1, Horvátország: 72,2, Magyarország: 69,4), ami komoly problémát jelent mindkét ország általános versenyképességét illetően. Horvátországban jelentős aránytalanság van a munkaerőpiac és az oktatási rendszer között, ami abban nyilvánul meg, hogy a munkanélküliek többsége 1-3 éves szakképzettséggel rendelkezik. A magas munkanélküliségi ráta ellenére egyes szakmákban munkaerőhiány lép fel. A rendelkezésre álló adatok szerint a horvátországi munkaerő aktivitási rátája a 2007-es 48,8%-ról 2017-ben 51,6%-ra nőtt. Az idősebb munkaképes lakosság aktivitásának növekedése figyelhető meg. Magyarországon, Horvátországhoz hasonlóan, a készségbeli eltérések a jobb képzettségűek elvándorlásával és agyelszívásával, valamint az alacsony képzettségű és kevésbé foglalkoztatható csoportok gyenge munkaerő-piaci kilátásaival párosulnak.

Az OECD Nemzetközi Tanulói Felmérési Programja (PISA) azt méri fel, hogy a 14-15 éves diákok a kötelező oktatás végéhez közeledve milyen mértékben sajátították el a modern társadalmakban való teljes körű részvételhez elengedhetetlenül szükséges kulcsfontosságú ismereteket és készségeket. A felmérés az alapvető iskolai tantárgyakra, a természettudományokra, az olvasásra és a matematikára összpontosít. Mindhárom

vizsgált készség tekintetében a diákok mindkét országban alulteljesítenek. A legutóbbi (2018-as) értékelés során a diákok teljesítménye olvasásból (átlagpontszám) Horvátországban és Magyarországon is az OECD-átlag 98%-a volt. Matematikából a diákok teljesítménye Horvátországban 95%-os, Magyarországon pedig 98%-os volt. A természettudományok terén a diákok teljesítménye Horvátországban 96%, Magyarországon 98% volt. A 90. és a 10. percentilisek közötti teljesítménykülönbségek (pontszámokban kifejezve) Magyarországon nagyobbak. A határ menti kisebb települések iskoláiban nagyobbak a teljesítménykülönbségek.

Az oktatási intézményrendszer szervezete jelentősen különbözik Magyarországon és Horvátországban. Míg Horvátországban az alap- és középfokú oktatás a helyi és regionális (megyei) önkormányzatok hatáskörébe tartozik, addig Magyarországon az állam a domináns szolgáltató, az Emberi Erőforrások Minisztériumának alá tartozó Klebelsberg Központon keresztül, a szakképzést pedig a szakminisztériumok alá tartozó szakképzési központok koordinálják. Ezek a közoktatási intézmények a fenntartó korlátozott anyagi lehetőségei miatt gyakran szenvednek a rossz fizikai állapotoktól és a nem megfelelő felszereltségtől, ami befolyásolja az oktatás minőségét, a lemaradó határ menti területekről érkező tanulók esélyegyenlőségét.

Horvátországban az egyetemeket az állam irányítja, míg Magyarországon a középfokú oktatási intézményeket nemrégiben állami alapítványok kezébe adták át. Ezeket az intézményeket több program is megcélozta a nemzeti irányítású uniós programok keretében, azonban innovációs potenciáljukat még nem sikerült teljesen kiaknázni. A felsőoktatásban tanulók száma mindkét országban csökkenést mutat. Baranyában a legmagasabb a felsőoktatásban résztvevők száma, bár a többi megyéhez hasonlóan ez a szám is csökkent, részben demográfiai okok és a régió egyetemeinek csökkenő vonzereje miatt. Hasonló tendenciák figyelhetők meg a régión belül a horvátországi intézményeknél is. A felsőoktatásban tanulók számának további csökkenése a kapacitások szűküléséhez vezethet, ami negatív hatással lehet a határ menti régió gazdaságának versenyképességére. A nyelvi különbségekből adódó akadályokat az EU más határ menti régióihoz képest magasabbnak érzékelik. A magyar oldalon általános a nyelvtudás hiánya, míg a horvátok általában jobban tudnak angolul. Ez a különbség kihat a foglalkoztathatóságra, a munkaerő minőségére és a kínált szolgáltatásokra. Összességében a határ menti régiók között viszonylag alacsony a munkaerő-piaci integráció szintje.

A felnőttek átlagos oktatási részvétele ingadozó volt, és jóval az uniós átlag alatt maradt. A kontinentális Horvátország értékeiben stagnálás figyelhető meg (3,1%). Magyarországon viszont azt látjuk, hogy a vizsgált NUTS 2 régiók, Nyugat- és Dél-Dunántúl (4,4% és 4,3%) alacsonyabb arányokat mutatnak, mint az országos szint (6%).

Jelentős társadalmi-gazdasági különbségek vannak a minőségi egészségügyi ellátáshoz, az oktatáshoz, a munkaerőpiachoz és a lakáspiachoz való hozzáférés terén, ami nagy versenyképességi potenciált hagy kihasználatlanul, és akadályozza az országok általános növekedését. Bár a szegénység Magyarországon a gazdaság növekedésével csökkent, a legújabb országjelentés szerint továbbra is nagy regionális különbségek vannak, amelyek hozzájárulnak a szegénység területi koncentrációjához és a jelentős társadalmi kirekesztéshez. A World Bank (Világbank) Horvátországra vonatkozó szegénységtérképe (2017) szerint a leghátrányosabb helyzetű megyék a programterületen találhatók. Ahogy az Eurostat legfrissebb adatai is mutatják, Horvátország az uniós átlag felett van a szegénység által veszélyeztetett emberek tekintetében, míg Magyarországnak valamelyest sikerült optimalizálnia ezt az arányt, bár a Dél-Dunántúl még mindig a legrosszabbul teljesít a maga 25,9%-os eredményével.

Magyarország és Horvátország egészségügyi rendszerének teljesítményét tekintve mindkettő az európai átlag alatt van. A magyarországi egészségügyi rendszer rendkívül alulfinanszírozott, nem hatékony struktúrákat tart fenn, területi egyenlőtlenségektől szenved, nincs elegendő számú orvos, és alacsony motivációjú személyzetet támogat. Általánosságban elmondható, hogy a rendszer sem minőségileg, sem mennyiségileg nem képes megfelelni a keresletnek. Országos szinten a várható élettartam Magyarországon és Horvátországban alacsonyabb az Európai Unió átlagánál. Az országos átlag 2018-ban mindkét országban 76,3 év volt, míg az uniós átlag 84 év.

Az egészségügyi intézményrendszer statisztikai adatait elemezve Zala megye és a másik két dél-dunántúli megye összképe nagyon eltérő, különösen Baranya megye adatai kedvezőek, köszönhetően az orvosi egyetem jelenlétének. Az orvosok száma Baranyában meglehetősen magas értéket mutat, a nem betöltött háziorvosi praxisok száma Baranya megyében a legalacsonyabb. Az egy főre jutó kórházi ágyak tekintetében Zala és Somogy az országos átlag közelében van, Baranya ismét a legkedvezőbb helyzetben van, a Pécsett rendelkezésre álló nagy kapacitások miatt. Horvátországban – Magyarországhoz hasonlóan – viszonylag

alacsony az egészségügyi ellátás finanszírozása. A fejlett egészségügyi ellátás a nagyobb központokban, különösen Zágrábban koncentrálódik, míg a kisebb városokban gyakran az alapszintű és technológiailag jóval kevésbé fejlett egészségügyi ellátás érhető el. A programterület horvátországi részén a legerősebb egészségügyi központ Osijekben (Eszékben) található, ahol egy Klinikai Kórházi Központ működik. Horvátországban a kórházakat és a mentőállomásokat főként a megyék hozzák létre, a klinikai központokat, klinikai kórházakat és klinikákat azonban az állam. Magyarországon a kórházakat az állam vette át.

A munkatermelékenység a határ menti térség gazdasági versenyképességének és társadalmi befogadásának kulcsfontosságú tényezője. Ezt jelentősen növelni kell, amihez elengedhetetlenek a piacorientált oktatási programok és tanfolyamok, ideértve a nyelvi képzéseket is, mind a szakképzésben, mind a felsőoktatásban és a felnőttoktatásban. Az oktatási intézmények közötti vállalkozásorientált, határokon átnyúló együttműködés hozzájárulhat a helyi oktatási rendszer versenyképességéhez.

Kulturális örökség és az emberek közötti együttműködés

A határvidék gazdag kulturális örökségekben, ezek közül a legismertebb az UNESCO világörökségi listáján szereplő pécsi ókeresztény nekropolisz (Sopianae). A szellemi kulturális örökség számos további eleme is védelem alatt áll a határ menti térségben: Busó ünnepségek Mohácson; Ljelje/Kraljice (királynők) tavaszi felvonulása Gorjaniból; horvátországi csipkekészítés, többek között Lepoglava területén; mézeskalács Észak-Horvátországból; Bećarac ének és játék Kelet-Horvátországból; Međimurska popevka. 2005 óta a kulturális örökség elemei az előzetes listán: A Római Birodalom határai – a horvát limes; Történelmi városépítészeti együttes – a Tvrđa Osijekben (Eszékben); Varaždin – Történelmi mag és óváros.

A határvidék az egykori nemesi családok építészeti örökségéről ismert. Kastélyaik és udvarházaik nagy részét múzeumként vagy közfunkciójú épületként használják, néhányat azonban turisztikai szálláshelyekké alakítottak át. A szakrális építészet is jellemző a térségre (Búcsúszentlászló, Đakovo, Homokkomárom, Máriagyűd, Mohács, Molve, Osijek (Eszék), Pécs, stb.). Hasonlóan híresek a különböző tematikus múzeumok, a regionális néprajzi gyűjtemények (Zalaegerszeg, Mohács stb.), vagy a sajátos ipari örökséget bemutató múzeumok (Zalaegerszeg, Pécs). A magyar oldalon a török uralom építészeti emlékei láthatók (Pécs, Siklós, Szigetvár). A vidéki területeket szintén a hagyományos építészet jellemzi. A képzőművészet egyedülálló eleme a podravinai naiv festészet hagyománya. A különböző hatások keveredésének köszönhetően a területet gazdag gasztronómia jellemzi, a különleges mikroklíma egyedülálló feltételeket eredményezett a szőlőtermesztéshez és a bortermeléshez.

Turisztikai szempontból a legjelentősebb események a különböző kulturális ünnepségek Osijekben (Eszékben) és Pécsett, a Reneszánsz Fesztivál és a Podravina Motívumok Koprivnicában; Busójárás/Poklade Mohácson, Špancirfest Varaždinban, Csipkefesztivál Lepoglaván, Picokijada Đurđevacban, Spravišće Križevciben, Terezijana Bjelovarban, valamint a borvidékeken nagyszámú bor- és gasztronómiai fesztivál.

A városok és települések közötti partnerségek a határokon átnyúló együttműködés fontos alapját képezik a projektek szintjén is. Partnerségi megállapodások szinte valamennyi határ menti város és nagyobb település, valamint a határos megyék között léteznek.

Emellett számos kulturális és művészeti egyesület, különösen a szomszédos országok kisebbségi kulturális egyesületei intenzív együttműködést folytatnak. A legfontosabb kisebbségi intézményi szereplők a Tanac Táncegyüttes és a Vizin zenekar. A horvátországi magyar kulturális élet Oszječko-baranjska megyében koncentrálódik.

A kulturális élet Baranya megyében a legintenzívebb. A kulturális és oktatási együttműködések mozgatórugói a kétnyelvű iskolák. Meg kell említeni a pécsi és az eszéki egyetemek együttműködését is. Emellett intenzív kapcsolatokat ápolnak a múzeumok, levéltárak és könyvtárak is.

Területi kormányzás

Horvátországban a regionális fejlesztési törvény értelmében minisztériumi szinten (Regionális Fejlesztési Minisztérium és az EU Alapok) koordinációs feladatokat, megyei (NUTS 3) szinten regionális koordinátorokat (regionális fejlesztési ügynökségeket) hoztak létre közintézményként, és partnerségi tanácsokat is hoztak létre. Magyarországon az 1996. évi XXI. *Törvény a regionális fejlesztésről és területfejlesztésről* meghatározza a regionális fejlesztés alapvető kereteit, ideértve a különböző szinteken a szerepeket, a felelősségi köröket és a vonatkozó fejlesztési dokumentumokat. A koordináció megoszlik a különböző minisztériumok között,

azonban a határokon átnyúló együttműködési programokat a Külgazdasági és Külügyminisztérium irányítja. Szubnacionális szinten a törvény a megyét határozza meg a regionális és vidékfejlesztés koordinátoraként, amely felelős a saját fejlesztési koncepciójáért és az országos dokumentumok kidolgozásában való részvételért is.

A NUTS 2 régiók tekintetében Magyarországon Baranya és Somogy megye a Dél-Dunántúlhoz, míg Zala megye a Nyugat-Dunántúlhoz tartozik. Horvátországban új NUTS 2 struktúrát fogadtak el: 2021-től Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Međimurska, Varaždinska és Zagrebačka megyék (Zágráb főváros nélkül) külön NUTS 2 régiót alkotnak Észak-Horvátország néven, míg Pannon Horvátország a többi határ menti horvát megyét foglalja magában.

Fontos rámutatni az idegenforgalmi ágazat irányítása terén mutatkozó jelentős különbségekre. Horvátországban minden megyének létre kell hoznia egy turisztikai tanácsot, a városoknak is van tanácsuk, ahogyan a települések egy részének is. A turisztikai tanácsok köztestületek és jogi személyek. Magyarországon hasonló szervezetek nem léteznek, mivel a turisztikai ágazatot csak országos szinten koordinálják, a desztináció fejlesztését és promócióját az önkormányzatok koordinálják, saját erőforrásaikra alapozva.

Horvátországban az integrált területi beruházás (ITI) végrehajtása érdekében összesen hét városi agglomerációt határoztak meg, amelyek közül Eszék a határ menti területen található. Eszék városán kívül két város (Belišće és Valpovo) és további 16 település alkotja az agglomerációt. A Közösségi alapú helyi fejlesztés (CLLD) alkalmazása érdekében a vidékfejlesztés irányítása szempontjából mindkét országban helyi akciócsoportokat (LAG) hoztak létre a LEADER program keretében. A 2014-2020-as időszakban a magyar oldalról a határ mentén hat LAG működik, a teljes programterületen összesen 18 LAG. Hasonlóképpen, a horvát oldalon a határ mentén hét LEADER LAG alakult, összesen 23 LAG működik a teljes határ menti térségben. A LAG-ok saját fejlesztési stratégiákat és munkaszervezeteket hoztak létre.

Makroregionális szinten meg kell említeni az EUSDR határokon átnyúló kormányzási koordinációs mechanizmusát. Horvátország és Magyarország egyaránt aktív szerepet játszik a prioritási tengelyek koordinálásában: Magyarország felelős a 2. prioritás (fenntartható energia), a 4. prioritás (vízminőség) és az 5. prioritás (környezeti kockázatok) koordinálásáért. Horvátország a 6. prioritás (biológiai sokféleség, tájak, levegő és talaj minősége) és a 8. prioritás (vállalkozások versenyképessége) koordinátora. Az új programozási időszak előtt az Európai Bizottság új EUSDR cselekvési tervet tett közzé, és meghatározta a prioritások rövid listáját, amelyeket be kell építeni a vonatkozó uniós finanszírozási rendszerekbe, például a Magyarország-Horvátország Interreg programba.

Regionális és helyi szinten a határ menti együttműködés intézményesítése a határ menti térségben eddig két Európai Területi Együttműködési Csoportosulás (EGTC) létrehozásával történt. A 2010-ben létrehozott Pannon EGTC 2017 óta horvát tagokkal bővült, a magyar oldalról valamennyi határ menti megyét, valamint számos önkormányzatot és három regionális jelentőségű szervezetet foglal magában. A Mura EGTC egy területileg koncentrált, de nagyon aktív partnerség, amely 2015-ben alakult. Varaždin városa továbbá tagja a 2014-ben létrehozott Közép-európai Közlekedési Folyosó EGTC-nek, amely egy több országot tömörítő EGTC. Az EGTC célja a határokon átnyúló, transznacionális és transzregionális együttműködés megkönnyítése és előmozdítása a gazdasági kohézió erősítése érdekében, a közlekedési elérhetőség javításával a Balti-tengertől az Adriai-tengerig tartó multimodális közlekedési folyosó észak-déli tengelyének hosszában.

A határ menti térségben a kohézió előmozdítása és a regionális és vidékfejlesztési politikák hatékonyságának javítása érdekében támogatni kell a területi kormányzás különböző szintjei közötti együttműködést. Fenn kell tartani a különböző témákban folytatott tematikus együttműködést, valamint a civil társadalmi szervezetek közötti együttműködést, amelyek egyaránt a határtérség identitásának hordozói.

Tanulságok

A Magyarország-Horvátország Együttműködési Program egy kiforrott határon átnyúló program, amely a negyedik egymást követő programozási időszakába lép. A tanulságok ebből a hosszú múltból és különösen a 2014-2020-as időszakból származnak, amelyről 2020-21-ben részletes hatásvizsgálatot végeztek. A legfontosabb megállapítások azt bizonyítják, hogy a program megbízhatóan támogatja a releváns és megvalósítható projekteket, és a két együttműködő tagállam által közösen biztosított alapos előkészítés, koherens beavatkozási logika és rugalmasság alapján biztosítja a tervezett kimeneteket és eredményeket. Ezek a tulajdonságok segítettek a programnak abban is, hogy a COVID-19-hez kapcsolódó nehézségeket az általános hatásokra vagy a pénzügyi abszorpciós képességre gyakorolt súlyos következmények nélkül

átvészelje.

Az általános végrehajtás javítandó területei:

- a nem közvetlenül a határ mentén fekvő horvát megyék a 2014-2020-as időszakban váltak először a program egyenlő elbírálású kedvezményezettjeivé, de lényegesen kevésbé aktívak, mint a többi terület. Aktívan részt vettek a jelenlegi programmal kapcsolatos konzultációs tevékenységekben, de a végrehajtási időszak során további figyelmet és motivációt igényelnek.
- A 2014-2020-as időszak egyes mutatóinak meghatározása és értelmezése ellentmondásos volt, ezért a jelenlegi programban főként Interreg-specifikus mutatókat használnak.
- A kiválasztási, szerződéskötési és érvényesítési eljárások – amelyeket az érdekeltek gyakran túl lassúnak tartanak – felgyorsulnak, és a monitoring- és jelentéstételi rendszer hatékonyan támogatja őket.

Szakpolitikai célkitűzés-specifikus célktanulságok:

- SZC1 (KKV-fejlesztés)
  - A kkv-knak nincs tapasztalatuk az uniós finanszírozással kapcsolatban, és viszonylag távol állnak a fejlesztési eszközök kommunikációs vonalától, ezért a közvetlen és személyre szabott információáramlás, a projektgenerálás és a projektvégrehajtás támogatásának biztosítása érdekében speciális eljárások (stratégiai projekt, kisprojektalap, stb.) javasoltak. Rugalmasabb megoldások is alkalmazhatók (külső projektfejlesztési/menedzsment szakértelem bevonásának lehetősége), és a folyamatokat általában fel kell gyorsítani.
  - A 2014-2020-as programozási időszakban a kkv-k kapacitása és fókusza általában inkább az alapvető üzleti együttműködésre, és nem a közös projektek innovációs aspektusára irányult.
  - A nagyobb multiplikációs potenciállal rendelkező projektek jelentősen növelnék a helyi gazdaságra gyakorolt hatásokat.
  - A nagy gazdasági központok dominanciáját az ezeken a helyeken kívül található kkv-k célzott motiválásával kell ellensúlyozni.
- SZC2 (energiahatékonyság)
  - A 2014-2020 közötti időszakban a pályázók nagy érdeklődést mutattak az energiával kapcsolatos projektek iránt, annak ellenére, hogy a program nem tartalmazott külön energiával kapcsolatos témát. Ezért a 2021-2027-es időszakban az energiának hangsúlyosabb jelenlétet kell kapnia.
  - A pályázók számára potenciálisan érdekes témák közé tartozik az energiaszegénység; a közintézmények fenntartható energiatervezése; megújuló energiák; közösségi energetikai kezdeményezések; e-mobilitás; intelligens városi megoldások.
- SZC2 (éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás)
  - A környezetvédelem, a regionális fejlesztés és az üzleti érdekek összehangolásának további támogatása, valamint az éghajlatváltozás mérséklése érdekében a környezetvédelem és az éghajlatváltozás enyhítése érdekében néhány nagy projekt finanszírozását kellene megfontolni.
- SZC4 (kultúra és idegenforgalom)
  - A program különleges értéke, hogy a turisztikai forrásokat a 3 határ menti folyó mentén húzódó 40+40 km-es sávra összpontosítja.
  - A turisztikai projektek általában tükörtevékenységeket tartalmaznak, és nem valósítanak meg valódi közös tevékenységeket – ez a jelenség célzott kiválasztási kritériumokkal kezelendő.
  - Mivel az idegenforgalmi projektek potenciálisan növelhetik az ember által okozott zavaró hatásokat a veszélyeztetett természeti területeken, a kiválasztási kritériumoknak a környezettudatos és fenntartható megoldásokat kell előnyben részesíteniük.
  - Különös figyelmet kell fordítani a COVID utáni turisták érdeklődési körére és viselkedési mintáira, különös tekintettel a szabadtéri és természetbarát tevékenységekre.
- SZC4 (oktatás és képzés)
  - Támogatni kell a piacorientáltabb oktatási profilokat és a gyorsabb alkalmazkodási készségeket, valamint az oktatási intézmények és a kkv-k közötti motiváló együttműködéseket.
- ISO1 (irányítás és együttműködés)
  - A határokon átnyúló együttműködést gátló tényezők megszüntetése továbbra is a programterület érdekelt feleinek széles körben megfogalmazott elvárása.
  - További erőfeszítésekre van szükség a kisebbségek társadalmi befogadása, az intézmények kormányzással kapcsolatos együttműködésének fokozása, valamint azon társadalmi csoportok megcélzása terén, ahol a támogatás ténylegesen többszörös, hosszú távú előnyökben nyilvánul meg (mint például a térség fiatal lakossága).

Horizontális elvek

A programon belüli valamennyi fellépés tiszteletben tartja az alapvető jogok, a nemek közötti egyenlőség, az esélyegyenlőség, a megkülönböztetésmentesség és a fenntartható fejlődés előmozdításának horizontális elveit, valamint az ENSZ fenntartható fejlődési céljait a projekt előkészítése, végrehajtása és nyomon követése során. A horizontális elvek betartása kötelező és értékelésre kerül. A pályázókat arra ösztönzik, hogy olyan projekteket készítsenek, amelyek a horizontális elvek értékeinek előmozdítására és támogatására irányuló konkrét intézkedéseket irányoznak elő.

Továbbá, a közös rendelkezésekről szóló rendelet 9. cikkének (4) bekezdésével és (10) preambulumbekezdésével összhangban, a „ne okozz jelentős kárt" (DNSH) elvének való megfelelés érdekében a 2. fejezetben meghatározott valamennyi intézkedéstípust *külön-külön értékelik, és az eredmény az, hogy összeegyeztethetőek/nem összeegyeztethetőek* a DNSH elvével. Az éghajlati célkitűzések támogatása tekintetében a program 33%-os, a biológiai sokféleséggel kapcsolatos célkitűzések tekintetében pedig 42%-os arányt tervez elérni, amint azt a dimenziók kódjai és azok társhatékonysági arányai jelzik.

A stratégiai környezeti *vizsgálatot* mindkét országban a jogszabályoknak megfelelően nemzeti nyelven *végzik el*, a jelentés és a mellékletek pedig a program függelékét képezik.

A program végrehajtása során a programirányító hatóság előmozdítja a közbeszerzés stratégiai alkalmazását a termelői szervezetek támogatása érdekében. A kedvezményezetteket arra kell ösztönözni, hogy inkább a minőséggel és az életciklusköltséggel kapcsolatos kritériumokat alkalmazzanak. Amennyiben megvalósítható, a környezetvédelmi és társadalmi szempontokat is be kell építeni az eljárásokba.

A program az Új Európai Bauhaus kezdeményezés népszerűsítését is fontolóra veszi, és az MA/JS tájékoztatja erről a Tanácsot, és lehetőséget biztosít a végrehajtáshoz való alkalmazkodásra.

A program tiszteletben tartja az EU Alapjogi Chartáját, a nemek közötti egyenlőséget, a megkülönböztetésmentességet, a fenntartható fejlődést és a hozzáférhetőséget, és a programok előkészítése, végrehajtása, nyomon követése, jelentéstétel és értékelése során ennek megfelelő lépéseket tesz.

Magyarország és Horvátország számára az „Országjelentés 2019" fontos dokumentum, amelyet figyelembe kell venni a tervek és fejlesztések kidolgozásakor. Az éghajlatváltozással kapcsolatban Magyarországnak fokoznia kell a határokon átnyúló együttműködést a legmegfelelőbb alkalmazkodási és kockázatmegelőzési és -kezelési intézkedések meghatározása érdekében, ideértve a legjobb gyakorlatok megosztását és a harmonizált adatrendszerek kialakítását. A környezetvédelem végrehajtása még mindig kihívást jelent Magyarországon. Továbbra is nagy szükség van a vízforrások védelmére. Hasonlóképpen fontos a hulladék- és vízgazdálkodás helyzetének javítása Horvátországban, ahol a jobb hulladékgazdálkodás a körforgásos gazdaságra való áttérést is támogatná. Az országjelentés szerint, bár Horvátország jól áll a megújuló forrásokból származó villamosenergia-termelés tekintetében, még mindig jelentős kihasználatlan potenciál van, különösen a nap- és szélenergia terén.

A magyarországi fejlődés előmozdításához kulcsfontosságúak lesznek a foglalkoztatásba, a szociális, oktatási és egészségügyi ellátásba, valamint az infrastruktúrába történő célzott beruházások a lemaradó régiókban és a hátrányos helyzetű csoportok számára. Az oktatás tekintetében különböző típusú tevékenységek üdvözlendők lennének. Horvátország esetében az országjelentés hangsúlyozza a tantervi reform folytatásának fontosságát valamennyi általános és középiskolában, az iskolai oktatás minőségével kapcsolatos kihívások kezelése érdekében. A szakoktatást és -képzést is tovább kell fejleszteni, és a felnőttoktatásban való részvételt is növelni kell.

A magyarországi turizmust a nem városi területek tekintetében az endogén potenciálokon alapuló integrált fejlesztések megvalósítása érdekében említik, míg Horvátország gazdasága és különösen a turizmus viszonylag nagy mértékben függ a megőrzött természeti környezettől, ezért a biológiai és táji sokféleséget, mint a horvát turizmus vonzerejének alapjait a jövőben is figyelembe kell venni.

Végezetül az országjelentések támogatják a határokon átnyúló együttműködési tevékenységeket is az integrált társadalmi, gazdasági, kulturális és környezeti fejlődés előmozdítása érdekében, ideértve a vidéki és városi területeket is.

Szinergiák a makroregionális stratégiákkal

A Duna-régióra vonatkozó uniós stratégia (EUSDR) egyike az Európai Bizottság által elfogadott és az Európai Tanács által jóváhagyott négy makroregionális stratégiának, amelyek az európai területi együttműködés célkitűzését célozzák. A stratégia integrált keretet biztosít a 14 ország – köztük tagállamok (pl. Magyarország) és nem uniós országok (pl. Szerbia) – közötti együttműködés megerősítéséhez, amely 112 millió embert érint.

A program és az EUSDR közötti kapcsolatra vonatkozó szinergiaelemzés az „Az EUSDR beágyazása az uniós alapokba. Egy átfogó eszköz" című dokumentumon alapul. Ezt az eszközt az EUSDR-nek az uniós alapokba való teljes körű beágyazása érdekében dolgozták ki.

A program minden egyes célkitűzése (EC) legalább egy egyértelmű kapcsolat mutatható ki a kiválasztott EUSDR-intézkedésekkel. Két eset kivételével (PM 1a: vízi közlekedés mobilitása és 1b: vasúti-közúti-levegő mobilitás; PM 11: biztonság) az EUSDR valamennyi prioritása szinergiát mutat a határon átnyúló együttműködési program stratégiai ajánlattételével.

Javasolt EC-k → Az EUSDR PM-i ↓	**SZC1 - EC ...** (iii) a kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-kon belüli munkahelyteremtésnek a fokozása, többek között termelő beruházások révén	**SZC2 - EC ...** (i) az energiahatékonyság előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése	**SZC2 - EC ...** (iv) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, az ellenálló képesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket	**SZC4 - EC ..** (vi) a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben, a társadalmi befogadásban és a társadalmi innovációban	**SZC - EC...** (ii) az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén az elérhető infrastruktúra fejlesztése révén, többek között a távoktatás és az online oktatás és képzés rugalmasságának elősegítése révén	**ISO1** Jobb együttműködés irányítása
PM 1a A vízi útvonalak mobilitása				+		
PM 1b Vasúti-közúti-levegő mobilitás						
PM 2 Fenntartható energia		++				
PM 3 Kultúra és turizmus, emberek közötti kapcsolatok				++		
PM 4 Vízminőség			+			
PM 5 Környezeti kockázatok		+	++			
PM 6 Biológiai sokféleség és tájak, levegő és talajminőség		+	++			
PM 7 Tudástársadalom	+					+
PM 8 A vállalkozások versenyképessége	++					
PM 9 Emberek és készségek					++	+

Javasolt EC-k → Az EUSDR PM-i ↓	**SZC1 - EC ...** (iii) a kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-kon belüli munkahelyteremtésnek a fokozása, többek között termelő beruházások révén	**SZC2 - EC ...** (i) az energiahatékonyság előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése	**SZC2 - EC ...** (iv) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, az ellenálló képesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket	**SZC4 - EC ..** (vi) a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben, a társadalmi befogadásban és a társadalmi innovációban	**SZC - EC...** (ii) az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén az elérhető infrastruktúra fejlesztése révén, többek között a távoktatás és az online oktatás és képzés rugalmasságának elősegítése révén	**ISO1** Jobb együttműködés irányítása
PM 10 Intézményi kapacitás és együttműködés						++
PM 11 Biztonság						+

A fent leírt tematikus szinergiák esetében a program a monitoringbizottság döntése alapján az alábbi eszközök közül egy vagy több alkalmazásával elősegítheti a Duna-stratégia célkitűzéseinek megvalósítását:

- Specifikus kiválasztási kritériumok az MRS javára
- Kiegészítő projektek
- A projektek címkézése

Szinergiák más finanszírozási programokkal és eszközökkel

A szinergiák elemzésének alapjául a „Partnerségi megállapodás Magyarországgal az európai strukturális és beruházási alapokról” című dokumentum (tervezet) szolgált. A 2021. január 1. és 2027. december 31. közötti időszakra vonatkozó partnerségi megállapodás (PM) meghatározza, hogy az Unió többéves pénzügyi keretéből (MFF) Magyarországra érkező kohéziós források milyen fejlesztésekre kerülnek felhasználásra. Az alábbi táblázat a tervezett fő programok célkitűzéseivel és a jelenlegi Határon Átnyúló Együttműködési Program javasolt társfinanszírozási célkitűzéseivel való lehetséges szinergiákat mutatja be.

Javasolt EC-k → Magyar operatív programok ↓	**SZC1 - EC ...** (iii) a kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-kon belüli munkahelyteremtésnek a fokozása, többek között termelő beruházások révén	**SZC2 - EC ...** (i) az energiahatékonyság előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése	**SZC2 - EC ...** (iv) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, az ellenálló képesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket	**SZC4 - EC ..** (vi) a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben, a társadalmi befogadásban és a szociális innovációban	**SZC4 - EC ...** (ii) az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén az elérhető infrastruktúra fejlesztése révén, többek között a távoktatás és az online oktatás és képzés rugalmasságának elősegítése révén	**ISO1** Jobb együttműködés irányítása
Digitális megújulás OP Plus	+	+	+	+	++	++

Javasolt EC-k → Magyar operatív programok ↓	**SZC1 - EC ...** (iii) a kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-kon belüli munkahelyteremtésnek a fokozása, többek között termelő beruházások révén	**SZC2 - EC ...** (i) az energiahatékonyság előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése	**SZC2 - EC ...** (iv) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, az ellenálló képesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket	**SZC4 - EC ..** (vi) a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben, a társadalmi befogadásban és a szociális innovációban	**SZC4 - EC ...** (ii) az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén az elérhető infrastruktúra fejlesztése révén, többek között a távoktatás és az online oktatás és képzés rugalmasságának elősegítése révén	**ISO1** Jobb együttműködés irányítása
Humánerőforrás-fejlesztés OP Plus			+	+	++	+
Gazdaságfejlesztés és innováció OP Plus	+			++	++	+
Integrált közlekedés OP Plus		+		++		
Környezeti és energiahatékonysági OP Plus	+	++	++	+		+
Terület- és településfejlesztés OP Plus	+	+	++	++	++	
Magyar Halászati OP Plusz			+			
Végrehajtás OP Plus						+

A magyar állami költségvetésből finanszírozott nemzeti programok is hozzájárulhatnak a Határon Átnyúló Együttműködési Program célkitűzéseihez (pl. *Modern Városok Program, Magyar Falu Program, Kisfaludy Program, Felzárkózó Települések Program*, *Nemzeti Környezetvédelmi és kármentesítési Program, hogy csak néhányat* említsünk). A szinergiákról további információk a program területi elemzésében találhatók.

Horvátország esetében a 2021-2027-es programozási időszakban végrehajtandó valamennyi finanszírozási program és eszköz a legfontosabb nemzeti stratégiai dokumentumban – a Nemzeti Fejlesztési Stratégia 2030-ban – meghatározott irányokhoz igazodik.

A 2021. január 1. és 2027. december 31. közötti időszakra vonatkozó partnerségi megállapodás tervezetével összhangban a Kohéziós Alapból, az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, a Vidékfejlesztési Programból, az Igazságos Átmenet Alapból és az Európai Szociális Alapból finanszírozott horvát operatív programok és a Határon Átnyúló Együttműködési Program szintjén a következő szinergiákat tervezik elérni.

Javasolt EC-k → Horvátországi operatív programok ↓	**SZC1 - EC ...** (iii) a kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-kon belüli munkahelyteremtésnek a fokozása, többek között termelő beruházások révén	**SZC2 - EC ...** (i) az energiahatékonyság előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése	**SZC2 - EC ...** (iv) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, az ellenálló képesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket	**SZC4 - EC ..** (vi) a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben, a társadalmi befogadásban és a szociális innovációban	**SZC4 - EC ...** (ii) az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén az elérhető infrastruktúra fejlesztése révén, többek között a távoktatás és az online oktatás és képzés rugalmasságának elősegítése révén	**ISO1** Jobb együttműködés irányítása
Kompetencia, innováció és IKT OP Kompetencia és kohézió Integrált területi program	++	+		+	+	
Zöld kérdések és energiahatékonyság OP Kompetencia és kohézió Integrált területi program		++	++	+		
Közlekedés és mobilitás OP Kompetencia és kohézió						
Humánerőforrás-fejlesztés és integráció OP Kompetencia és kohézió OP Hatékony emberi erőforrások				++	++	
Integrált területfejlesztés Integrált területi program	++		++	++	++	+
SO Just Transition Fund Integrált területi program		++	++			

A horvát állami költségvetésből finanszírozott nemzeti programok is hozzájárulhatnak a Határon Átnyúló Együttműködési Program célkitűzéseihez: A Horvát KKV-k, Innovációk és Beruházások Ügynökségének programjai (pl. *Proof of Concept, nemzeti garanciák*), a Környezetvédelmi és Energiahatékonysági Alap támogatási programjai, a Turisztikai és Sportminisztérium szakmai szövetségeket és szakmai ösztöndíjakat támogató programjai, a Gazdasági és Fenntartható Fejlődési Minisztérium által nyújtott állami támogatási programok, stb.

Horvátországban más forrásokból, például az Európai Gazdasági Térségből és a Norvég Finanszírozási Mechanizmusból is finanszíroznak hasonló célkitűzéseket.

Szinergiák más programokkal

Az EU 2021-2027 közötti időszakra vonatkozó többéves pénzügyi kerete az összes forrás egyharmadát az uniós szinten közvetlenül irányított (új és megerősített prioritásoknak nevezett) programokra fordítja (többéves pénzügyi keret, 1,211 milliárd EUR). Ez legalább 10 olyan programot foglal magában, amelyek potenciálisan finanszírozást vagy egyéb támogatást nyújtanak a városi, regionális és infrastrukturális fejlesztésekhez. Tekintettel arra, hogy e programok közül több is magas belépési szintet határoz meg a projektek mérete és/vagy összetettsége tekintetében, a Magyarország-Horvátország határ menti régióra vonatkozó relevanciájukat nem csak a tematikus területek mentén, hanem a határ menti régió kedvezményezettjei számára való potenciális alkalmazhatóságuk alapján is értékeljük. Az alábbi táblázatban 3 ERFA által finanszírozott transznacionális Interreg program is szerepel, amelyek programterületükben a határ menti régiót is magukban foglalják:

Javasolt EC-k → Horvátországi operatív programok ↓	Általános alkalmazhatóság a határ menti régió kedvezményezettjei számára	Költségvetés 2021-2027-ben (EUR)	**SZC1 - EC ...** (iii) a kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-kon belüli munkahelyteremtésnek a fokozása, többek között termelő beruházások révén	**SZC2 - EC ...** (i) az energiahatékonyság előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése	**SZC2 - EC ...** (iv) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, az ellenálló képesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket	**SZC4 - EC ...** (vi) a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben, a társadalmi befogadásban és a szociális innovációban	**SZC4 - EC ...** (ii) az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén az elérhető infrastruktúra fejlesztése révén, többek között a távoktatás és az online oktatás és képzés rugalmasságának elősegítése révén	**ISO1** Jobb együttműködés irányítása
Horizont Europe	+	90,1 milliárd	++	++	++	+	+	
Connecting Europe Facility	+	28,4 milliárd		++	+			
InvestEU	+	26,2 milliárd	+	+	+			
Digital Europe	++	7,5 milliárd	+				+	
LIFE Programme	+++	5,4 milliárd		++	++			
Creative Europe	++	2,4 milliárd	+			++	+	
CERV (polgárok, egyenlőség, jogok és értékek)	+++	1,6 milliárd					++	++
European Urban Initiative	++	400 millió	+		+	++	+	+
URBACT IV.	++	nincs adat			+	+	+	++
European Energy Eficiency Fund	+	nem elérhető		++	++			
Interreg Europe	++	379 millió	+	+	+	+	+	++

Javasolt EC-k → Horvátországi operatív programok ↓	Általános alkalmazhatóság a határ menti régió kedvezményezettjei számára	Költségvetés 2021-2027-ben (EUR)	**SZC1 - EC ...** (iii) a kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-kon belüli munkahelyteremtésnek a fokozása, többek között termelő beruházások révén	**SZC2 - EC ...** (i) az energiahatékonyság előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése	**SZC2 - EC ...** (iv) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, az ellenálló képesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket	**SZC4 - EC ...** (vi) a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben, a társadalmi befogadásban és a szociális innovációban	**SZC4 - EC ...** (ii) az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén az elérhető infrastruktúra fejlesztése révén, többek között a távoktatás és az online oktatás és képzés rugalmasságának elősegítése révén	**ISO1** Jobb együttműködés irányítása
Interreg Central-Europe Programme	+++	281 millió	+	+	++	+	+	+
Danube Transnational Programme	+++	213 millió		+	++	++	+	+

1.3. A szakpolitikai célkitűzések és az Interreg-specifikus célkitűzések kiválasztásának indokolása, a kapcsolódó prioritások, egyedi célkitűzések és támogatási formák, adott esetben a határon átnyúló infrastruktúra hiányzó összekapcsolásainak kezelésével

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés c) pont

Az Európai Bizottság által javasolt **„Border Orinetation Paper”** (Határorientációs dokumentum) szerint a kulturális, gazdasági és intézményi különbségek nagyon nyilvánvalóak az országokat összekötő határokon, és a jogi és adminisztratív különbségek még mindig akadályozzák a hatékony határokon átnyúló együttműködést. A dokumentumban az 1. szakpolitikai célkitűzést (a kutatásra és innovációra, a digitalizációra és a vállalkozások támogatására összpontosítva), a 2. szakpolitikai célkitűzést (az éghajlatváltozásra, a természeti kockázatokra, a biológiai sokféleségre és a természeti erőforrásokra összpontosítva), a 4. szakpolitikai célkitűzést (a kultúrára, a turizmusra és az oktatásra összpontosítva), valamint az Interreg 1. konkrát célkitűzést tekintették a programon keresztül támogatandó legfontosabb területeknek, és ez a program stratégiájában is tükröződik a kiválasztott támogatási területként, az alábbiak szerint:

1. táblázat

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés vagy kiválasztott Interreg-specifikus célkitűzés	**Kiválasztott egyedi célkitűzések (a kiválasztási indokláson alapuló javaslat, a PB jóváhagyásával)**	**Prioritás**	**A kiválasztás indoklása**
SZC 1 – okosabb Európa az innovatív és intelligens gazdasági átalakulás előmozdításával	*(iii) a kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-kon belüli munkahelyteremtésnek a fokozása, többek között termelő beruházások révén*	1. Versenyképes határ menti régió	A határokon átnyúló üzleti együttműködés előmozdítása A határ menti térség gazdasági teljesítményét stagnálás, sőt egyes megyékben visszaesés jellemezte, ami a területi különbségek folyamatos növekedését eredményezte. A horvát oldal nyugati perifériáján kialakult viszonylag kedvező helyzet ellenére a határ menti terület nagy része messze az uniós átlag alatt van a gazdasági teljesítményt tekintve. A határ menti térség export-import teljesítménye a vonatkozó nemzeti átlagok alatt van, a vállalatok határokon átnyúló üzleti tevékenysége rendkívül alacsony. A határ menti régió innovációs teljesítménye is gyenge, amit a K+F-kiadások GDP-hez viszonyított alacsony számai mutatnak. Ez különösen igaz a vállalkozások K+F tevékenységére (BERD) vonatkozóan. A határátkelőhelyek közötti nagy távolságok alacsony gazdasági teljesítményt, gyenge határokon átnyúló kereskedelmet és gyenge jelenlétet eredményeznek a külföldi piacokon, ezért a határ két oldalán lévő kkv-k egymást kiegészítő üzleti együttműködését meg kell erősíteni, az egymás és harmadik országok piacain való közös megjelenésre összpontosítva. A kkv-k üzleti együttműködésének pozitív hatással kell lennie a versenyképességre, a hozzáadott érték előállítására

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés vagy kiválasztott Interreg-specifikus célkitűzés	Kiválasztott egyedi célkitűzések (a kiválasztási indokláson alapuló javaslat, a PB jóváhagyásával)	Prioritás	A kiválasztás indoklása
			és a foglalkoztatási helyzet javítására. A gyenge vállalkozói innovációs teljesítmény miatt a határ menti térségben működő kkv-k együttműködésen alapuló innovatív termék-, szolgáltatás- és technológiafejlesztését kell előmozdítani, amelyben a partner kkv-k szakmai kompetenciáiknak megfelelő világos feladatmegosztással kiegészítő szerepet vállalnak a közös innovatív fejlesztésben. A programterületen működő kkv-k közös innovációs és üzleti együttműködését az érintett vállalkozástámogató és K+F szervezetek bevonásával kell támogatni, elsősorban a határokon átnyúló projektek létrehozásában és fejlesztésében. Az egyedi célitűzések szerinti projektek finanszírozására támogatást nyújtanak, mivel nem alkalmaznak pénzügyi eszközt.
SZC 2 – zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa a tiszta és igazságos energiaátállás, a zöld és kék beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatmegelőzés	*(i) az energiahatékonyság előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése*	2. Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határ menti régió	*Közös kezdeményezések az alacsony szén-dioxid-kibocsátású határ menti térségért* A háztartások és a vállalkozások részesedése a teljes energiafogyasztásból jelentősen nőtt, ami az elavult épületállománynak és az energiatudatosság alacsony szintjének tudható be. Az épületek mélyreható korszerűsítése nagy jelentőséggel bír a programterület számára, és ezt hangsúlyozza az új uniós stratégia is, amely ezt a folyamatot fogja fellendíteni – az európai felújítási hullám. A régió a fűtés és hűtés tekintetében főként fosszilis tüzelőanyagokra támaszkodik, és a régi technológiákat új, hatékony és megújuló rendszerekkel kell felújítani az épületek (közel nulla energiafelhasználású épületek), a városrészek (közel nulla energiafelhasználású városrészek) és az önkormányzatok szintjén is (megújuló energiaforrások integrálása a központi fűtési rendszerekbe, energiatervezés, stb.). A kínálati oldalon még mindig az importált fosszilis energiaforrások vannak meghatározó helyzetben, amelyek

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés vagy kiválasztott Interreg-specifikus célkitűzés	Kiválasztott egyedi célkitűzések (a kiválasztási indokláson alapuló javaslat, a PB jóváhagyásával)	Prioritás	A kiválasztás indoklása
és -kezelés előmozdításával.			hozzájárulnak az üvegházhatású gázok kibocsátásához és rontják a környezeti feltételeket, ami a határ menti térség legnagyobb értéke. A megújuló energiák arányának növekedése pozitív jelenség, de további lépéseket kell tenni ebbe az irányba, a helyi megújuló potenciálok alapján. A térségben a biomassza, a napenergia és a geotermikus energia valódi potenciállal rendelkezik, amely a jövőbeli projektek alapjául szolgálhat. Elő kell mozdítani az együttműködést, a tudás- és tapasztalatcserét az épületállomány (állami, vállalati, háztartási) energiahatékonysága terén, valamint a megújuló energiaforrások népszerűsítését. Támogatni kell azokat a kezdeményezéseket, amelyek hozzájárulnak a lakosság és a vállalkozások energiatudatosságának, energiaszegénységének tudatosításához. Az együttműködési tevékenységek magukban foglalhatják a helyi legjobb gyakorlatok azonosítására és tőkésítésének előmozdítására irányuló közös területi elemzést, az optimális beavatkozásokra vonatkozó iránymutatások kidolgozását, közös alacsony szén-dioxid-kibocsátású stratégiák és határokon átnyúló jelentőségű innovatív kezdeményezések kidolgozását és végrehajtását, különböző figyelemfelkeltő és tőkésítő intézkedések kezdeményezését, valamint a kapcsolódó kisméretű kísérleti beruházások előkészítését. Az egyedi célkitűzések szerinti projektek finanszírozására támogatást nyújtanak, mivel nem alkalmaznak pénzügyi eszközt.
SZC 2 - egy zöldebb, alacsony szén-dioxid-kibocsátású Európa a tiszta és igazságos energiaátállás, a zöld és kék	*(iv) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése, az ellenálló képesség előmozdítása, figyelembe véve az*	2. Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határ menti régió	*A természeti értékek védelme* A természeti adottságok hasonlóak a határ két oldalán, ami a programterület legnagyobb értéke. Az éghajlatváltozás valószínűleg jelentős hatással lesz a határ menti régióra, ami a hőmérséklet emelkedéséhez és az aszályos napok számának növekedéséhez vezethet. Ez negatív hatással lehet a biológiai sokféleségre, valamint az épített környezetre és a mezőgazdaságra. Bár a határvidék a környezetminőség tekintetében viszonylag kedvező helyzetben

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés vagy kiválasztott Interreg-specifikus célkitűzés	**Kiválasztott egyedi célkitűzések (a kiválasztási indokláson alapuló javaslat, a PB jóváhagyásával)**	**Prioritás**	**A kiválasztás indoklása**
beruházások, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdításával.	*ökoszisztéma-alapú megközelítéseket*		van, tekintettel a védett területekre (Mura-Dráva-Duna határon átnyúló UNESCO Bioszféra Rezervátum), ezt a védett területet megóvandó értékként kell kezelni az éghajlatváltozás hatásainak enyhítése érdekében. Támogatni kell a zöld és kék földhasználat, a víztestek állapotának javítása, a környezet- és természetvédelem, az élőhelyek összekapcsolása, a természetes élőhelyek helyreállítása (vizes élőhelyek, ökoláda, az invazív fajok kezelése), a természetalapú megoldások alkalmazása, a természetes vízvisszatartási intézkedések alkalmazása terén folytatott együttműködést. Támogatni kell továbbá az árvízvédelmi beavatkozások jövőbeli hatásainak megértését célzó, közösen kidolgozott intézkedéseket (ökológiai állapotfelmérés, kutatás, tervek és környezeti hatásvizsgálat), valamint az éghajlatváltozás hatásainak csökkentését elősegítő beavatkozások végrehajtását. A beruházásokkal kapcsolatos projektek mellett támogatni kell a közös fenntartható energia- és éghajlat-változási cselekvési tervek kidolgozására, a biológiai sokféleséggel, az éghajlatváltozás enyhítésével, a katasztrófavédelemmel, a környezeti kérdésekkel kapcsolatos tudatosság növelésével (tiszta technológiák, körforgásos gazdaság a hulladékgazdálkodás, a biológiai sokféleség, a szennyezés csökkentése terén) kapcsolatos együttműködési kezdeményezéseket is. Az egyedi célkitűzések szerinti projektek finanszírozására támogatást nyújtanak, mivel nem alkalmaznak pénzügyi eszközt.
SZC 4 – a szociálisabb és befogadóbb Európa a szociális jogok európai pillérének megvalósításáért	(vi) a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben, a társadalmi befogadásban és a társadalmi innovációban	3. Befogadó határ menti régió	*Nemzetközi jelentőségű, fenntartható természet- és kultúraorientált turizmus fejlesztése* A természeti és kulturális értékek gazdagsága a helyi turizmusfejlesztés szempontjából előnyös. A Mura-Dráva-Duna határon átnyúló UNESCO Bioszféra Rezervátum, a világ egyetlen, 5 országon átívelő védett területe, főként a határvidéken található. A régió kulturális örökségének különleges

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés vagy kiválasztott Interreg-specifikus célkitűzés	Kiválasztott egyedi célkitűzések (a kiválasztási indokláson alapuló javaslat, a PB jóváhagyásával)	Prioritás	A kiválasztás indoklása
			eleme a különböző kultúrák kereszteződése, amely gazdag néprajzi, gasztronómiai és szőlészeti értékekben. Bár a határ menti térség turizmusa 2020 előtt növekvő tendenciát mutatott, a legtöbb vendégéjszaka néhány turizmusorientált területre koncentrálódott, ahol szálláshely-kapacitások és vonzó szolgáltatások állnak rendelkezésre. Az „túlturizmus" jelenségének köszönhetően a kevésbé zsúfolt, „természetközeli" úti célok vonzóbbá válnak. Ezt a tendenciát a COVID-19 világjárvány is erősítette. E tendenciákkal összhangban a turisztikai infrastruktúrát és szolgáltatásokat összehangoltan, a helyi természeti és kulturális örökség alapján a természetvédelmi szempontok tiszteletben tartásával kell fejleszteni, a turisztikai látnivalók fejlesztésére és népszerűsítésére, a zöld mobilitásra (kerékpározás, túrázás, kajak-kenu túrák), a turisztikai látnivalók fizikai kapcsolatának javítására, a turizmushoz kapcsolódó aktív és sport infrastruktúra, valamint a kulturális turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésére, a meglévő, kialakulóban lévő márkák (Mura-Dráva-Duna határon átnyúló UNESCO Bioszféra Rezervátum, EuroVelo 13, Amazon of Europe) további erősítésére kell összpontosítani, az egyedi és versenyképes turisztikai termékek létrehozása érdekében. Ez jövedelmet teremt a helyi lakosság számára, hozzájárulva társadalmi befogadásukhoz és a helyi gazdaság megerősítéséhez. Az egyedi célkitűzések szerinti projektek finanszírozására támogatást nyújtanak, mivel nem alkalmaznak pénzügyi eszközt.
SZC 4 – szociálisabb és befogadóbb Európa a szociális jogok európai pillérének megvalósításáért	*(ii) az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén az elérhető infrastruktúra fejlesztése révén, többek között a távoktatás és az*	3. Befogadó határ menti régió	*Közös oktatási kezdeményezések* A határ menti térségben a munkatermelékenység elmarad az uniós átlagtól, a munkaerő-piaci kereslet és a készségek között nagy az eltérés. Ez nagyrészt az oktatási rendszer hiányosságainak köszönhető, mivel a munkaerő-piaci igények és az oktatási rendszer kínálata között aránytalanság van. A határ menti régióban

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés vagy kiválasztott Interreg-specifikus célkitűzés	Kiválasztott egyedi célkitűzések (a kiválasztási indokláson alapuló javaslat, a PB jóváhagyásával)	Prioritás	A kiválasztás indoklása
	online oktatás és képzés rugalmasságának elősegítése révén		a felsőoktatási kapacitások a szakok széles skáláját kínálják, a hallgatók száma azonban csökkenő tendenciát mutat, ami negatív hatással van a versenyképességre. Ezért jobban össze kell hangolni a piaci igényekkel. A szakképzés szintén nincs megfelelően összehangolva, jobban kellene a piaci igényekre összpontosítani. Emellett a felnőttek részvétele az oktatásban meglehetősen alacsony, ami ellentétes az egész életen át tartó tanulás elvével. Az oktatás versenyképességének és az egész életen át tartó tanulásnak az előmozdítása érdekében az oktatás minden szintjét fejleszteni kell a határ két oldalán lévő oktatási intézmények közös oktatási projektjei révén. Ez magában foglalja a közös tantervek kidolgozását, új képzések indítását, az oktatási programok bevált gyakorlatainak cseréjét, kisebb infrastrukturális beruházások támogatását. Az egyedi célkitűzések szerinti projektek finanszírozására támogatást nyújtanak, mivel nem alkalmaznak pénzügyi eszközt.

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés vagy kiválasztott Interreg-specifikus célkitűzés	**Kiválasztott egyedi célkitűzések (a kiválasztási indokláson alapuló javaslat, a PB jóváhagyásával)**	**Prioritás**	**A kiválasztás indoklása**
ISO 1 - jobb együttműködés irányítása	*(b) a hatékony közigazgatás fokozása a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint a polgárok, a civil társadalom szereplői és az intézmények közötti együttműködés előmozdításával, különösen a határ menti régiókban fennálló jogi és egyéb akadályok megoldása érdekében*	4. Együttműködő határ menti régió	*A kormányzati együttműködés előmozdítása* A közigazgatás és a kormányzati struktúrák – a hosszú közös történelem ellenére – jelentős különbségeket mutatnak. A helyi önkormányzatok szerepe ugyanakkor meglehetősen hasonló; a megyei szintű intézmények és az állam szerepe azonban vegyes képet mutat. Mindkét országban a központi funkciókkal rendelkező városok/kisvárosok kulcsszerepet játszanak a regionális fejlődésben. A két fél közötti területi integráció alacsony szintje miatt a területi kormányzás szereplőinek (állami vagy magán non-profit) tematikus együttműködésére van szükség különböző területeken, amelynek célja az akadályok (jogi és adminisztratív) azonosítása, a tapasztalatcsere, a meglévő hiányosságok megoldása, a digitalizáció elősegítése, a bevált gyakorlatok átadása, valamint jövőbeli projektek létrehozása és előkészítése. Az egyedi célkitűzések szerinti projektek finanszírozására támogatást nyújtanak, mivel nem alkalmaznak pénzügyi eszközt.
ISO 1 - jobb együttműködés irányítása	*(c) kölcsönös bizalom kiépítése, különösen a P2P-akciók ösztönzésével*		*A civil együttműködés támogatása* A határ menti régiót hagyományosan pozitív és együttműködő kapcsolat jellemzi a partnerországok között. A helyi önkormányzatok, civil és kulturális szervezetek hagyományosan aktív szereplői az együttműködésnek. Különösen igaz ez a kisebbségi szervezetekre, amelyek fontos szerepet játszanak a két fél összekötésében. Aktívak a kultúra, az oktatás és a sport területén is. A kölcsönös bizalom kiépítése érdekében a kulturális csere és a párbeszéd támogatása elengedhetetlen a következő területeken működő civil szervezetek számára: kulturális szervezetek, sport- és ifjúsági egyesületek, kisebbségi szervezetek. Ez magában foglalja a közös rendezvények szervezését és a közös kezdeményezések megvalósítását.

Kiválasztott szakpolitikai célkitűzés vagy kiválasztott Interreg-specifikus célkitűzés	Kiválasztott egyedi célkitűzések (a kiválasztási indokláson alapuló javaslat, a PB jóváhagyásával)	Prioritás	A kiválasztás indoklása
			Az egyedi célkitűzések szerinti projektek finanszírozására támogatást nyújtanak, mivel nem alkalmaznak pénzügyi eszközt.

1. prioritás. Versenyképes határ menti régió
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés d) pont

(iii) a kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének, valamint a kkv-kon belüli munkahelyteremtésnek a fokozása, többek között termelő beruházások révén
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont

Kapcsolódó tevékenységi típusok, és várt hozzájárulásuk az említett egyedi célkitűzésekhez, valamint adott esetben a makroregionális stratégiákhoz és a tengermedence-stratégiákhoz
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont i. alpont, 17. cikk (9) bekezdés c) pont ii. alpont

Várható eredmények:

A kkv-k közös üzleti és innovatív együttműködése segíteni fogja a programterületen működő kkv-kat abban, hogy stabilabbá és jövedelmezőbbé váljanak, ami várhatóan pozitív hatással lesz export/import potenciáljukra, hozzáadott értékteremtő képességükre, versenyképességükre és a foglalkoztatásra is. Ez közvetlenül hozzájárul a programterület gazdasági teljesítményének javulásához.

A területi egyenlőtlenségek folyamatos növekedésének és a gyenge gazdasági teljesítménynek a fő tényezői a következők:
- a kkv-k termelő beruházásaihoz szükséges tőke hiánya;
- a határ menti térségben működő kkv-k alacsony termelékenységi arányai és alacsony hozzáadott értéke;
- alacsony export-import teljesítmény, amely jóval a vonatkozó nemzeti átlagok alatt van, a vállalatok közötti határokon átnyúló kereskedelem pedig rendkívül alacsony;
- a határ menti régió gyenge innovációs teljesítménye, különösen a vállalkozások K+F tevékenysége (BERD) tekintetében;
- nyelvi akadály.

Meg kell erősíteni a kkv-k versenyképes együttműködését a határ két oldalán. Ezt az ipari termékek határokon átnyúló kereskedelmének támogatásával és a határokon átnyúló üzleti szolgáltatások ösztönzésével kell elősegíteni, ami az egymás és harmadik országok piacain való közös megjelenés növekedéséhez vezet. A határon átnyúló kereskedelmi tevékenységek ösztönzése mellett a határ menti térségben működő kkv-k együttműködésén alapuló innovatív termék-, szolgáltatás- és technológiafejlesztését is elő kell mozdítani, amelyben a partner kkv-k szakmai kompetenciáiknak megfelelő világos feladatmegosztással kiegészítő szerepet vállalnak a közös innovatív fejlesztésben. A kkv-k határon átnyúló versenyképes együttműködésének pozitív hatással kell lennie a versenyképességre, a hozzáadott érték előállítására és a foglalkoztatási helyzet javítására.

Mivel a programterület gazdaságának hajtóereje a helyi kkv-k, a határ menti térségben speciális kkv-támogatási rendszert kívánnak kidolgozni és végrehajtani, amely elősegíti a határ különböző oldalain működő kkv-k közös együttműködését. Ezt a programot a fő kkv-fejlesztési programokat kiegészítve kell kidolgozni, és a fő hangsúlyt a kkv-k közötti hozzáadott értéket teremtő együttműködésre kell helyezni, amely növeli versenyképességüket a hazai és nemzetközi piacokon.

A kkv-k versenyképes együttműködésének előmozdítása két olyan beavatkozási területet foglal magában, amelyeket a nyílt felhívásokon keresztül hajtanak végre[1]:

- KKV-k üzleti együttműködése – üzleti együttműködési projektek előmozdítása a külföldi piacra való behatolás, azaz egymás piacára való belépés és nemzetközi szintű értékesítés harmadik országokban. Az üzleti együttműködési projektek összpontosíthatnak meglévő termékekre vagy szolgáltatásokra, és tartalmazhatnak kisebb fejlesztéseket is a meglévő termékeken vagy szolgáltatásokon, amelyek szükségesek a sikeres külföldi piacra lépéshez. Az üzleti együttműködési program előnyben részesíti

[1] A program részleteiről a program benyújtásának pillanatában még nem született megállapodás, azokat később határozzák meg.

azokat a közös kkv-projekteket, amelyekben az értékesítendő meglévő termék vagy szolgáltatás jól kidolgozott piaci keresletelemzéssel és nagy értékesítési potenciállal rendelkezik, a projektpartnerek egymást kiegészítő szolgáltatásokat nyújtanak az értéklánccban, és így hatékonyabban tudják termékeiket vagy szolgáltatásaikat a piacon értékesíteni.

- KKV-k közös innovációja – olyan közös innovációs projektek kidolgozása, amelyek közös erőfeszítéseken alapulnak az újdonságot hordozó termék- vagy szolgáltatásinnováció elérésére területi és/vagy ágazati szinten. Azokat a projekteket kell előnyben részesíteni, amelyek esetében az innovációfejlesztésben való együttműködést a pályázatban világosan kifejtik, és a fejlesztés lehetetlen lenne az egyes együttműködő partnerek tudása és készségei nélkül. A közös innovációs projektek tekintetében a vállalkozástámogató és K+F szervezetek is csatlakozhatnak a KKV-k együttműködési projektjeihez, ha a projekt eredményeihez innovatív hozzáadott értéket teremtenek.

Támogatandó intézkedések, *többek között*:
- a közös termék-, technológia- és szolgáltatásfejlesztés belső és külső humán szakértelme;
- a meglévő vagy újonnan kifejlesztett termékek és szolgáltatások nemzetközi piacokon való megjelenését célzó tevékenységek: nemzetközi piaci felmérések, rendezvényeken (vásárok, szemináriumok, workshopok, konferenciák) való megjelenés, marketingeszközök és -anyagok fejlesztése vagy korszerűsítése, célzott online és offline promóciós tevékenységek;
- termék- és szolgáltatásfejlesztés különböző területeken;
- képzések, szemináriumok szervezése a termék- vagy szolgáltatásfejlesztéssel és a nemzetközi piaci megjelenéssel kapcsolatos ismeretek bővítése érdekében;
- a termék- vagy szolgáltatásfejlesztéshez szükséges berendezések beszerzése, a nemzetközi szinten forgalmazandó termékek mozgatása, csomagolása és tárolása;
- új hardver- és szoftvereszközök fejlesztése, beszerzése és telepítése;
- immateriális javak beszerzése;
- infrastruktúra-fejlesztés és -építés, épületek bővítése, átalakítása, felújítása vagy korszerűsítése a közös termék- vagy szolgáltatásfejlesztéshez szükséges berendezések üzemeltetése érdekében;
- a vállalkozástámogató és K+F szervezetek bevonása a kkv-k közös innovációjába;
- a kkv-k versenyképes együttműködési projektjének irányítása.

A kiválasztási kritériumok legfontosabb alapelvei *többek között* a következők:
- a kkv-k korábbi nemzetközi együttműködési tevékenységei;
- a kkv-k közös együttműködésének kiegészítő jellege és hozzáadott értéke;
- a közösen kifejlesztett termékek vagy szolgáltatások innovatív tartalma;
- a kifejlesztendő termékek vagy szolgáltatások iránti piaci kereslet;
- az egymás és/vagy harmadik országok piacain bevezetendő termékek vagy szolgáltatások népszerűsítésének hatékonysága.

Mutatók[2]

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont ii. alpontja, 17. cikk c) pont iii. alpontja, 17. cikk (9) bekezdés.

2. táblázat: Kimeneti mutatók

Prioritás	Egyedi célkitűzés	Azonosító [5]	Mutató	Mértékegység [255]	Mérföldkő (2024) [200]	Végső cél (2029) [200]
1	EC 1.3	RCO 01	Támogatott vállalkozások (ebből: mikro-, kis-, közép- és nagyvállalkozások)	vállalkozások	0	72

[2]A kimeneti és eredménymutató táblázatok részletei nem véglegesek, és a tárgyalási folyamat során módosulhatnak (az egész dokumentumban alkalmazandó).

1	EC 1.3	RCO 87	Határokon átnyúlóan együttműködő szervezetek	szervezetek	0	72

3. táblázat: Eredménymutatók

Prioritás	**Egyedi célkitűzés**	**Azonosító**	**Mutató**	**Mértékegység**	**Kiindulási érték**	**Tárgyév**	**Végső cél (2029)**	**Adatforrás**	**Megjegyzések**
1	EC 1.3	RCR 25	Az egy alkalmazottra jutó magasabb hozzáadott értékkel rendelkező kkv-k	vállalkozások	0	2021	43	Támogatott projektek, nyilvános jegyzékek	
1	EC 1.3	RCR 84	Határokon átnyúló együttműködés a projekt befejezése után	szervezetek	0	2021	43	MA monitoring rendszer / felmérés	

Fő célcsoportok

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont iii. alpont, 17. cikk (9) bekezdés c) pont iv. alpont

A közvetlen célcsoportok (a potenciális kedvezményezettek indikatív listája) az alábbiak:

- együttműködő kkv-k a határ mindkét oldaláról, amelyek a határ menti térségben az iparban és az üzleti szolgáltatások területén tevékenykednek;
- az érintett nemzeti és megyei/helyi szintű vállalkozástámogató szervezetek;
- K+F szervezetek.

Közvetett célcsoportok

- a kkv-k tulajdonosai és alkalmazottai közös kkv-támogatási programokon keresztül és
- az együttműködő kkv-k projektjeiben részt vevő alvállalkozók és külső szakértők is.

A célzott egyedi területek megjelölése, ideértve az integrált területi beruházás, a közösségvezérelt helyi fejlesztés és egyéb területi eszközök tervezett felhasználását

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont iv. alpont

Az összes beavatkozás a teljes programterületetre irányul.

Különös figyelmet kell fordítani azokra a területekre, amelyeket alacsony kkv-projektaktivitás és alacsony felvevőképesség jellemez.

A pénzügyi eszközök tervezett felhasználása

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont v. alpont

Pénzügyi eszköz nem kerül felhasználásra.

Az uniós program forrásainak indikatív bontása beavatkozástípus szerint[3]

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont vi) alpontja, 17. cikk (9) bekezdés c) pont v) alpontja.

4. táblázat: 1. dimenzió – beavatkozási terület

Prioritás száma	**Alap**	**Egyedi célkitűzés**	**Kód**	**Összeg (EUR)**

[3] Az uniós program forrásainak indikatív bontását tartalmazó táblázatok részletei nem véglegesek, és a tárgyalási folyamat során módosulhatnak (a dokumentumban végig alkalmazandó).

1	ERFA	EC 1.3	021 vállalkozásfejlesztés és nemzetközivé válás, ideértve a termelő beruházásokat is	10.800.000,00

5. táblázat: 2. dimenzió – finanszírozási forma

Prioritás száma	Alap	Egyedi célkitűzés	Kód	Összeg (EUR)
1	ERFA	EC 1.3	01 Támogatás	10.800.000,00

6. táblázat: 3. dimenzió – területi végrehajtási mechanizmus és területi fókusz

Prioritás száma	Alap	Egyedi célkitűzés	Kód	Összeg (EUR)
1	ERFA	EC 1.3	33 Nincs területi irányultság	10.800.000,00

2. prioritás: Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határ menti régió
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (d) pont

(i) az energiahatékonyság előmozdítása és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont.

Kapcsolódó tevékenységi típusok, és várt hozzájárulásuk az említett egyedi célkitűzésekhez, valamint adott esetben a makroregionális stratégiákhoz és a tengermedence-stratégiákhoz
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont i. alpont, 17. cikk (9) bekezdés (c) pont ii. alpont

Várható eredmények:
A közös, alacsony szén-dioxid-kibocsátású projektek keretében határokon átnyúló erőfeszítéseket tesznek a helyi polgárok energiatudatosságának növelése és az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére irányuló közös innovatív megoldások megtalálása érdekében. Ezek a határokon átnyúló kezdeményezések hatékonyan hozzájárulnak a nagyobb méretű, alacsony szén-dioxid-kibocsátású beruházásokhoz, és a határokon átnyúló partnerségek révén elősegítik az együttműködési fellépéseket és az intézményi együttműködést az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások felhasználása terén.

A teljes energiafogyasztás növekvő tendenciát mutat, ami a háztartások fogyasztásának az elavult épületállomány és az energiatudatosság alacsony szintje miatti hatalmas növekedésének köszönhető. A programterület számára kiemelten fontos a köz- és magánépületek energiahatékonysága, energetikai felújítása az EU Green Deal felújítási hullámának megfelelően.

Bár a régió főként fosszilis tüzelőanyagokra támaszkodik, a megújuló energiák arányának növekedését a helyi megújuló potenciálok alapján tovább kell ösztönözni. A térségben a biomassza, a napenergia és a geotermikus energia valódi potenciállal rendelkezik, amely a jövőbeli projektek alapjául szolgálhat.

A határokon átnyúló együttműködés keretében integrált megközelítést kell követni az üvegházhatású gázok kibocsátásának és szénlábnyomának csökkentése érdekében. Ez azt jelenti, hogy az optimális hatás elérése érdekében előnyben kell részesíteni azokat a projekteket, amelyek az energiahatékonyságra és a megújuló energiára összpontosító intézkedéseket integrálják. A fő operatív programokkal való komplementaritás szintén kulcsfontosságú, ebben a tekintetben a határokon átnyúló projektek hozzájárulhatnak az infrastruktúra-fejlesztésre irányuló főáramú projektek eredményeihez, elsősorban az új módszerek és innovatív megoldások azonosításában és terjesztésében, valamint a helyi polgárok tudatosságának az alacsony szén-dioxid-kibocsátású kezdeményezések fontosságára irányuló közös fellépések elindításában.

Támogatni kell *többek között* az alábbi beavatkozási területeket érintő, alacsony szén-dioxid-kibocsátású projekteket:
- a közép- és magánépületek felújítási hullámának ösztönzése az energiahatékonysági szabványoknak megfelelően (közel nulla energiafelhasználású épületek);
- hozzájárulás a tiszta energiára való áttéréshez és a megújuló energiaforrások (geotermikus, napenergia, biomassza stb.) megfizethető felhasználásához;
- a háztartások energiaszegénysége elleni küzdelem;
- az intelligens és innovatív, alacsony kibocsátású technológiák támogatása;
- az iparágak szén-dioxid-mentesítése;
- a környezeti fenntarthatóságot szolgáló digitalizáció;
- az e-mobilitás mint tiszta energiával működő közlekedési megoldás előmozdítása;
- a polgárok elkötelezettségének növelése és a regionális és helyi közösségek megerősítése az energiatudatosság és a fenntartható magatartás iránt az EU éghajlat-paktumával összhangban.

Támogatandó tevékenységek a nyílt felhívás támogatási rendszerében, *többek között*:

- kutatás, adatgyűjtés és közös, határokon átnyúló területi elemzések és tanulmányok kidolgozása az energiahatékony felújítások és a különböző megújuló energiaforrások felhasználásának előmozdítása érdekében a köz- és magánlétesítményekben;
- iránymutatások és módszertani dokumentumok kidolgozása a különböző célcsoportok számára optimális, alacsony szén-dioxid-kibocsátású beavatkozásokról;
- közös adatbázisok, innovatív eszközök és módszertanok fejlesztése a fenntartható energiagazdálkodáshoz a különböző célcsoportokra, az energiahatékonyságra és a megújuló energiával kapcsolatos kezdeményezésekre összpontosítva;
- alacsony szén-dioxid-kibocsátású beruházások az infrastruktúrába és a berendezésekbe, ideértve a mobilitással kapcsolatos berendezéseket is, különösen az energiaszegénység csökkentésének céljával;
- dokumentáció (tanulmányok és műszaki dokumentáció) készítése a különböző energiaforrások egyes területeken (idegenforgalom, ipar, mezőgazdaság, épületek, stb.) történő felhasználása céljából;
- ismeretek átadása és infrastrukturális tevékenységek a megújuló energiaforrások területén, pl. a geotermikus energia fenntartható hasznosítása a városrészek utólagos felszerelésével a geotermikus energia városi fűtésre történő felhasználása érdekében;
- tanulmányok és kisméretű projektek a napenergia használatának előmozdítása érdekében a programterületen;
- figyelemfelkeltő rendezvények (konferenciák, workshopok, információs napok, stb.) az információk terjesztése és a programterület nagyközönségének, valamint köz- és magánintézményeinek érdeklődésének felkeltése az alacsony szén-dioxid-kibocsátású kezdeményezések különböző szempontjainak fontossága iránt;
- határokon átnyúló tudás- és tapasztalatcsere az épületállomány (közületek, vállalkozások, háztartások) energiahatékonyságának optimális módjaira és a megújuló energiaforrások fenntartható hasznosítására vonatkozóan;
- tanulmányutak szervezése az innovatív, alacsony szén-dioxid-kibocsátású technológiák és közösségi kezdeményezések mint bevált gyakorlatok tanulmányozására;
- közös oktatási tantervek és anyagok kidolgozása, az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentésével kapcsolatos különböző területekre összpontosító, különböző célcsoportok számára testre szabott képzések szervezése;
- promóciós anyagok kidolgozása és marketingtevékenységek végrehajtása az alacsony szén-dioxid-kibocsátású projekttevékenységek és eredmények tudatosítása érdekében;
- kisméretű kísérleti alacsony szén-dioxid-kibocsátású beruházások előkészítése és végrehajtása, amelyek a legjobb gyakorlat és a demonstráció szempontjából fontosak.

A kiválasztási kritériumok legfontosabb alapelvei *többek között* az alábbiak:
- az energiahatékonysággal és a megújuló energiával kapcsolatos beavatkozások összetettsége;
- a megújuló energiaforrások felhasználásának fenntarthatósága;
- az energiaszegénységben szenvedő, elmaradott területekre való összpontosítás;
- a köz- és magánszféra partnerségének mértéke a projekt megvalósításában;
- a beavatkozások költséghatékonysága;
- a tudatosságnövelő és magatartásjavító beavatkozások hatékonysága.

Mutatók

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont ii. alpont, 17. cikk (9) bekezdés (c) pont iii. alpont

2. táblázat: Kimeneti mutatók

Prioritás száma	**Egyedi célkitűzés**	**Azonosító [5]**	**Mutató**	**Mértékegység [255]**	**Mérföldkő (2024) [200]**	**Végső cél (2029) [200]**
2	EC 2.1	RCO 116	Közösen kifejlesztett megoldások	megoldások	0	21
2	EC 2.1	RCO 87	Határokon átnyúlóan együttműködő szervezetek	szervezetek	0	25

3. táblázat: Eredménymutatók

Prioritás száma	Egyedi célkitűzés	Azonosító	Mutató	Mértékegység	Kiindulási érték	Tárgyév	Végső cél (2029)	Adatforrás	Megj
2	EC 2.1	RCR 104	A szervezetek által átvett vagy továbbfejlesztett megoldások	megoldások	0	2021	13	Irányító hatóság monitoring rendszere / felmérés	
2	EC 2.1	RCR 84	Határokon átnyúló együttműködés a projekt befejezése után	szervezetek	0	2021	15	Irányító hatóság monitoring rendszere / felmérés	

Fő célcsoportok

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont iii. alpont, 17. cikk (9) bekezdés c) pont iv. alpont

A nyílt pályázati támogatási rendszer közvetlen célcsoportjai (a lehetséges kedvezményezettek indikatív listája) az alábbiak:

- nemzeti, regionális és helyi hatóságok és közjogi szervek,
- regionális és helyi fejlesztési ügynökségek,
- egyetemek,
- tudásközpontok (szintén nemzeti szinten),
- kutatóintézetek,
- oktatási intézmények,
- energiaügynökségek,
- közüzemi (ideértve a víz- és hulladékgazdálkodási) vállalatok,
- az alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlesztések és intézkedések terén szakértelemmel rendelkező nonprofit magánszervezetek.

Közvetett célcsoportok:

- helyi hatóságok,
- a programterület magánvállalkozásai és háztartásai, amelyek tőkét kovácsolnak az alacsony szén-dioxid-kibocsátású kezdeményezésekből,
- tanulók, hallgatók, tanárok, lakosság a tudatosság növelésében.

A célzott egyedi területek megjelölése, ideértve az integrált területi beruházás, a közösségvezérelt helyi fejlesztés és egyéb területi eszközök tervezett felhasználását

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont iv. alpont

A tevékenységeket a program teljes régiójában végre kell hajtani.

nem alkalmazandó

A pénzügyi eszközök tervezett felhasználása

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont v. alpont

Pénzügyi eszközök nem kerülnek felhasználásra.

Az uniós program forrásainak indikatív bontása beavatkozástípus szerint

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont vi. alpont, 17. cikk (9) bekezdés (c) pont v. alpont

4. táblázat: 1. dimenzió – beavatkozási terület

Prioritás száma	Alap	Egyedi célkitűzés	Kód	Összeg (EUR)
2	ERFA	EC 2.1	046 Az alacsony szén-dioxid-kibocsátású	7.200.000,00

			ökoszférához és az éghajlatváltozással szembeni ellenálló képességhez hozzájáruló szolgáltatásokat nyújtó szervezetek támogatása, ideértve a tudatosságnövelő intézkedéseket is.	

5. táblázat: 2. dimenzió – finanszírozási forma

Prioritás száma	**Alap**	**Egyedi célkitűzés**	**Kód**	**Összeg (EUR)**
2	ERFA	EC 2.1	01 Támogatás	7.200.000,00

6. táblázat: dimenzió – területi végrehajtási mechanizmus és területi fókusz

Prioritás száma	**Alap**	**Egyedi célkitűzés**	**Kód**	**Összeg (EUR)**
2	ERFA	EC 2.1	33 Nincs területi irányultság	7.200.000,00

2. prioritás: Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határ menti régió
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (d) pont

(iv) Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, a katasztrófakockázatok megelőzése és az ellenálló képesség előmozdítása, figyelembe véve az ökoszisztéma-alapú megközelítéseket.
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont

Kapcsolódó tevékenységi típusok, és várt hozzájárulásuk az említett egyedi célkitűzésekhez, valamint adott esetben a makroregionális stratégiákhoz és a tengermedence-stratégiákhoz
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont i. alpont, 17. cikk (9) bekezdés (c) pont ii. alpont

Várható eredmények:
A támogatott projektek várhatóan közös megoldásokat és intézkedéseket eredményeznek, amelyek hozzájárulnak a határ menti terület biológiai sokféleségének javításához és fenntartásához, a zöld és kék infrastruktúra állapotának javításához, ideértve az élőhelyek összekapcsolhatóságát, valamint a programterület víztestjeinek jobb minőségét.

A viszonylag kedvező ökológiai feltételek ellenére – a védett területek, köztük a Határon Átnyúló Bioszféra Rezervátum (TBR) gazdagsága miatt – az éghajlatváltozás valószínűleg jelentős hatással lesz a határ menti régióra, ami a hőmérséklet emelkedéséhez, az aszályos napok számának növekedéséhez, a talajvízszint csökkenéséhez és hirtelen áradásokhoz, valamint invazív fajok terjedéséhez vezethet. Ez negatív hatással lehet a biológiai sokféleségre, a természetes ökoszisztémákra, valamint a mezőgazdaságra és az emberi egészségre.

Annak ellenére, hogy a természeti értékek viszonylag jól megőrződtek, különböző típusú kockázatokkal kell számolni, például a Dráva folyó felső szakaszán működő három vízerőművel, amelyek a csapadék szélsőséges mértékének enyhítését és a vízszint jelentős ingadozását okozhatják, ami negatív hatással lehet a természetre a folyó alsó szakaszán.

Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodással kapcsolatos projekteket *többek között* az alábbi beavatkozási területeken támogatják:
- A védett területekkel kapcsolatos együttműködés a zöldterület-használatban, az ökológiai folyosók mentén, az élőhelyek közötti összeköttetés javítása érdekében, határokon átnyúló természetvédelmi cselekvési tervek és intézkedések kidolgozása, a veszélyeztetett fajok védelme és az invazív fajok elleni küzdelem.
- Együttműködés a kék földhasználat területén: a víztestek állapotának javítása, természetes élőhelyek (vizes élőhelyek, ökörsökök) helyreállítása, természetközeli megoldások és természetes vízvisszatartási intézkedések alkalmazása, őshonos fajok védelme, az invazív fajok visszaszorítása és eltávolítása. Közösen kidolgozott intézkedések, amelyek célja az árvízvédelmi beavatkozások jövőbeli hatásainak megértése és a katasztrófavédelmi intézkedések lehetővé tétele, valamint az éghajlatváltozás hatásainak csökkentését elősegítő beavatkozások végrehajtása.
- Az éghajlatváltozás biológiai sokféleségre, vízminőségre és -mennyiségre gyakorolt hatásaival kapcsolatos tudatosság növelése, a zöld és kék földhasználati gyakorlatok végrehajtásához szükséges adaptív környezet megteremtése, valamint a körforgásos gazdaságot elősegítő, tiszta hulladékgazdálkodási technológiák népszerűsítése a helyi érdekeltek körében.

A nyílt felhívás támogatási rendszerében támogatandó tevékenységek, *többek között*:
- A katasztrófák, világjárványok és az emberi egészséget fenyegető egyéb veszélyek miatt a polgári védelmi rendszer fejlesztésére irányuló stratégia elfogadása, felszerelések beszerzése, közös terepgyakorlatok szervezése, a kulcsfontosságú érdekelt felek oktatása és a civil társadalom oktatása az ilyen kockázatokkal kapcsolatos tudatosság növelése érdekében.
- Határokon átnyúló stratégiai tervezési tevékenységek, helyreállítási beavatkozásokat előkészítő tevékenységek (önálló tevékenységként is), ideértve az ökológiai állapot felmérését, kutatást, megfigyelést, adatgyűjtést, környezeti hatásvizsgálatot és különböző szintű tervdokumentációt, pl. közös fenntartható energia- és éghajlatvédelmi cselekvési terveket.

- Közösen kialakított intézkedések és kísérleti tevékenységek, amelyek az ökoszisztéma-alapú éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást és annak mérséklését célozzák, a projektterület kockázat- és sebezhetőségi elemzése alapján.
- Stratégiai dokumentumok és kísérleti intézkedések végrehajtása a zöld infrastruktúra javítására és fejlesztésére a célterület városaiban.
- A fenti infrastrukturális beavatkozások (kísérleti vagy teljes körű) végrehajtása a környezeti állapot helyreállítására és/vagy javítására irányuló közös, határokon átnyúló intézkedésekként.
- Kisméretű beruházások az infrastruktúrába és berendezésekbe az éghajlatváltozás negatív következményeinek csökkentése és az ellenálló képesség előmozdítása érdekében, pl. esőkertek, zöldterületek és parkok revitalizációja és építése.
- A program területén és azon kívül a különböző célcsoportokat célzó puha oktatási és figyelemfelkeltő intézkedések. Ez magában foglalhatja hozzáférhető promóciós anyagok (offline és online) kidolgozását, a TBR természeti értékeinek láthatóságának növelését a partner megyékben és azon kívül. Gyakorlatok és tapasztalatok cseréje a folyórendszerek különböző részeinek kezelő szervei között.

A kiválasztási kritériumok legfontosabb alapelvei *többek között* az alábbiak:
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodási beavatkozások összetettsége, a tervezési/előkészítő intézkedések, a kísérleti projektek és a fizikai beavatkozások összefüggése;
- a tervezett beavatkozások fenntarthatósága;
- a biológiai sokféleség szempontjából érzékeny határ menti területekre való összpontosítás és a nemzetközi természetvédelmi jogszabályokkal való összhang;
- a beavatkozások költséghatékonysága;
- a tudatosságnövelő és magatartási beavatkozások hatékonysága.

Mutatók

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont ii. alpont, 17. cikk (9) bekezdés (c) pont iii. alpont

2. táblázat: Kimeneti mutatók

Prioritás száma	**Egyedi célkitűzés**	**Azonosító [5]**	**Mutató**	**Mértékegység [255]**	**Mérföldkő (2024) [200]**	**Végső cél (2029) [200]**
2	EC 2.4	RCO 116	Közösen kifejlesztett megoldások	megoldások	0	10
2	EC 2.4	RCO 87	Határokon átnyúlóan együttműködő szervezetek	szervezetek	0	18

3. táblázat: Eredménymutatók

Prioritás száma	**Egyedi célkitűzés**	**Azonosító**	**Mutató**	**Mértékegység**	**Kiindulási érték**	**Tárgyév**	**Végső cél (2029)**	**Adatforrás**	**Megjegyzések**
2	EC 2.4	RCR 84	Határokon átnyúló együttműködés a projekt befejezése után	szervezetek	0	2021	6	Irányító hatóság monitoring rendszere	
2	EC 2.4	RCR 104	A szervezetek által átvett vagy továbbfejlesztett	megoldások	0	2021	11	Irányító hatóság monitoring rendszere	

			megoldások						

Fő célcsoportok
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont iii. alpont, 17. cikk (9) bekezdés c) pont iv. alpont

A nyílt pályázati támogatási rendszerek közvetlen célcsoportjai (a potenciális kedvezményezettek indikatív listája) az alábbiak:
- nemzeti, regionális és helyi hatóságok és közjogi szervek,
- regionális és helyi fejlesztési ügynökségek,
- a természeti katasztrófák esetén a polgári védelemmel és segítségnyújtással foglalkozó szervezetek,
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és a katasztrófakockázatok megelőzése terén tevékenykedő szervezetek,
- polgári védelmi szervek,
- segélyhívó központok,
- közegészségügyi intézetek,
- a védett területek kezelésével foglalkozó közintézmények, amelyek a természetvédelemmel és a földhasználattal foglalkoznak, ideértve a nemzeti parkokat, a natúrparkokat és a védett területek kezelésével foglalkozó megyei szintű közintézményeket,
- nemzeti és regionális/helyi szintű vízgazdálkodási szervek,
- állami erdőgazdálkodási társaságok,
- közüzemi (ideértve a víz- és hulladékgazdálkodási) vállalatok,
- egyetemek és kutatóintézetek, amelyek a vizsgálatok, előkészítő intézkedések, hatásvizsgálatok módszertani támogatásával foglalkoznak,
- állami vagy magántulajdonban lévő nem kormányzati szervezetek,
- oktatási intézmények.

Közvetett célcsoportok:
- földtulajdonosok,
- mezőgazdasági termelők,
- a helyi lakosság,
- diákok, tanulók,
- turisták és látogatók a térségben.

A célzott egyedi területek megjelölése, ideértve az integrált területi beruházás, a közösségvezérelt helyi fejlesztés és egyéb területi eszközök tervezett felhasználását
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont iv. alpont

Valamennyi beavatkozás a teljes programterületet érinti, azonban a hangsúly a határ menti területekre és azokra a területekre helyeződik, ahol magas ökológiai értékek találhatók.

A pénzügyi eszközök tervezett felhasználása
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont v. alpont
Pénzügyi eszközök nem kerülnek felhasználásra.

Az uniós program forrásainak indikatív bontása beavatkozástípus szerint
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont vi. alpont, 17. cikk (9) bekezdés (c) pont v. alpont
4. táblázat: 1. dimenzió – beavatkozási terület

Prioritás száma	Alap	Egyedi célkitűzés	Kód	Összeg (EUR)
2	ERFA	EC 2.4	058 Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint az	9.491.000,00

			éghajlattal kapcsolatos kockázatok megelőzése és kezelése: árvizek és földcsuszamlások	

5. táblázat: 2. dimenzió – finanszírozási forma

Prioritás száma	Alap	Egyedi célkitűzés	Kód	Összeg (EUR)
2	ERFA	EC 2.4	01 Támogatás	9.491.000,00

6. táblázat: dimenzió – területi végrehajtási mechanizmus és területi fókusz

Prioritás száma	Alap	Egyedi célkitűzés	Kód	Összeg (EUR)
2	ERFA	EC 2.4	33 Nincs területi irányultság	9.491.000,00

3. prioritás: Befogadó határ menti régió
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (d) pont

(vi) a kultúra és a fenntartható turizmus szerepének erősítése a gazdasági fejlődésben, a társadalmi befogadásban és a szociális innovációban
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont

Kapcsolódó tevékenységi típusok, és várt hozzájárulásuk az említett egyedi célkitűzésekhez, valamint adott esetben a makroregionális stratégiákhoz és a tengermedence-stratégiákhoz
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont i. alpont, 17. cikk (9) bekezdés c) pont ii. alpont

Várható eredmények:
A támogatott projektek várhatóan a turisztikai infrastruktúra, a látnivalók és a szolgáltatások minőségének javulását, a határ menti terület mint kevésbé ismert, de feltörekvő környezetbarát célpont láthatóságának növekedését eredményezik, és a határ menti turizmus megkülönböztetett határon átnyúló termékévé válnak.

A jól megőrzött természeti környezet, ideértve a Határon Átnyúló Bioszféra Rezervátumot (TBR) és a gazdag kultúra jó alapot biztosít a fenntartható turizmus fejlesztéséhez, a gazdasági fejlődéshez és a társadalmi befogadás előmozdításához.

A COVID-19 járvány miatt nagyobb hangsúlyt fektettek a kevésbé ismert területekre, a „túrturizmus" elkerülésére, a természetközeli élményekre. A turizmushoz és a sporthoz kapcsolódó infrastruktúrát és szolgáltatásokat a „jelentősen ne árts" elvnek megfelelően kell fejleszteni, a zöld mobilitási lehetőségeket kell támogatni, a turisztikai látványosságok fizikai kapcsolatát javítani kell, hozzájárulva a társadalmi befogadáshoz és a helyi gazdaság megerősítéséhez.

Támogatni kell *többek között* a következő beavatkozási területeket érintő kulturális és fenntartható turisztikai projekteket:
- Fenntartható turisztikai látnivalók fejlesztése, amelyek egyértelmű turisztikai jelentőséggel bírnak, és a határon túli területeken is láthatóságot biztosítanak (előnyben kell részesíteni a nemzeti vagy nemzetközi jelentőségű, a programterületen kívüli látogatókat vonzó látnivalók közös hálózatának fejlesztését);
- Az idegenforgalmi ágazatban nyújtott szolgáltatások minőségi fejlesztése, ami a látogatók számának növekedését eredményezi;
- A zöld turisztikai mobilitási szolgáltatások fejlesztése és népszerűsítése;
- Regionális és közös turisztikai desztinációkezelési szolgáltatások létrehozása és promóciója a határon túli területeken.

A turizmus kiemelt formái: ökoturizmus, kulturális turizmus, bor- és gasztronómia, kerékpáros turizmus, sport, egészségturizmus, vízi turizmus, valamint a turizmus különböző innovatív formái.

A nyílt felhívás támogatási rendszerében támogatandó tevékenységek, *többek között*:
- A meglévő és új turisztikai látnivalók infrastrukturális fejlesztése;
- Beruházás kisméretű természet- és kultúraközvetítő infrastruktúrába;
- Minőségfejlesztés új, célzott szolgáltatások bevezetése érdekében a turizmusban (pl. kerékpárosok, különböző szakmák mint célcsoportok, fogyatékkal élők stb. számára) az állami és magán turisztikai szolgáltatóknál (ideértve a kkv-kat is);
- Kerékpár- és túraútvonalak fejlesztése turisztikai jelzéssel. A kerékpárutak fejlesztése inkább a nemzetközi útvonalak (EuroVelo 6 és 13) hiányosságaira vagy szűk keresztmetszeteire, valamint a turisztikai gócpontokhoz és a főbb nemzeti kerékpárutakhoz való kapcsolódásukra összpontosít;
- A vízi turizmushoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése (kikötőhelyek, parti szolgáltatások, jelzések);
- A határ menti térség közös promóciója az érintett célpiacokon, promóciós rendezvények szervezése, részvétel különböző határokon átnyúló és azon túli jelentőségű rendezvényeken;
- Az idegenforgalomban dolgozók és a célcsoportok oktatása és tudatosítása;
- A projektek kiválasztása nyílt nyilvános felhívások útján történik. A következő tartalmú projekteket előnyben kell részesíteni:
- A nagy területi jelentőségű turisztikai látnivalók és úti célok támogatása (a helyi jelentőségű látnivalókat kerülni kell), valamint a térség turisztikai kínálatához hozzáadott érték;
- A projektek közös jellege és a projektpartnerek által végrehajtott tevékenységek összefüggése (egyértelmű tematikus és/vagy területi kapcsolat a projektpartnerek turisztikai fejlesztései között);

– Különböző, egymással összefüggő turisztikai termékek fejlesztése egy komplex, határokon átnyúló turisztikai kínálati csomag kidolgozása céljából;
– Innovatív és kreatív turisztikai technológiák és módszerek alkalmazása, ideértve az egyéni alapú turisztikai modelleket;
– A turisztikai kínálat digitalizálásának támogatása;
– Biztosított operatív és gazdasági fenntarthatóság és egyértelmű desztinációkezelési modell (előnyben kell részesíteni azokat a projekteket, amelyek olyan turisztikai menedzsment szervezeteket foglalnak magukban, amelyek részben vagy kizárólagosan felelősek a létrehozott turisztikai fejlesztések jövőbeli fenntartásáért és működtetéséért).

A kiválasztási kritériumok legfontosabb alapelvei *többek között* az alábbiak:
– a projektek összetettsége, a kedvezményezettek által végrehajtott tevékenységek összefüggései;
– a határvidék természeti adottságainak megfelelően;
– a projekt eredményeinek és eredményeinek fenntarthatósága;
– a kevésbé ismert és elmaradott határ menti területekre összpontosít, gazdasági fejlődést és társadalmi befogadást generálva;
– a beavatkozások költséghatékonysága;
– a tervezett turizmusösztönzési tevékenységek hatékonysága és lefedettsége.

Mutatók
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont ii. alpont, 17. cikk (9) bekezdés (c) pont iii. alpont
2. táblázat: Kimeneti mutatók

Prioritás száma	Egyedi célkitűzés	Azonosító [5]	Mutató	Mértékegység [255]	Mérföldkő (2024) [200]	Végső cél (2029) [200]
3	EC 4.6	RCO 77	A támogatott kulturális és idegenforgalmi helyszínek száma	kulturális és idegenforgalmi helyszínek	0	41
3	EC 4.6	RCO 87	Határokon átnyúlóan együttműködő szervezetek	szervezetek	0	49

3. táblázat: Eredménymutatók

Prioritás száma	Egyedi célkitűzés	Azonosító	Mutató	Mértékegység	Kiindulási érték	Tárgyév	Végső cél (2029)	Adatforrás	Megje
3	EC 4.6	RCR 77	A kulturális és idegenforgalmi helyszínek látogatói	látogató/év	0	2021	50.000	támogatott projektek	
3	EC 4.6	RCR 84	A projekt befejezése után határokon átnyúlóan együttműködő szervezetek	szervezetek	0	2021	29	Irányító hatóság monitoring rendszere	

Fő célcsoportok
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont iii. alpont, 17. cikk (9) bekezdés (c) pont iv. alpont

A nyílt pályázati támogatási program közvetlen célcsoportjai (a potenciális kedvezményezettek indikatív listája) a következők:
– helyi, regionális és nemzeti hatóságok és közjogi szervek,
– regionális és helyi fejlesztési ügynökségek,
– turisztikai hivatalok,
– turisztikai szervezetek és intézmények,
– kulturális szervezetek és intézmények,

– állami ingatlanok kezelő intézményei,
– oktatási és kutatási szervezetek,
– kereskedelmi kamarák,
– erdőgazdálkodási társaságok,
– a védett területek kezelésével foglalkozó közintézmények, ideértve a természeti parkokat, a natúrparkokat és a védett területek kezelésével foglalkozó megyei szintű közintézményeket,
– egyházi szervezetek,
– nonprofit magánszervezetek, valamint turisztikai szolgáltatóként bejegyzett for-profit magánszervezetek.

Közvetett célcsoportok: a látogatók és a helyi lakosság.

A célzott egyedi területek megjelölése, ideértve az integrált területi beruházás, a közösségvezérelt helyi fejlesztés és egyéb területi eszközök tervezett felhasználását
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont iv. alpont

A határvidék három fő folyójától (Mura, Dráva, Duna) mindkét oldalon 40 km-es övezet. A részleteket a jövőbeli pályázati felhívásokban kell szabályozni.

A pénzügyi eszközök tervezett felhasználása
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont v. alpont
Pénzügyi eszközök nem kerülnek felhasználásra.

Az uniós program forrásainak indikatív bontása beavatkozástípus szerint
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont vi. alpont, 17. cikk (9) bekezdés (c) pont v. alpont

4. táblázat: 1. dimenzió – beavatkozási terület

Prioritás száma	Alap	Egyedi célkitűzés	Kód	Összeg (EUR)
3	ERFA	EC 4.6	165 A turisztikai közjavak és a turisztikai szolgáltatások védelme, fejlesztése és népszerűsítése	10,472.400,00
3	ERFA	EC 4.6	167 A természeti örökség és az ökoturizmus védelme, fejlesztése és előmozdítása a Natura 2000 területeken kívül	10.472.400,00
3	ERFA	EC 4.6	083 Kerékpáros infrastruktúra	5.236.200,00

5. táblázat: 2. dimenzió – finanszírozási forma

Prioritás száma	Alap	Egyedi célkitűzés	Kód	Összeg (EUR)
3	ERFA	EC 4.6	01 Támogatás	26.181.000,00

6. táblázat: dimenzió – területi végrehajtási mechanizmus és területi fókusz

Prioritás száma	Alap	Egyedi célkitűzés	Kód	Összeg (EUR)
2	ERFA/NDICI	EC 4.6	32 Más típusú célterületek	26.181.000,00

3. prioritás: Befogadó határ menti régió
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (d) pont

(ii) az inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés javítása az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén az elérhető infrastruktúra fejlesztése révén, többek között a távoktatás és az online oktatás és képzés rugalmasságának elősegítése révén
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont

Kapcsolódó tevékenységi típusok, és várt hozzájárulásuk az említett egyedi célkitűzésekhez, valamint adott esetben a makroregionális stratégiákhoz és a tengermedence-stratégiákhoz
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés (e) pont i. alpont, 17. cikk (9) bekezdés (c) pont ii. alpont

A támogatott projektek várhatóan a következőket eredményezik:
- A helyi felsőoktatási intézmények által nyújtott oktatási és képzési kínálat bővítése új, közösen kidolgozott és megvalósított tantervek;
- A duális szakképzésben rejlő lehetőségek jobb kihasználása;
- A felnőttek nagyobb mértékű részvétele az oktatásban;
- Fokozott interkulturális csere és megértés;
- A határ menti régió lakosainak nyelvtudásának javítása;
- Az általános és középiskolák számára új tartalmak kidolgozása egymás országáról és a régióról;
- A hátrányos helyzetű – köztük roma – csoportok és egyének fokozottabb bevonása az ET tevékenységeibe;
- A határvidék közös természeti és kulturális értékeinek megismertetése a gyermekek és fiatal felnőttek körében;
- A határon átnyúló együttműködéssel kapcsolatos pozitív hozzáállás már fiatal korban kialakult;
- A gyermekek és fiatal felnőttek motiválása a közös oktatási tevékenységekben való részvétel révén;
- A hátrányos helyzetű csoportok fokozott társadalmi befogadása;
- A régió tágabb közösségéhez való tartozás érzése.

Az azonosított oktatási akadályok leküzdése érdekében, ideértve a világjárvány hatásait, valamint a határ menti régió igényeinek megfelelően az oktatásban való együttműködés fokozása valamennyi generáció számára olyan eszközök kidolgozására irányul, amelyek elősegítik a helyi tudásbázis fejlődését, valamint a kultúrák közötti együttműködés fejlesztési lehetőségeinek kiaknázását.

Támogatni kell *többek között* az alábbi beavatkozási területeket érintő oktatási projekteket:
- Általános közoktatás és a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő oktatás, ideértve a puha készségek fejlesztését;
- Minden oktatási intézmény számára elérhető legyen az óvodától a felnőttoktatásig, ideértve a nonprofit szervezetként működő magánintézményeket is;
- Multiszektorális és innovatív megközelítések az oktatási programok tervezésében és megvalósításában;
- Az infrastrukturális fejlesztések akkor engedélyezettek, ha közvetlenül kapcsolódnak a projekt célkitűzéseihez;
- Az online oktatási programok megvalósításának lehetővé tétele;
- A legjobb oktatási gyakorlatok cseréje.

A nyílt felhívás támogatási rendszerében támogatandó tevékenységek, *többek között*:
- A STEM (tudomány, technológia, mérnöki tudományok és matematika) népszerűsítését célzó tevékenységek végrehajtása, ideértve a STEM központok és parkok építését vagy létrehozását, oktatás, táborok és a szükséges felszerelések beszerzését;
- Közös tantervek/tanfolyamok kidolgozása és végrehajtása a regionális felsőoktatási intézmények által;
- Az interkulturális ismeretek tanítási módszereivel kapcsolatos bevált gyakorlatok szakértői értékelése a határ mindkét oldalán működő oktatási szolgáltatók oktatói között;
- Képzési anyagok kidolgozása és tesztelése a régió kultúrájának jobb megismerése érdekében;
- A programok és a felszerelések on-line átadásra való átalakítása a világjárvány hatásainak leküzdése érdekében;
- Berendezések beszerzése szigorúan a közösen tervezett képzések és szolgáltatások kiegészítő tevékenységeként, ha a tervezett tevékenység közös megvalósítása más módon nem lenne minőségi módon megvalósítható;

- Oktatási létesítmények kisméretű korszerűsítése a közösen tervezett képzések és szolgáltatások kiegészítő tevékenységeként, ha a tervezett tevékenység közös megvalósítása más módon nem lenne minőségi módon megvalósítható;
- Közös ösztönző rendszerek (szakmai gyakorlatok, szakmai gyakorlatok, bérelt diákok) kidolgozása és megvalósítása annak érdekében, hogy a határ egyik oldalán tanuló diplomások gyakorlati tapasztalatokat szerezzhessenek a másik oldalon;
- Közös programok kidolgozása és megvalósítása a duális képzésben a határ menti térségben képviselt szakképzési vagy foglalkoztatási ágazatokban a gyakornokok cseréjének támogatása érdekében;
- Felnőttképzési programok és workshopok kidolgozása és lebonyolítása a határ menti térségben;
- Fakultatív tanfolyamok, oktatási műhelyek kidolgozása és lebonyolítása a határ menti általános és középiskolák számára;
- Közös oktatási tevékenységek kidolgozása óvodás és iskoláskorú gyermekek számára a határ menti térségben;
- Közös oktatási tevékenységek kidolgozása és a kiválósági központok kapacitásainak erősítése (pl. oktatási tevékenységek potenciálisan magas képességű tanulók számára);
- A határ menti régióban a kultúrák közötti együttműködés szempontjából fontos nyelvtanfolyamok tervezése és lebonyolítása;
- Ösztönzők iskolahálózatok vagy testvériskolák létrehozására, amelyek célja a bevált gyakorlatokon alapuló tudásátadás;
- Vállalati tanárok számára szervezett szakmai gyakorlatok tervezése és lebonyolítása;
- Programok kidolgozása és végrehajtása a soft skills fejlesztésére.

A társadalom perifériára szorult csoportjai, például a szegénységben élők és különösen a romák integrációjának elősegítése érdekében egyedi intézkedéseket hajtanak végre. Az indikatív intézkedések a következők lehetnek:
- Mentori rendszer kialakítása és működtetése a marginalizált csoportokhoz tartozó egyének részvételének elősegítése érdekében a tervezett programokban;
- Mentorálási rendszer kialakítása és működtetése az elmaradott területeken működő iskolákban dolgozó tanárok személyre szabott képzésére;
- Speciális helyi tájékoztató rendezvények, amelyek célja a magas roma arányú iskolák részvételének ösztönzése.

A kiválasztási kritériumok legfontosabb alapelvei *többek között* az alábbiak:
- Hozzájárulás az egyedi célkitűzés eléréséhez;
- Az oktatási és képzési intézmények közötti együttműködés javulása minden szinten;
- A tantervek tartalma helyi és/vagy kultúrák közötti ismereteken alapul;
- A közösen kifejlesztett, releváns oktatási szolgáltatások kiegészítő tevékenységeként indokolt felszerelések vásárlása vagy oktatási helyiségek kisebb mértékű korszerűsítése;
- A közös oktatási tevékenységek fenntarthatóságát a korábbi közös fejlesztések eredményeire építő új szolgáltatásokat létrehozó beavatkozások előtérbe helyezésével kell biztosítani;
- Kirekesztett csoportok vagy egyének bevonása;
- Esélyegyenlőség és nemek közötti egyenlőség;
- Pozitívan hozzájárulás az éghajlatváltozás mérsékléséhez és a környezet megóvásához;
- Horvát és magyar résztvevők kiegyensúlyozott részvétele;
- A programozó szerveknek biztosítaniuk kell a közösen kidolgozott és megvalósított projektek egymást kiegészítő kemény elemeinek arányosságát.

Mutatók

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont ii. alpont, 17. cikk (9) bekezdés c) pont iii. alpont

2. táblázat: Kimeneti mutatók

Prioritás száma	Egyedi célkitűzés	Azonosító [5]	Mutató	Mértékegység [255]	Mérföldkő (2024) [200]	Végső cél (2029) [200]
3	EC 4.2	RCO 85	Közös képzési programokban való részvétel	Részvételek	0	380
3	EC 4.2	RCO 87	Határokon átnyúlóan együttműködő szervezetek	szervezetek	0	31

3. táblázat: Eredménymutatók

Prioritás száma	Konkrét célkitűzés	ID	Indikátor	Mértékegység	Kiindulási érték	Tárgyév	Végső cél (2029)	Adatforrás	Megjegy
3	EC 4.2	RCR 81	Közös képzési programok befejezése	Résztvevők	0	2021	300	Irányító hatóság monitoring rendszere	
3	EC 4.2	RCR 84	A projekt befejezése után határokon átnyúló együttműködésben lévő szervezetek	Szervezetek	0	2021	18	Irányító hatóság monitoring rendszere	

Fő célcsoportok
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont iii. alpont, 17. cikk (9) bekezdés c) pont iv. alpont

Közvetlen célcsoportok (a potenciális kedvezményezettek indikatív listája)
- a program területén található helyi, regionális és nemzeti intézmények és szolgáltatók;
- helyi és regionális hatóságok és vállalkozásaik;
- oktatási intézmények, intézményeik és fenntartóik (óvodák, iskolák, főiskolák, felsőoktatási intézmények és felnőttképzési intézmények);
- szakképző intézmények;
- egyetemek;
- könyvtárak;
- nem-kormányzati szervezetek;
- fejlesztési ügynökségek;
- kulturális központok.

Közvetett célcsoportok:
- a határ menti területen élő, tanuló vagy tanuló gyermekek, diákok és felnőttek,
- a határvidéken élő és tanuló gyakornokok,
- oktatási és képzési intézmények műszaki/tanárszemélyzete,
- munkaadói és munkaerő-piaci intézmények,
- marginalizált közösségek csoportjai és egyének, ideértve a romákat is.

A célzott egyedi területek megjelölése, ideértve az integrált területi beruházás, a közösségvezérelt helyi fejlesztés és egyéb területi eszközök tervezett felhasználását
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont iv. alpont
Területi eszközöket nem használnak.

A pénzügyi eszközök tervezett felhasználása
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont v. alpont
Pénzügyi eszközök nem kerülnek felhasználásra.

Az uniós program forrásainak indikatív bontása beavatkozástípus szerint
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont vi. alpont, 17. cikk (9) bekezdés c) pont v. alpont

4. táblázat: 1. dimenzió – beavatkozási terület

Prioritás száma	Alap	Egyedi célkitűzés	Kód	Összeg (EUR)
3	ERFA	EC 4.2	121 A kisgyermekkori nevelés és gondozás infrastruktúrája	981.750,00

3	ERFA	EC 4.2	122 Az alap- és középfokú oktatás infrastruktúrája	981.750,00
3	ERFA	EC 4.2	123 A felsőoktatás infrastruktúrája	981.750,00
3	ERFA	EC 4.2	124 A szakképzés és a felnőttoktatás infrastruktúrája	981.750,00
3	ERFA	EC 4.2	148 A kora gyermekkori nevelés és gondozás támogatása (az infrastruktúra kivételével)	654.500,00
3	ERFA	EC 4.2	149 Az alap- és középfokú oktatás támogatása (az infrastruktúra kivételével)	654.500,00
3	ERFA	EC 4.2	150 A felsőoktatás támogatása (az infrastruktúra kivételével)	654.500,00
3	ERFA	EC 4.2	151 Felnőttoktatás támogatása (az infrastruktúra kivételével)	654.500,00

5. táblázat: 2. dimenzió – finanszírozási forma

Prioritás száma	**Alap**	**Egyedi célkitűzés**	**Kód**	**Összeg (EUR)**
3	ERFA	EC 4.2	01 Támogatás	6.545.000,00

6. táblázat: dimenzió – területi végrehajtási mechanizmus és területi fókusz

Prioritás száma	**Alap**	**Egyedi célkitűzés**	**Kód**	**Összeg (EUR)**
3	ERFA	EC 4.2	33 Nincs területi irányultság	6.545.000,00

4. prioritás: Együttműködő határ menti régió
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés d) pont

ISO1 – Jobb együttműködés irányítása
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont

Kapcsolódó tevékenységi típusok, és várt hozzájárulásuk az említett egyedi célkitűzésekhez, valamint adott esetben a makroregionális stratégiákhoz és a tengermedence-stratégiákhoz
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont i. alpont, 17. cikk (9) bekezdés c) pont ii. alpont

1. intézkedés: ISO 1b A hatékony közigazgatás fokozása a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint a polgárok, a civil társadalom szereplői és az intézmények közötti együttműködés előmozdításával, különösen a jogi és egyéb akadályok megoldása érdekében a határ menti régiókban.

Várható eredmények:
- a határ menti együttműködés jogi és adminisztratív akadályainak azonosítása;
- olyan megoldásokat és intézményi innovációkat kidolgozása, amelyek hozzájárulnak a jogi és adminisztratív akadályok leküzdéséhez a határ menti régió szervezeteinek együttműködésében;
- a határokon átnyúló együttműködés és a stratégiai/ágazati tervezés terén az állami intézményi kapacitások és készségeket fejlesztése;
- jobb nyelvtudás;
- a tervezési rendszerek és folyamatok, az adatgyűjtési és értékelési módszerek jobb összehangolása (a tervezési folyamatokkal összhangban);
- közös regionális érdekek és fejlesztési irányok meghatározása.

Az ilyen fellépés keretében *többek között* az alábbi beavatkozási területeket érintő együttműködési projekteket támogatják:
- A különböző területeken a területi kormányzás szereplőinek együttműködését gátló jogi és adminisztratív akadályok csökkentése;
- Lehetőség biztosítása a szervezetek számára, hogy kidolgozzák azokat a fejlesztési kérdéseket, amelyeket a határ mindkét oldalán együttesen fontosnak tartanak a határ menti térség jövőjével kapcsolatban. Ezek a tematikus kérdések a következők lehetnek: munkaerőpiac, egészségügy és szociális ellátás, digitalizáció, közlekedés és mobilitás stb.

A nyílt felhívás támogatási rendszerében támogatandó tevékenységek, *többek között*:
- A határokon átnyúló együttműködés szempontjából releváns jogi és adminisztratív akadályok azonosítása, a meglévő hiányosságok megoldása, a digitalizáció elősegítése, tapasztalatcsere, a bevált gyakorlatok átadása, jövőbeli közös projektek létrehozása és előkészítése;
- Találkozók és szemináriumok szervezése a tapasztalatok és információk cseréje céljából a közös fejlesztési kérdések, ötletek és struktúrák azonosítása érdekében;
- Közös megközelítések közös kidolgozása az azonosított közös problémákra;
- Az alapvető szolgáltatások közös fejlesztése;
- Adatbázisok közös fejlesztése;
- A többnyelvűség előmozdítása.

A kiválasztási kritériumok legfontosabb alapelvei *többek között* az alábbiak:
- közös projektek, közös tematikus fókusszal és közös projekttevékenységekkel;
- hozzájárulás az egyedi célkitűzés eléréséhez;
- a projektpartnerek közötti együttműködés javulása a tudásátadás és a korábbi projekteredmények hasznosításával;
- hozzájárulás az intézményi innovációkhoz;
- hozzájárulás az együttműködő intézmények hatékonyabb szervezeti folyamataihoz;
- a várható eredmények potenciális tőkésítése;
- a kialakítandó közös intézményi struktúrák fenntarthatósága;
- a kialakítandó közös folyamatok fenntarthatósága;
- az új partnereknek a határon átnyúló tevékenységekben való részvételének mértéke;
- a földrajzi lefedettség nagyságrendje.

2. intézkedés: ISO 1c A kölcsönös bizalom kiépítése, különösen az emberek közötti fellépések ösztönzésével.

A támogatott projektek várhatóan az alábbiakat eredményezik:
- a meglévő kapcsolatok és egyéni kapcsolatok tovább fejlődnek;
- az együttműködés hatóköre számos új szereplő bevonásával bővül, ami az egész határ menti régió rendezvényeinek sokszínűségét növeli;
- a kölcsönös megértés és elfogadás szintje a társadalom számára az együttműködés pozitív tapasztalatainak bemutatásával javul.

A civil társadalom szintjén várt eredmények az alábbiak:
- Új kapcsolatok kiépítése a civil társadalmi együttműködésben a határ menti régióban;
- A meglévő kapcsolatokat és az egyéni kapcsolatok továbbfejlesztése.

Az ilyen fellépés keretében támogatni kell a civil társadalomra és a határ menti régió népei közötti kölcsönhatásokra összpontosító együttműködési projekteket, ideértve a közös kulturális és sportesemények sorozatának megtervezését és lebonyolítását.

Támogatni kell *többek között* az alábbi beavatkozási területeket érintő projekteket*:*
– együttműködés a művészetek és a kultúra területén;
– sportesemények (versenyek, ünnepségek);
– a kisebbségek hagyományainak ápolása, a bizalom és a kultúrák közötti párbeszéd előmozdítása;
– a fiatalok társadalmi integrációja és a generációk közötti szolidaritás előmozdítása.

A nyílt felhívás támogatási rendszerében támogatandó tevékenységek, *többek között*:
– civil szervezetek együttműködési megállapodásainak létrehozása és végrehajtása;
– különböző rendezvények szervezése a célcsoportok és a nagyközönség bevonásával;
– offline és online kiadványok fejlesztése.

A kiválasztási kritériumok legfontosabb alapelvei *többek között* a következők:
- hozzájárulás a konkrét célkitűzés eléréséhez;
- az együttműködés témájának relevanciája a határ menti térség számára;
- az együttműködés fenntarthatósága a projekt lezárása után;
- az új partnereknek a határon átnyúló tevékenységekben való részvételének mértéke.

Mutatók
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont ii. alpont, 17. cikk (9) bekezdés c) pont iii. alpont

2. táblázat: Kimeneti mutatók

Prioritás száma	**Egyedi célkitűzés**	**Azonosító [5]**	**Mutató**	**Mértékegység [255]**	**Mérföldkő (2024) [200]**	**Végső cél (2029) [200]**
4	ISO 1	RCO 87	Határokon átnyúlóan együttműködő szervezetek	Szervezetek	0	68

3. táblázat: Eredménymutatók

Prioritás száma	**Egyedi célkitűzés**	**Azonosító**	**Mutató**	**Mértékgység**	**Kiindulási érték**	**Tárgyév**	**Végső cél (2029)**	**Aadaforrás**	**Megjeg**
4	ISO 1	RCR 84	A projekt befejezése után a határokon átnyúlóan együttműködő szervezetek	Szervezetek	0	2021	41	Irányító hatóság monito-riing rendszere/ felmérés	

Fő célcsoportok

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont iii. alpont, 17. cikk (9) bekezdés c) pont iv. alpont
1. intézkedés: ISO 1b A hatékony közigazgatás fokozása a jogi és közigazgatási együttműködés, valamint a polgárok, a civil társadalom szereplői és az intézmények közötti együttműködés előmozdításával, különösen a jogi és egyéb akadályok megoldása érdekében a határ menti régiókban.

Közvetlen célcsoportok (a potenciális kedvezményezettek indikatív listája):
- helyi, regionális és nemzeti hatóságok és intézményeik;
- helyi, regionális és nemzeti intézmények, kormányzati szervek a program területén;
- munkaerő-piaci szervezetek, egészségügyi és szociális intézmények;
- vállalkozástámogató intézmények;
- közlekedési infrastruktúra-kezelő szervek, tömegközlekedési szervezetek;

Közvetett célcsoportok:
- a program területén található helyi és nemzeti intézmények és hatóságok munkatársai (beleértve a regionális és ágazati fejlesztési ügynökségeket és a régió természetvédelemért és vízgazdálkodásért felelős szervezeteit);
- a helyi, megyei és regionális önkormányzatok és vállalkozásaik munkatársai;
- a határ menti régió lakossága.

2. intézkedés: ISO 1c A kölcsönös bizalom kiépítése, különösen az emberek közötti fellépések ösztönzésével.

Közvetlen célcsoportok (a potenciális kedvezményezettek indikatív listája):
- Civil szervezetek (NGO-k);
- Kulturális és művészeti egyesületek;
- Egyházi szervezetek;
- Kisebbségi szervezetek (beleértve a kisebbségi kormányokat is);
- Sportegyesületek, klubok;
- Ifjúsági szervezetek;
- Helyi és regionális hatóságok és intézményeik;

Közvetett célcsoportok: a határ menti térség lakossága.

A célzott egyedi területek megjelölése, ideértve az integrált területi beruházás, a közösségvezérelt helyi fejlesztés és egyéb területi eszközök tervezett felhasználását

Hivatkozás: cikk 17. cikk (3) bekezdés e) pont iv. alpont
Területi eszközöket nem használnak.

A pénzügyi eszközök tervezett felhasználása
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont v. alpont
Pénzügyi eszközök nem kerülnek felhasználásra.

Az uniós program forrásainak indikatív bontása beavatkozástípus szerint
Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés e) pont vi. alpont, 17. cikk (9) bekezdés c) pont v. alpont

4. táblázat: 1. dimenzió – beavatkozási terület

Prioritás száma	Alap	Egyedi célkitűzés	Kód	Összeg (EUR)
4	ERFA	ISO1	171 A tagállamokon belüli és kívüli partnerekkel való együttműködés fokozása	5.235.364,49

5. táblázat: 2. dimenzió – finanszírozási forma

Prioritás száma	Alap	Egyedi célkitűzés	Kód	Összeg (EUR)

4	ERFA	ISO1	01 Támogatás	5.235.364,49

6. táblázat: dimenzió – területi végrehajtási mechanizmus és területi fókusz

Prioritás száma	**Alap**	**Egyedi célkitűzés**	**Kód**	**Összeg (EUR)**
4	ERFA	ISO1	33 Nincs területi célzás	5.235.364,49

3. Finanszírozási terv

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés f) pont

3.1Pénzügyi előirányzatok évenként

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés g) pont i. alpont, 17. cikk (4) bekezdés a)-d) pontok

7. táblázat

Alap	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Összesen
ERFA *(*területi együttműködési cél*)*	*0*	*11.963.927*	*12.156.102*	*12.352.121*	*12.552.064*	*10.400.901*	*10.608.915*	*70.034.030*
Összesen	*0*	*11.963.927*	*12.156.102*	*12.352.121*	*12.552.064*	*10.400.901*	*10.608.915*	*70.034.030*

3.2 Összes pénzügyi előirányzat alaponként és nemzeti társfinanszírozás[4]

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés f) pont ii. alpont, 17. cikk (4) bekezdés a)-d) pontok

[4] A két tagállam jelenleg tárgyal bizonyos elemekről, ami a költségvetés módosítását eredményezheti. Szükség esetén a szükséges módosításokra sor kerül.

8. táblázat

Szakpolitikai célkitűzés száma	***Prioritás***	***Alap*** ***(értelemszerűen)***	***Az uniós támogatás kiszámításának alapja (teljes elszámolható költség vagy közpénzből nyújtott hozzájárulás)***	***Uniós hozzájárulás*** ***(a)=(a1)+(a2)***	***Uniós hozzájárulás indikatív bontásban***		***Nemzeti hozzájárulás*** ***(b)=(c)+(d)***	***A nemzeti önrész indikatív bontása***		***Összesen*** ***(e)=(a)+(b)***	***A társfinanszírozás aránya (f)=(a)/(e)***	***Harmadik országok hozzájárulásai (tájékoztatásul)***
					technikai segítség-nyújtás nélkül a CPR 27. cikkének (1) bekezdése szerint (a1)	**technikai segítségnyújtással a CPR 27. cikkének (1) bekezdése szerint (a2)**		***Nemzeti közpénz*** ***(c)***	***Nemzeti magánforrás*** ***(d)***			
SZC1	***1. prioritás Versenyképes határmenti régió***	*ERFA*	*Teljes elszámolható költség*	11.556.000,00	10.800.000,00	756.000,00	2.889.000,00	2.600.100,00	288.900,00	14.445.000,00	*80%*	*N.r.*
SZC2	***2. prioritás Zöldebb és alacsony szén-dioxid-kibocsátású határ***	*ERFA*	*Teljes elszámolható költség*	17.859.370,00	16.691.000,00	1.168.370,00	4.464.842,50	4.018.358,25	446.484,25	22.324.212,50	*80%*	*N.r.*

	menti régió											
SZC4	***3. prioritás Befogadó határ menti régió***	*ERFA*	*Teljes elszámolható költség*	35.016.820,00	32.726.000,00	2.290.820,00	8.754.205,00	7.878.784,50	875.420,50	43.771.025,00	*80%*	*N.r.*
ISO1 „A jobb együttműködés irányítása”	***4. prioritás Együttműködő határ menti régió***	*ERFA*	*Teljes elszámolható költség*	5.601.840,00	5.235.364,49	366.475,51	1.400.460,01	1.260.414,01	140.046,00	7.002.300,01	*80%*	*N.r.*
	Összesen	*Minden alap*	*Teljes elszámolható költség*	*7. 034.030,00*	*65.452.364,49*	*4.581.665,51*	*17.508.507,51*	*15.757.656,76*	*1.750.850,75*	*87.542.537,51*	*80%*	*N.r.*

4. Az érintett programpartnerknek az Interreg program előkészítésébe történő bevonására tett intézkedések és az említett programpartnerek szerepe a végrehajtásban, monitoringban és értékelésben
Hivatkozás: a 17. cikk (3) bekezdés g) pont

A többszintű kormányzás elvének megfelelően a partnerek bevonása központi szerepet játszott a programozás során, amelyet a 2020 januárjában létrehozott programozási bizottság koordinált. A bizottság 2 tagállam érintett minisztériumaiból és regionális/megyei/helyi szintű szervezeteiből áll.
Horvátországból: Varaždinska županija, Koprivničko-križevačka županija, Međimurska županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Virovitičko-podravska županija, Požeško-slavonska županija, Osječko-baranjska županija, Vukovarsko-srijemska županija, Regionális Fejlesztési Minisztérium és az EU Alapok (képviselik a Regionális Fejlesztési és Stratégiai Tervezési Igazgatóságok), Külügyi és Európai Ügyek Minisztériuma, Gazdasági és Fenntartható Fejlődési Minisztérium, Tudományos és Oktatási Minisztérium, Idegenforgalmi és Sportminisztérium, Hrvoje Požar Energetikai Intézet, Zöld Eszéki Természet- és Környezetvédelmi Egyesület, Horvát Munkaadók Szövetsége, Horvát Kereskedelmi Kamara.
Magyarországról: Külgazdasági és Külügyminisztérium, Pénzügyminisztérium, Miniszterelnöki Hivatal, Széchenyi Programiroda, Drávaszövetség, Duna Régió Stratégiai Titkárság, Magyar Kerékpáros Szövetség, Magyar Máltai Lovagrend Szeretetszolgálat.

Az Európai Bizottságot is felkérték tanácsadónak. A programozási bizottság szerepe – a tervezési folyamat irányítása és stratégiai koordinálása mellett – a programozási folyamat főbb eredményeinek megvitatása és jóváhagyása volt.

Annak érdekében, hogy a CPR 8. cikkének megfelelő szintű területi felelősségvállalást biztosítsanak, a programozási folyamatba központi és helyi szintű, valamint a civil társadalomból érkező tanácsadókat is bevontak, akik értékes hozzájárulást nyújtottak, és az érintett érdekelt felekkel és partnerekkel megfelelően konzultáltak. Hozzáfértek a vonatkozó információkhoz, és jelentős szerepet játszottak a tervezés során. A kormányok által a COVID-járvány idején alkalmazott biztonsági intézkedések miatt online megoldásokat is alkalmaztak.

A helyzetelemzés és a program stratégiájának kidolgozásának szerves részeként a következő konzultációkra került sor: 2020 februárjában és 2021 áprilisában területi munkaértekezleteket szerveztek a határ menti régióban az összes fő érdekelt fél bevonásával, így a folyamat valódi társalkotási folyamattá vált. A fő cél az volt, hogy a résztvevők megismerjék a helyzetelemzés főbb megállapításait, valamint hogy véleményt és tapasztalatokat gyűjtsenek az elemzés által felvetett és vizsgált témákkal kapcsolatban. A résztvevők hozzájárultak ahhoz, hogy meghatározzák a saját NUTS III-as területükön és a program területén a fő erősségeket, lehetőségeket és a tapasztalt kihívásokat, amelyek a program potenciális célterületei lehetnek. A fő input és előkészítő dokumentum a helyzetelemzés tervezete volt, amely a meglévő dokumentumokon és statisztikai adatokon alapult.

Az első fázisban tartott munkaértekezleteken az érdekelt felek tájékoztatást kaptak a leíró elemzés eredményeiről, rámutatva a különböző témakörök főbb jellemzőire. A 2020 januárjában és februárjában tartott munkaértekezleteken összesen 248 résztvevő – akik földrajzi lefedettség és szakma szempontjából különböző érdekelt feleket képviseltek – fejtette ki véleményét és módosító kéréseket az elemzéshez.

A második szakaszban, 2021 áprilisában az ágazati érdekelt felek elé terjesztették az új program jövőbeli, előzetesen kiválasztott szakpolitikai célkitűzésekre vonatkozó javaslatokat, és az érdekelt felek kifejtették véleményüket és preferenciáikat (ajánlások a javasolt szakpolitikai célkitűzések tartalmára vonatkozóan és/vagy javaslatok az új programba beépítendő új tematikus területekre vonatkozóan).

Két kérdőíves felmérést végeztek legalább 100 helyi szereplőből álló mintával annak érdekében, hogy strukturált módon becsatornázzák az érdekelt felek szélesebb csoportjának véleményét és nézeteit a helyzetelemzésbe, ami egy összetettebb és reálisabb jelentést eredményezett, és kikérjék az érdekelt felek véleményét azokról a tematikus területekről, amelyeket a tervezők az úgynevezett ideiglenes döntéshozatali dokumentumban javasoltak, összekapcsolva a jelenlegi program hatásvizsgálatával a kapcsolódási pontok létrehozása és erősítése érdekében.

Az első felmérést 2020 januárjában/februárjában végezték el; a célzott e-mailt több mint 1600 kapcsolattartónak küldték ki, akik közül 348 érdekelt fél töltötte ki a programterület helyzetelemzésének tervezetére vonatkozó kérdőívet. A 2020 decemberében és 2021 januárjában végzett második felmérés több mint 2500 embert célzott meg, akik közül 492-en reagáltak véleményükkel. Mindkét felmérés nagyra értékelt és hasznos inputot nyújtott, mivel az érdekelt feleket fejlesztési céljaikról vagy megfontolásaikról kérdezték. Az érdekeltek véleményét mind a helyzetelemzésbe, mind a véglegesített programstratégiába beépítették.

A programterület kulcsfontosságú szereplőivel 10 interjút szerveztek és hajtottak végre annak érdekében, hogy információkat gyűjtsenek a programterület jelenlegi helyzetéről, valamint hogy összegyűjtsék az irányokkal kapcsolatos preferenciákat. A megkérdezett érdekeltek a következő intézmények képviselői voltak: MA a 2014-2020 program (Magyar Külgazdasági és Külügyminisztérium), JS a 2014-2020 program (székhelye a Széchenyi Programiroda Kft.), Pécsi Tudományegyetem, Somogy Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, Zala Megyei Önkormányzat, NA a 2014-2020 programban (Horvát Regionális Fejlesztési Minisztérium és EU Alapok), Međimurje Energiaügynökség, Koprivničko-križevačka megye, Virovitičko-podravska megye és Osječko-baranjska megye vállalkozói inkubátorháza.

A szakmai fórumok mellett az Interreg-programtervezetről és az SKV-jelentés tervezetéről a tartalom elfogadása előtt nyilvános konzultációra *is sor kerül a* nemzeti nyelveken.

Két tagállam vesz részt a program végrehajtásában, ideértve a monitoring bizottságban (a továbbiakban: MB) való részvételüket is. A MB felügyeli a programot és annak teljesítményét, és ennek megfelelően döntéseket hoz. A MB összetételéről a tagállamok állapodnak meg, így biztosítva az érintett hatóságok kiegyensúlyozott képviseletét, ideértve a közvetítő szerveket, valamint az Interreg-rendelet 29. cikkében említett programpartnerek képviselőit az európai strukturális és beruházási alapok keretében folytatott partnerségre vonatkozó európai magatartási kódexről szóló rendeletnek megfelelően.

A bizottság felállításáról a tagállamok jelöléssel gondoskodnak. A MB elfogadja eljárási szabályzatát, amely tartalmazza a működésére, jogaira és kötelezettségeire, a szavazati jogokra és az üléseken való részvétel szabályaira vonatkozó rendelkezéseket, valamint az összeférhetetlenség kezelésére szolgáló módokat és eszközöket. A szabályzatot az Interreg-rendelet 28. cikkének (4) bekezdése szerint nyilvánosságra kell hozni. A tagok listáját közzéteszik a honlapon.
A MB-ban jelölendő partnerek további meghatározása a fent felsorolt irányelvek alapján történik:

- megfelelő tapasztalattal kell rendelkeznie a határokon átnyúló programok terén;
- bizonyítottan képesnek kell lennie arra, hogy aktívan részt vegyen a MB ülésein, és képesnek kell lennie arra, hogy hozzájáruljon a bizottság munkájához;
- a határvidéken kell tartózkodnia és tevékenykednie;
- rendelkeznie kell a szükséges nyelvtudással rendelkező képviselőkkel, és
- a saját szakmai területükön jártasnak kell lenniük.

A partnerségi megállapodás más fontos elemek mellett leírja az alapok közötti koordináció, elhatárolás és a kiegészítő jelleg mechanizmusát, valamint a nemzeti és regionális programok közötti koordinációt, továbbá az alapok és más uniós eszközök közötti kiegészítő jelleget a tagállamokban. Segítséget és információt nyújt a programunk koordinációs gyakorlatához is. Ezáltal biztosított a kétoldalú információáramlás.

A MB, a Közös Titkárság, az ellenőrök és más programszervek munkája által támogatott programpartnerek állandó koordinációs mechanizmusként működnek, biztosítva az egyéb uniós és releváns nemzeti finanszírozási eszközök végrehajtásának átfogó koordinációját és nyomon követését. A MB tagjai és megfigyelői részt vehetnek más programok végrehajtásában és/vagy a döntéshozatalban (pl. megyék/VUC-ok regionális/területi fejlesztési programokban Horvátországban vagy Magyarországon), ezért kiterjedt releváns információkkal rendelkeznek.

Horvátországban a Regionális Fejlesztési és Európai Uniós Alapok Minisztériuma (MRDEUF) a központi államigazgatási szerv, amely a regionális politikák és az európai uniós alapok felhasználása terén az Európai Unióval való harmonizációval kapcsolatos tevékenységek tervezéséért és végrehajtásáért felelős. Az MRDEUF felelős az európai kohéziós politikai programok nemzeti szintű irányításával kapcsolatos tevékenységek koordinálásáért, az MRDEUF felel az európai területi együttműködési programok előkészítéséért, koordinálásáért és irányításáért. Ebben a tekintetben az MRDEUF az európai együttműködési programok és makroregionális stratégiák horvátországi portfóliójának nagy része tekintetében az irányító hatóság, a nemzeti hatóság, az első szintű ellenőrzés, valamint az igazoló hatóság szerepét tölti be.

Magyarországon az Interreg határon átnyúló programok tervezéséért és végrehajtásáért a Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM) felelős. A tervezési fázisban a KKM koordinálta az összes határon átnyúló együttműködési program programozási folyamatát, amelyben Magyarország részt vesz, továbbá a Miniszterelnökség mint a kohéziós politikai alapok magyarországi koordinátora, valamint a Pénzügyminisztérium mint a területfejlesztésért nemzeti szinten felelős tárca is részt vett a folyamatban. A határon átnyúló Interreg programokért felelős minisztérium konzultatív szerepben vesz részt a magyarországi partnerségi megállapodás monitoring bizottságában. Ezen túlmenően a KKM a mainstream programok irányító hatóságaival együtt részt vesz a magyarországi fejlesztéspolitikai kérdésekkel foglalkozó Fejlesztéspolitikai Koordinációs Bizottságban.

Monitoring és értékelés:

A program nyomon követéséért és értékeléséért a Közös Titkárság segítségével a Monitoring Bizottság a fő felelős. A MB többek között rendszeresen megvizsgálja a következőket:

- a program végrehajtása, valamint az Interreg-program mérföldköveinek és céljainak elérése terén elért előrehaladás;
- a program teljesítményét befolyásoló problémák és az ezek megoldására hozott intézkedések;
- az értékelések elvégzése során elért előrehaladás és a megállapítások nyomon követése;
- a kommunikációs és láthatósági intézkedések végrehajtása;
- a program stratégiai jelentőségű műveleteinek végrehajtása terén elért előrehaladás.

Az Interreg-rendelet 22. cikkében felsorolt műveletek kiválasztásával kapcsolatos feladatain túlmenően a monitoring bizottság jóváhagyja:

- a műveletek kiválasztásának módszertanát és kritériumait, ideértve azok bármilyen változását, miután erről – kérésre – értesítette a Bizottságot, ideértve a műveletek kiválasztásáért felelős különleges irányítóbizottságok felállítását;
- az értékelési terv és annak bármely módosítása;
- az Irányító Hatóságnak a program módosítására irányuló javaslatai, ideértve az Interreg-rendelet 19. cikkének (5) bekezdése szerinti átcsoportosítást is;
- a végső teljesítményjelentés.

Az előrehaladás és a teljesítmény mérése érdekében a program értékelésére többek között a következő kritériumok alapján kerül sor: eredményesség, hatékonyság, relevancia, koherencia és uniós hozzáadott érték a programok tervezésének és végrehajtásának minőségi javítása céljából. Az értékelések más releváns kritériumokra is kiterjedhetnek, mint például a befogadás, a megkülönböztetésmentesség és a láthatóság, és egynél több programra is kiterjedhetnek. Az értékelés nyilvános.

Monitoring rendszer és e-kohézió

5. Az Interreg programmal kapcsolatos kommunikációra és láthatóságra vonatkozó megközelítés (célkitűzések, célközönség, kommunikációs csatornák, többek között adott esetben a közösségi médiában megjelenő tájékoztatás, tervezett költségvetés, valamint a monitorozás és értékelés releváns mutatói)

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés h) pont

A kommunikáció a megértés kialakításáról szól, és a sikeres társadalmi változás kulcsa. Küldetésközpontú, közönségközpontú és cselekvésorientált. A stratégiát e célok elérésére tervezték.

A Magyarország és Horvátország közötti korábbi programok tapasztalataira építve a különböző csatornák és eszközök integrációja a hatékonyság növelése érdekében az új időszakban is a középpontba kerül. Az egyes projektek folyamatos támogatása alkotja a program központi üzenetének, a közös Interreg-márkának és az EU-nak a racionalizálásának a legfontosabb vezérfonalát.

A stratégiai jelentőségű műveletekkel kapcsolatos kommunikáció (adott esetben) a projekt(ek) végrehajtása során és az eredmények terjesztése során kiemelt szerepet kap.

Horizontális intézkedésként a kommunikáció a lehető legzöldebb, különös figyelmet fordítva a hulladéktermelés csökkentésére. Minden kommunikáció tervezése során szem előtt tartjuk az egyenlő hozzáférés és a mindenki számára biztosított esélyegyenlőség elvét.

A céloknak konkrétnak, mérhetőnek, elérhetőnek, eredményorientáltnak és határidőhöz kötöttnek kell lenniük:
(1) Bitosítani a program teljes végrehajtási folyamatának átláthatóságát,
(2) Az érdeklődés felkeltése valamennyi releváns célcsoport körében,
(3) Elegendő információ és iránymutatás nyújtása a kedvezményezettek számára a végrehajtási követelményekről,
(4) A polgárok bevonása az EU-hoz és intézményeihez való aktívabb és pozitívabb hozzáállás érdekében,
(5) Az információ folyamatos áramlásának biztosítása a különböző programvégrehajtási struktúrák között.

Mutatók:
(1. célkitűzés) A közzétett tanulmányok számának növelése,

(2. célkitűzés) A nyilvános rendezvényeken résztvevők számának növelése,
(2. célkitűzés) A közösségi médián keresztül létrehozott új kapcsolatok száma,
(3. célkitűzés) A weboldal látogatottságának növekedése,
(4. célkitűzés) A kijelölt kommunikációs vezetővel rendelkező projektek száma,
(4. célkitűzés) A magyar-horvát határ menti térségben élő, az EU által finanszírozott, határokon átnyúló együttműködési tevékenységeket ismerő polgárok számának növelése,
(5. célkitűzés) A belső kommunikáció pozitív értékelése.

A célcsoportok közé tartoznak a projekt (potenciális) résztvevői, az érintett helyi, regionális és nemzeti szintű hatóságok, szakmai szövetségek és üzleti közösségek, gazdasági és szociális partnerek, nem kormányzati szervezetek, projektgazdák és -gazdálkodók, a nagyközönség, a program végrehajtó struktúrái, az uniós intézmények és a média.

A tervek szerint egy integrált webalapú portál lesz az összes információ központi tárháza, ideértve a program közösségi médiacsatornáihoz való közvetlen hozzáférést is. Külön szekció foglalkozik a program végrehajtó szervei közötti információcserével, valamint a támogatott műveletek kommunikációs tevékenységeinek forrásadatbázisával.

A program- és projektszintű rendezvények a végső kedvezményezettek által leginkább használt kommunikációs eszközök közé tartoznak, és a nagyközönség számára is a programmal kapcsolatos információk egyik fő forrása. Ezek a rendezvények továbbra is a program rendszeres részét képezik. Amikor a két tagállam közegészségügyi feltételei lehetővé teszik, a média érdeklődése és a rendezvényszervezés többfunkciós megközelítéséből adódó szinergiák biztosítása érdekében a középtávú és nagyobb léptékű (és tematikus, pl. az Európai Együttműködés Napja, az EU Régiók Hete) rendezvényekre helyezik a hangsúlyt. Annak érdekében, hogy a COVID-19 világjárvány során levont tanulságokat felhasználva a lehető legszélesebb közönséghez eljussanak, az eseményeket lehetőség szerint digitális formátumban és élőben is elérhetővé teszik.

A nyomtatott anyagokat a minimálisra csökkentjük, a digitális változatot és a terjesztést helyezzük előtérbe, és csak kivételes esetekben készítünk nyomtatott példányokat. Minden promóciós anyagot a cél, a címzett és lehetőség szerint az újrafelhasználhatóság figyelembevételével dolgoznak ki.

A médiával már kialakított kapcsolatra építve a program célja, hogy proaktívabb megközelítést alkalmazzon, és több kész információt állítson elő a programról, biztosítva, hogy az információk pontosak és megfelelőek legyenek. A média képviselőit meghívják a program keretében szervezett valamennyi nyilvános eseményre, ahol sajtóközlemények és egyéb kísérőanyagok és információk állnak rendelkezésükre.

A program vizuális arculati elemei (frissített formában) továbbra is használatban maradnak, amennyire az EU és az Interreg márka vizuális arculati szabályai ezt lehetővé teszik; a pontos szabályokat a programszintű dokumentumok részletezik.

Az összes többi kommunikációs eszköz és csatorna mellett közvetlen e-maileket és telefonhívásokat (segélyvonal) is alkalmaznak, amennyiben szükségesnek tartják a célzott megközelítést.

Az irányító hatóság megbízása alapján, az Interreg-rendelet 36. cikkének (1) bekezdésével összhangban, a kommunikációs tevékenységek végrehajtását a közös álláspontonbelül egy kommunikációs menedzser kijelölésével biztosítják. A kommunikációs tevékenységekre fordított technikai segítségnyújtási kiadások elérik az uniós szinten előírt határértéket. A kommunikációs tevékenységek költséghatékonyságát, amikor csak lehetséges, figyelembe veszik, és amikor csak lehetséges, ésszerű kiadásokat alkalmaznak, ideértve a digitális anyagok és eszközök széles körű használatát, ingyenes helyiségek használatát rendezvényekhez, valamint a média figyelmének felkeltését innovatív és kreatív megközelítéssel.

6. A kisméretű projekteknek – többek között kisprojekt-alapokon belüli kisprojekteknek – juttatandó támogatás megjelölése

Hivatkozás: 17. cikk (3) bekezdés i) pontja, 24. cikk

A program az Interreg-rendelet 24. cikkének a) pontja szerint támogatja a kisméretű projekteket, ami az ilyen műveletek közvetlen támogatását jelenti, és az Interreg-rendelet 25. cikke által lehetővé tett kisprojekt-alapot támogat/nem támogat.[6]

A magyar-horvát határon a múltban az EU által finanszírozott programok (PHARE CBC, Interreg IIIA, IPA CBC és Interreg V-A) során a kisméretű projektek álltak az együttműködés középpontjában. Ebben a határ menti régióban számos érdekelt fél felismerte, hogy az együttműködés előrehaladása nem feltétlenül függ az elnyert támogatás nagyságától,

[6] A két tagállam között folyamatban lévő tárgyalások miatt a későbbiekben döntenek arról, hogy alkalmazzák-e az SPF-et.

hanem a kisebb projektek gyakran számos új kapcsolatot teremtenek, és ugyanolyan jól terjeszthetik a határokon átnyúló tervezés és cselekvés kultúráját mint a nagyobb projektek. Ez az oka annak, hogy minden korábbi program az emberek közötti projekteket választotta az együttműködési területek egyikeként, mivel ezek a legjobb példák arra, hogy mérsékelt összegű ráfordítással is nagyszerű eredményeket lehet elérni.
Az adott projekt nagyságrendje határozza meg, hogy kisméretű vagy rendszeres projektről van-e szó. Lehetőséget kell biztosítani a kisméretű projektek benyújtására és irányítására valamennyi szakpolitikai célkitűzés és egyedi célkitűzés tekintetében. Az ajánlattételi felhívások határozzák meg minden más egyedi célkitűzés esetében, hogy a kisméretű projektekre külön előirányzatot kell-e fenntartani, és hogy ezeket hogyan kell kérelmezni és végrehajtani az adott egyedi célkitűzés keretében. A kedvezményezettek egyre növekvő csoportjának bővítése érdekében a program célja a potenciális pályázók szokásos körének kiszélesítése, egyre több szervezet bevonásával a kisméretű projektekbe mint például a civil társadalom nonprofit szervezetei, szakmai szervezetek, oktatási szervezetek, szociális munka és szociális gondozási szolgáltatások, turisztikai desztináció menedzsment szervezetek vagy hivatásos turisztikai szervezetek, kulturális intézmények és határokon átnyúló együttműködési szervezetek.

Az általában a kisméretű projektek közé tartozó potenciális pályázók és kedvezményezettek igényeihez igazodva a program különleges rendelkezéseket állapít meg erre a projektkategóriára, például kisebb indikatív projektméretet, korlátozott számú partnerszervezetet egy projektben, és korlátozott projektidőt. A kisméretű projektek kedvezményezettjeinek a lehető legteljesebb mértékben ki kell használniuk a program által kínált egyszerűsített költséglehetőségeket, és a tényleges költségek korlátozott használata hozzájárul az egyszerűbb jelentéstételhez, ellenőrzéshez és gyorsabb visszatérítéshez. A részletes szabályokat a monitoringbizottságnak/irányítóbizottságnak kell megállapítania minden egyes pályázati felhívás előtt és minden egyes érintett PO-ra külön-külön.

7. Végrehajtási rendelkezések

7.1. Programhatóságok

Hivatkozás: 17. cikk (6) bekezdés a) pont

9. táblázat

Programhatóságok	**Az intézmény neve** [255]	**Kapcsolattartó neve** [200]	**E-mail** [200]
Irányító hatóság			
Nemzeti hatóság (adott esetben a részt vevő harmadik országokkal közös programok esetében)			
Ellenőrzési hatóság			
Az ellenőrök képviselőinek csoportja (adott esetben a részt vevő harmadik országokkal közös programok esetében)			
Az a szerv, amelynek a Bizottság a kifizetéseket teljesíti			

7.2. A közös titkárság felállítására vonatkozó eljárás

Hivatkozás: 17. cikk (6) bekezdés b) pont

A partnerországok megállapodtak a Közös Titkárság (KT) felállításáról xxxx

A közös szervezeti egység funkcionálisan független lesz a xxx szervezeti struktúráján belül; mindazonáltal a fogadó intézmény biztosítja a program sikeres végrehajtásához szükséges háttérintézményi támogatást, valamint a horizontális szolgáltatásokat.

A közös álláspont a program koordinálásával és végrehajtásával kapcsolatban szorosan együttműködik az irányító hatósággal, és támogatást nyújt a nemzeti hatóságoknak. Az IH és a KT olyan rendszerben kerül felállításra, amely egyrészt biztosítja együttműködésüket, másrészt a nemzeti struktúráktól való függetlenségüket. A KT a monitoring bizottságot is segíti majd funkcióinak és feladatainak ellátásában (többek között a MB üléseinek megszervezése, ideértve a dokumentumok előkészítését és átadását, a döntéshozatali folyamat segítése, a nyomon követés biztosítása). Ezen túlmenően a KT tájékoztatást nyújt a pályázóknak a finanszírozási lehetőségekről, segíti a partnerkeresési és projektfejlesztési folyamatot, irányítja a pályázati folyamatot, támogatja a műveletek értékelését és kiválasztását, és segíti a kedvezményezetteket a műveletek végrehajtásában. A KT emellett programszintű dokumentumokat készít (pl. a pályázóknak és kedvezményezetteknek szóló iránymutatásokat, a programirányító hatóság által az Európai Bizottságnak a MB jóváhagyását követően benyújtandó jelentéseket), koordinálja a program végrehajtása során végzett értékeléseket, valamint tájékoztatási és promóciós tevékenységeket végez.

A személyzet létszámának és képzettségének illeszkednie kell a fent meghatározott feladatokhoz. A KT a program partnerségének figyelembevételével választja ki a személyzetet. A személyzet tagjait a két tagállam egyetértésével választják ki. A KT vezetőjének személyéről a tagállamok egy-egy képviselőjéből és a fogadó intézmény képviselőjéből álló kiválasztási bizottság dönt. A közös vegyes bizottság tagjait a tagállamok egy-egy képviselőjéből, a KT vezetőjéből és a fogadó intézmény képviselőjéből álló bizottság választja ki. A közös vegyes bizottság személyzetét a xxx alkalmazza.

A KT székhelye xxx-ben lesz, a személyzete xxx-ben, a kapcsolattartó pont/antenna xxx-ben kerül kialakításra.
A KT általános felépítését és munkáját a közös szervezeti egység vezetője koordinálja, akit közvetlenül az alábbi munkatársak támogatnak:

- A KT helyettes vezetője
- Programmenedzserek
- Kommunikációs igazgató – más munkatárs(ak) vagy főállású alkalmazott tölti be ezt a szerepet.
- Pénzügyi vezetők – a feladatot más munkatárs(ak) vagy teljes munkaidőben foglalkoztatott alkalmazott látja el.

A KT finanszírozása a program technikai segítségnyújtási keretéből történik. A programhatóságok partnerországok általi pénzügyi irányítás részletes szabályait egyetértési megállapodásban rögzítik.

7.3 Felelősségmegosztás a részt vevő tagállamok, és adott esetben a harmadik vagy partnerországok és TOT-ok között, az irányító hatóság vagy a Bizottság által elrendelt pénzügyi korrekciók esetében

Hivatkozás: 17. cikk (6) bekezdés c) pont

7.3.1. A tagállamok közötti felelősségmegosztás általános szabályai

Minden tagállam felelős a szabálytalanságok megelőzéséért, feltárásáért és kiigazításáért.

A tagállamnak az Interreg-rendelet 52. cikke szerinti felelősség sérelme nélkül az Irányító Hatóság biztosítja, hogy a szabálytalanság miatt kifizetett összegeket – vagy amikor az Irányító Hatóság jogosult a támogatási szerződéstől elállni és az uniós hozzájárulás teljes vagy részleges visszafizetését követelni – a vezető partnertől behajtsák. A partnerek a jogosulatlanul kifizetett összegeket visszafizetik a vezető partnernek.

Ha a vezető partner nem tudja elérni, hogy más partnerek visszafizessék, vagy ha az Irányító Hatóság nem tudja elérni, hogy a vezető partner visszafizesse, akkor az a tagállam, amelynek területén az érintett partner található, vagy ETT esetében az érintett fél bejegyzett, visszafizeti az Irányító Hatóságnak az adott partner részére jogosulatlanul kifizetett összegeket.

Amennyiben az Irányító Hatóság a behajtási eljárás jogi költségeit viseli, még akkor is, ha az eljárás sikertelen, azt az említett eljárásért felelős vezető partnernek otthont adó tagállam megtéríti.

Az Irányító Hatóság felelős a behajtott összegeknek az Unió általános költségvetésébe történő visszafizetéséért, a kötelezettségek tagállamok közötti felosztásának megfelelően.

Az irányító hatóság visszafizeti a pénzeszközöket az Uniónak, amint az összegek a vezető partnertől/partnertől/tagállamtól behajtásra kerülnek.

Az Interreg-rendelet 52. cikkének (4) bekezdésével összhangban, miután a tagállam visszafizette az irányító hatóságnak a partner részére jogosulatlanul kifizetett összegeket, a tagállam nemzeti joga alapján folytathatja vagy megindíthatja a behajtási eljárást a partner ellen. A tagállamnak nincs jelentési kötelezettsége a programhatóságok, a monitoringbizottság vagy az Európai Bizottság felé az ilyen nemzeti visszafizettetések tekintetében.

Amennyiben egy tagállam nem térítette vissza az Irányító Hatóságnak a partner részére jogosulatlanul kifizetett összegeket, a Bizottság beszedési felszólítást bocsát ki, amelyet lehetőség szerint az érintett tagállamnak a programban történő beszámítással kell végrehajtani. Az ilyen visszafizettetés nem minősül pénzügyi korrekciónak, és nem csökkenti az ERFA-ból vagy az Unió bármely külső finanszírozási eszközéből a programnak nyújtott támogatást. A kapott összeg a rendelet 21. cikkével (EU, Euratom) összhangban célhoz kötött bevételnek minősül.

A tagállam által az irányító hatóságnak vissza nem térített összegek tekintetében a beszámítás az ugyanazon Interreg-programba történő későbbi kifizetésekre vonatkozik. Az Irányító Hatóság ezt követően az adott tagállam tekintetében az Irányító Hatóság vagy a Bizottság által előírt pénzügyi korrekciók esetén az Interreg-programban meghatározott, a részt vevő tagállamok közötti kötelezettségeknek az Interreg-programban meghatározott felosztása szerint számol el.

A tagállamok megállapodnak abban, hogy sem a vezető partner, sem a program irányító hatósága nem köteles visszafizettetni a számviteli évben egy művelethez bármely Interreg alapból kapott, kamat nélkül 250 EUR-t meg nem haladó összegű, jogosulatlanul kifizetett hozzájárulást.

7.3.2. A felelősségmegosztásra vonatkozó szabályok

A tagállamok megállapodnak abban, hogy a felelősséget az alábbiak szerint viselik:

- *A vezető vagy egyedüli partnerrel vagy partnerekkel kapcsolatos szabálytalanságok:*

A 7.3.1. pontban leírtak szerint a tagállam felel a jogosulatlanul kifizetett összeg visszafizetéséért, kivéve, ha bizonyítja, hogy az egyedüli partner vagy partnerek már átutalták a szabálytalanul kifizetett összeget a másik tagállam területén található vezető partnernek. A tagállam felel a területén található vezető vagy egyedüli partner vagy partnerek által okozott szabálytalanságok esetleges pénzügyi következményeiért.

- *A közös irányítószervek szabálytalanságai:*

Az irányító hatóság, a számviteli feladatokat ellátó szerv és/vagy a Közös Titkárság által hozott intézkedésekből és döntésekből eredő szabálytalanságok esetén az Európai Bizottsággal és a monitoringbizottsággal szemben az irányító hatóságnak, a számviteli feladatokat ellátó szervnek és a Közös Titkárságnak otthont adó tagállamot terheli a felelősség.

- *Rendszeres – nemzeti szintű – szabálytalanság:*

Amennyiben az Európai Bizottság vagy az Ellenőrzési Hatóság olyan rendszerszintű hibát állapít meg, amely egyértelműen a tagállamhoz köthető, a visszafizetésért kizárólag az érintett tagállam felel.

- *Rendszerszintű – programszintű – szabálytalanság:*

Rendszerszintű szabálytalanság vagy programszintű pénzügyi korrekció esetén, amely nem köthető egy tagállamhoz, a felelősséget a tagállamok együttesen és egyenlő mértékben viselik.

- *Pénzügyi korrekció a program szintjén:*

Ha a pénzügyi korrekciót programszinten az Európai Bizottság állapítja meg, a felelősséget az irányító hatóság, az ellenőrző hatóság és a számviteli feladatokat ellátó szerv határozza meg. Általános szabályként a tagállam felel az ilyen korrekció kifizetéséért. A tagállam-ország a korrekció azon részének megfelelő összeget fizeti, amely arányos az ellenőrző hatóság által megállapított, a tagállam által jogtalanul érvényesített összegekkel.

A fent leírt felelősségi elvek az Interreg-rendelet 27. cikkével összhangban kiszámított technikai segítségnyújtás pénzügyi korrekcióira is vonatkoznak, mivel ezek a korrekciók a projektekkel kapcsolatos (akár rendszerszintű, akár nem rendszerszintű) szabálytalanságok közvetlen következményei. Az irányító hatóság folyamatosan tájékoztatja a tagállamot minden szabálytalanságról és annak a technikai segítségnyújtásra gyakorolt hatásáról.

A tagállamok a jelentendő szabálytalansági esetek meghatározására vonatkozó kritériumoknak, a szolgáltatandó adatoknak és a jelentéstételnek a közös rendelkezésekről szóló rendeletben meghatározott formátumának megfelelően jelentést tesznek a szabálytalanságokról. A szabálytalanságokról az a tagállam tesz jelentést, amelyben a projektet végrehajtó vezető partner vagy kedvezményezett a kiadásokat fizeti. Az erre vonatkozó konkrét eljárás a közös rendelkezésekről szóló rendelet 69. cikkének (12) bekezdésével összhangban létrehozandó programirányítási és ellenőrzési rendszer leírásának részét képezi.

8. Az egységköltségek, az egyösszegű átalány és a százalékos átalány alkalmazása, valamint költségfüggetlen finanszírozás

Hivatkozás: Az (EU) 2021/1060 rendelet 94. és 95. cikke (CPR)

10. táblázat: Az egységköltségek, az egyösszegű átalány és a százalékos átalány alkalmazása, valamint költségfüggetlen finanszírozás

A 94. és 95. cikk tervezett alkalmazása	**IGEN**	**NO**
A program keretében az elfogadásától kezdve elsődlegesen egységköltségek, egyösszegű átalány és százalékos átalány alapján térítik meg az uniós hozzájárulást, a CPR 94. cikke szerint (igen válasz esetén, kérjük, töltse ki az 1. függeléket)	☐	☒
A program keretében az elfogadásától kezdve költségfüggetlen finanszírozás alapján térítik meg az uniós hozzájárulást, a CPR 95. cikke szerint (igen válasz esetén, kérjük, töltse ki a 2. függeléket)	☐	☒

FÜGGELÉKEK

1. térkép:	A programterület térképe
1. függelék:	Uniós hozzájárulás egységköltségek, egyösszegű átalány és százalékos átalány alapján, nem alkalmazandó
2. függelék:	Uniós hozzájárulás költségfüggetlen finanszírozás alapján, nem alkalmazandó
3. függelék:	A tervezett stratégiai jelentőségű műveletek felsorolása ütemezéssel együtt

1. térkép
A programterület térképe

Az 1. függelék **nem alkalmazandó**

Uniós hozzájárulás egységköltségek, egyösszegű átalány és százalékos átalány alapján
Sablon az adatok Bizottság általi megvizsgálás céljára történő benyújtásához
(Az (EU) 2021/1060 rendelet 94. cikke (CPR))

A javaslat benyújtásának időpontja	

Ez a függelék nem szükséges, amennyiben a CPR 95. cikkének (4) bekezdésében említettt felhatalmazáson alapuló jogi aktus által meghatározott uniós szintű költségfüggetlen finanszírozással térítendő összeg kerül alkalmazásra.

A. A főbb jellemzők összefoglalása

Prioritás	**Alap**	**Egyedi célkitűzések**	**A prioritáson belüli teljes pénzügyi keret becsült aránya, amelyre az egyszerűsített költségopciót alkalmazzák, %-ban kifejezve.**	**Térítendő művelettípus(ok)**		**A visszatérítést kiváltó mutató**		**A visszatérítést kiváltó mutató mértékegysége**	**Az egyszerűsített költséglehetőség típusa (standard egységköltség-táblázat, átalányösszegek vagy átalánydíjak)**	**Az egyszerűsített költségopció összege (euróban) vagy százalékos aránya (átalánydíjak esetén)**
				Kód[1]	Leírás	Kód[2]	Leírás			

[1] Ez az I. melléklet CPR 1. táblázatában szereplő beavatkozási mező dimenziójának kódjára utal.

[2] Ez egy közös mutató kódjára utal, ha van ilyen.

B. Részletes információk művelettípusok szerint (minden művelettípusra kitöltendő)
Kapott-e az irányító hatóság külső cégtől támogatást az alábbi egyszerűsített költségek megállapításához?
Ha igen, kérjük, adja meg, hogy melyik külső vállalatról van szó: Igen/Nem - A külső vállalat neve

1.1. A művelettípus leírása, ideértve a végrehajtás ütemezését is[1]	
1.2 Egyedi célkitűzés	
1.3 Megtérítésre jogosító mutató[2]	
1.4 A megtérítésre jogosító mutató mértékegysége	
1.5 Egységköltségek, egyösszegű átalány vagy százalékos átalány	
1.6 Az egyszerűsített költségelszámolás mértékegységben vagy (százalékos átalány esetén) százalékban kifejezett összege	
1.7 Egységköltségek, egyösszegű átalány vagy százalékos átalány útján megtérített költségkategóriák	

[1] A műveletek kiválasztásának tervezett kezdő időpontja, valamint a műveletek befejezésének tervezett záró időpontja (a CPR 63. cikkének (5) bekezdése szerint).

[2] A különböző költségkategóriákra, különböző projektekre vagy egy művelet egymást követő fázisaira kiterjedő több egyszerűsített költségelszámolási módszert magában foglaló műveletek esetében minden egyes megtérítésre jogosító mutató vonatkozásában szükséges az 1.3. – 1.11. mező kitöltése.

1.8. Az említett költségkategóriák a műveletre elszámolható összes kiadást lefedik? (IGEN/NEM)	
1.9 Koorekciós módszer[3]	
1.10 A létrehozott egység elérésének ellenőrzése - ismertesse, hogy milyen dokumentummal (dokumentumokkal)/rendszerrel fogják ellenőrizni a létrehozott egység elérését - ismertesse, hogy ki és mit fog ellenőrizni a hitelesítések során - ismertesse, hogy milyen rendelkezéseket fognak alkalmazni a releváns adatok/dokumentumok gyűjtésére és tárolására.	
1.11 A kívánttal ellentétes hatást kiváltó ösztönzők, a problémák mérséklésének eszközei [4], valamint a kockázat becsült mértéke (alacsony, közepes, magas) és a becsült kockázati szint (magas/közepes/alacsony)	
1.12 A Bizottság által ezen az alapon várhatóan megtérítendő teljes összeg (nemzeti és uniós)	

C: Az egységköltségek, egyösszegű átalány vagy százalékos átalány kiszámítása *.

1. Az egységköltségek, egyösszegű átalányok és százalékos átalányok kiszámításához használt adatforrások (ki állította elő, gyűjtötte össze és rögzítette az adatokat; hol tárolják az adatokat; határidők; validálás stb.):

2. Kérjük, ismertesse, hogy a CPR 88. cikkének (2) bekezdése szerinti javasolt módszer és számítás miért megfelelő a művelettípus esetén:

3. Ismertesse, hogyan végezték el a számításokat, különös tekintettel a minőséget vagy a mennyiségeket érintő feltevésekre. E melléklethez adott esetben statisztikai bizonyítékokat és referenciaértékeket kell felhasználni és kérelem alapján rendelkezésre kell bocsátani, a Bizottság által használható formátumban.

4. Kérjük, ismertesse, hogyan biztosították, hogy az egységköltségek, az egyösszegű átalányok vagy a százalékos átalányok kiszámításakor csak elszámolható kiadást vegyenek figyelembe;

5. A számítási módszernek, az összegeknek, valamint az adatok ellenőrzését, minőségét, gyűjtését és tárolását biztosító intézkedéseknek az ellenőrző hatóság vagy hatóságok általi vizsgálata:

(3) Amennyiben releváns, kérjük adja meg a korrekció gyakoriságát és ütemezését, valamint valamely egyedi mutató egyértelmű hivatkozását (beleértve adott esetben az e mutatót feltüntető honlap elérhetőségét).

(4) Felmerült-e a támogatott művelet vonatkozásában bármilyen lehetséges negatív következmény, és ha igen, milyen intézkedéseket (például minőség-ellenőrzés) fognak alkalmazni a kockázat ellensúlyozása érdekében?

A 2. függelék **nem alkalmazandó**

Uniós hozzájárulás költségfüggetlen finanszírozás alapján

Sablon az adatok Bizottság általi megvizsgálás céljára történő benyújtásához

(Az (EU) 2021/1060 rendelet 95. cikke (CPR))

A javaslat benyújtásának időpontja	

Ez a függelék nem szükséges, amennyiben a CPR 95. cikkének (4) bekezdésében említettt felhatalmazáson alapuló jogi aktus által meghatározott uniós szintű költségfüggetlen finanszírozással térítendő összeg kerül alkalmazásra.

A. A főbb jellemzők összefoglalása

Prioritás	**Alap**	**Egyedi célkitűzések**	***Költségfüggetlen finanszírozással történő összeg***	**Térítendő művelettípus(ok)**		**A Bizottság általi megtérítésre jogosító teljesítendő feltételek/elérendő eredmények**	**Mutató**		**A teljesítendő feltételekre/elérendő eredményekre vonatkozó mutató mértékegysége**	**A kedvezményezett vagy kedvezményezettek számára tervezett visszatérítési módszer alkalmazott típusa**
				Kód[(1)]	Leírás		Kód:[(2)]	Leírás		

(1) Ez a kód a CPR I. mellékletében található 1. táblázatban és az ETHAA rendelet IV. mellékletében található beavatkozási terület dimenziójának kódjára vonatkozik.

(2) Ez a kód, adott esetben, a közös mutatóra vonatkozik.

B. Részletes információk művelettípusok szerint (minden művelettípusra kitöltendő)

1.1. A művelettípus leírása			
1.2 Érintett egyedi célkitűzés			
1.3 Teljesítendő feltételek vagy elérendő eredmények			
1.4 A feltételek teljesítésének vagy az eredmények elérésének határideje			
1.5 A megtérítésre jogosító teljesítendő feltételekre/elérendő eredményekre vonatkozó mértékegység			
1.6 A Bizottság általi megtérítésre jogosító köztes eredmények (adott esetben) és a térítések ütemezése	Köztes eredmények	Tervezett dátum	Összegek (EUR-ban)

1.7 Teljes összeg (uniós és nemzeti finanszírozás együtt)	
1.8 Korrekciós módszer	
1.9 Az eredmény (és adott esetben a köztes eredmények) elérésének vagy a feltétel teljesülésének ellenőrzése - ismertesse, hogy milyen dokumentummal (dokumentumokkal)/rendszerrel fogják ellenőrizni az eredmény vagy a feltétel teljesülését (és adott esetben az egyes köztes eredmények) - ismertesse, hogy ki és hogyan fogja a hitelesítéseket (beleértve a helyszíni ellenőrzéseket is) lefolytatni - ismertesse, hogy milyen rendelkezéseket fognak alkalmazni a releváns adatok/dokumentumok gyűjtésére és tárolására	
1.10 Költségfüggetlen finanszírozás formájában felhasznált vissza nem térítendő támogatások/ A tagállam által a kedvezményezetteknek nyújtott vissza nem térítendő támogatás költségfüggetlen finanszírozás formáját ölti-e? (IGEN/NEM)	
1.11 Rendelkezések az ellenőrzési nyomvonal biztosítására Kérjük, sorolja fel az e rendelkezésekért felelős szerv(ek)et	

3. függelék

A tervezett stratégiai jelentőségű műveletek felsorolása ütemezéssel együtt – 17. cikk (3) bekezdés nem alkalmazandó[7]
Szövegmező [2 000]

_____

[7] A két tagállam közötti tárgyalások folyamatban vannak, a listát később, megállapodás esetén a honlapon teszik közzé.